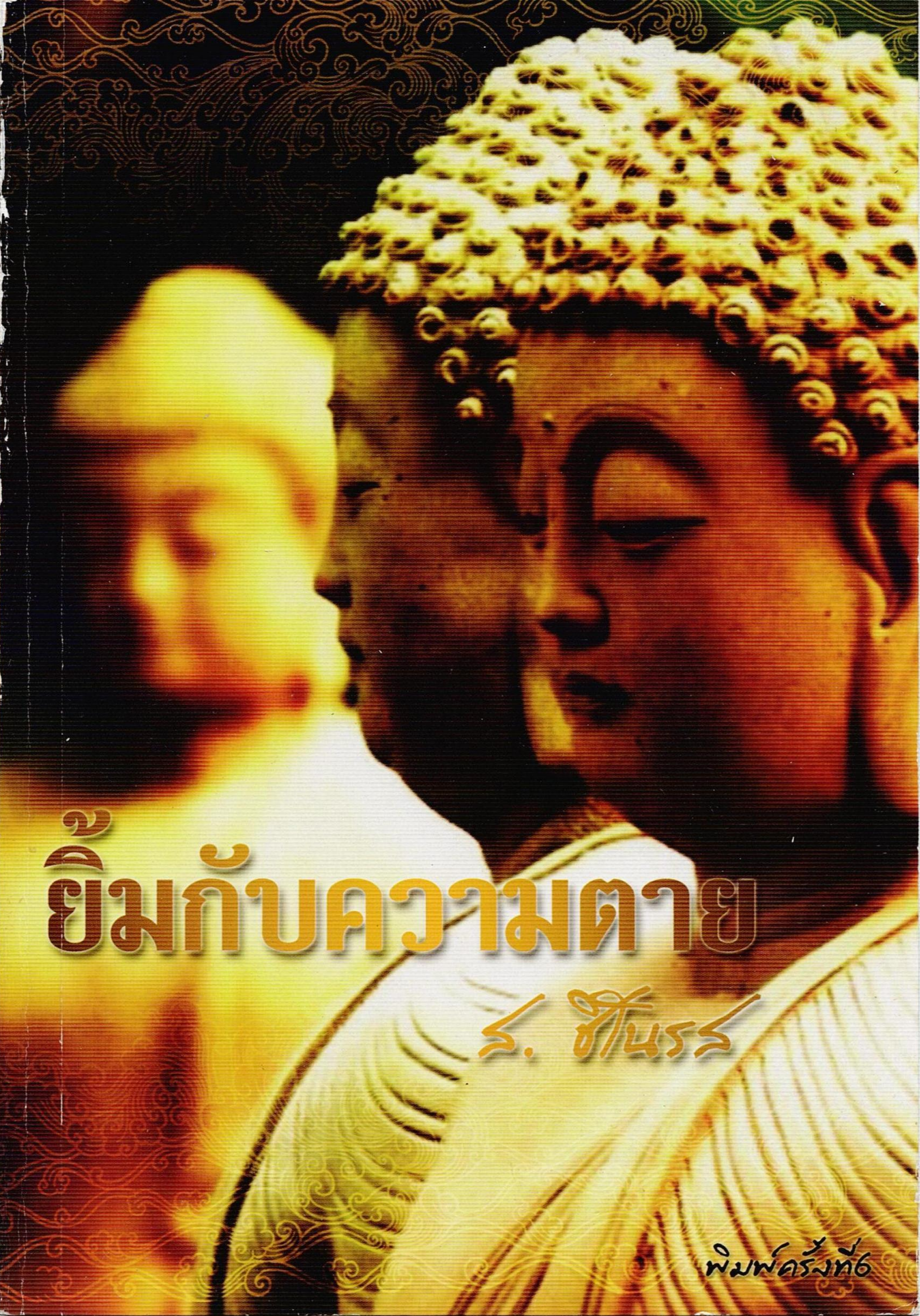

ยิ้มกับความตาย

ส. ชีโนรส

พิมพ์ครั้งที่6

ยิ้มกับความตาย ส. ชีโนรส พิมพ์ครั้งที่6

ยิ้มกับความตาย

ส. ชิโนรส

ยิ้มกับความตาย

ส. ชิโนรส

ISBN : 978-611-519-005-8

พิมพ์ครั้งที่ ๑	:	มีนาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒	:	มีนาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๓	:	กรกฎาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๔	:	กันยายน ๒๕๕๖	จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๕	:	มกราคม ๒๕๕๘	จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๖	:	พฤษภาคม ๒๕๕๘	จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : หจก.ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์
เลขที่ ๔๔/๑๓๒ ซอยกำนันแม้น ๓๖ แขวงบางขุนเทียน
เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ ๐๒-๘๐๒-๐๓๗๗, ๐๒-๘๐๒-๐๓๗๙
มือถือ ๐๘๑-๕๖๖-๒๕๔๐

คำนิยม

ในช่วงหลายสิบปีหลังๆ มานี้ ผมสังเกตว่ามีหนังสือว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวกับความตายตีพิมพ์เป็นภาษาไทยอยู่มากมายเหลือเกิน ไม่แน่ใจว่าที่พูดมานั้นเป็นเพียงความรู้สึกของผมคนเดียว หรือ เป็นข้อเท็จจริงที่นักอ่านทุกคนก็รู้สึกเช่นนั้นด้วย ซึ่งหากเป็นจริงเช่นนั้น ย่อมต้องมีความหมายอะไรสักอย่าง ที่อยู่ๆ ก็มีคนสนใจเรื่องนี้ขึ้นมาอย่างผิดสังเกต เพราะตัวเองแม้จะเป็นผู้ที่มีส่วนคลุกคลีอยู่กับผู้ป่วยใกล้ตายในระยะสุดท้าย โดยเฉพาะการดูแลทางจิตวิญญาณมานาน และเป็นคนชอบอ่านหนังสือ โดยได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับความตายมาไม่น้อยกว่ายี่สิบเล่มก็ตาม แต่หนังสือดังกล่าวก็เป็นหนังสือภาษาอังกฤษที่เขียนขึ้นโดยชาวต่างประเทศทั้งหมด

จริงๆ แล้วก่อน ๒๐ ปีมานี้ ผมไม่เคยอ่านหนังสือว่าด้วยความตายในแง่จิตวิทยา มานุษยวิทยา และสังคมวิทยาที่คนไทยเขียนขึ้นเลย นอกจากนิยายที่บ้างก็อ้างว่าเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องผีแบบต่างๆ ที่ส่วนใหญ่ก็เคยอ่านในช่วงวัยเด็ก หากมองในแง่จิตวิทยาการที่สาธารณชนทั่วไปเกิดมาสนใจในเรื่องความเป็นความตายขึ้นมาในช่วงหลังๆ นี้แล้ว นั่นก็อาจแสดงว่าผู้คนในทุกวันนี้มีความรู้สึกถึงความไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิต เลยหันมาสนใจในเรื่องของความตาย รวมถึงคำถามที่ว่าเราเกิดมาทำไม ตายแล้วไปไหน และความคาดหวังถึงความเป็นไปได้ของชีวิตหลังตายด้วย

ผมเองเคยเขียนหนังสือเชิงจิตวิทยาเป็นภาษาไทยเรื่อง “ชีวิตหลังตาย” มาแล้วเล่มหนึ่งเมื่อราวสิบห้าปีก่อน โดยอ้างอิงข้อมูลจากนักเขียนชาวตะวันตกและชาวทิเบตหลายเล่ม แต่ก็ไม่เคยอ่านหนังสือที่คนไทยเขียนขึ้น หรือแปลขึ้นมามากมายในระยะหลังนี้เลย เพิ่งได้มาอ่านในตอนหลังราวๆ หกถึงเจ็ดปีมานี้จากหนังสือประเภทเดียวกันที่มีอยู่ที่บ้านประมาณสามสิบสี่สิบเล่มซึ่งส่วนมากเป็นหนังสือที่เพื่อนๆ ให้มา แต่ก็ได้อ่านแค่ผ่านตาจบบ้างไม่จบบ้าง

หนังสือที่พระมหาสุภา หรือ ส.ชิโนรส เขียนขึ้นเล่มนี้ แม้จะสั้นไปสักหน่อย แต่ก็เต็มไปด้วยเนื้อหาสาระที่เป็นไปตามครรลองพุทธศาสนาของกรรม และการวางจิตให้ถูกต้องเมื่อเผชิญหน้ากับความตาย ซึ่งในความเห็นของผม หนังสือเล่มนี้นอกจากจะน่าอ่านเพราะผู้เขียนค้นคว้ามาดีแล้ว ยังมีความแปลกใหม่แตกต่างเพิ่มเติมไปจากหนังสือประเภทเดียวกันเล่มอื่นๆ อย่างน่าสนใจ ซึ่งผู้อ่านต้องค้นหาเอาเองว่ามีความแตกต่างตรงไหนอย่างไรบ้าง

สำหรับผมที่เป็นพุทธศาสนิกชนเช่นคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ผมมองความตายว่าเป็นเรื่องธรรมดาของธรรมชาติที่ไหลเลื่อนเคลื่อนที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเชื่อมโยงกันทั้งหมดตลอดเวลา ผมจึงยอมรับเรื่องความตายว่าเป็นความจริงที่สุดของการดำรงอยู่ของชีวิตในวัฏสงสารที่ท่าน ส.ชิโนรสบอกว่าเป็นสงครามที่ไม่มีทางชนะและไร้ความลำเอียง ไม่มีใครที่เกิดมาแล้วไม่แก่ไม่เจ็บไม่ตาย ดังนั้น สำหรับผมเมื่อหนีไม่พ้นเช่นนั้น เราก็ไม่ควรต้องไปกลุ้มใจหรือวิตกกับมันโดยใช่เหตุ จริงๆ แล้ว

ในพุทธศาสนานั้น เรื่องตายสำคัญกว่าเรื่องเกิด เราถึงนับอายุผู้ที่ตายไปแล้วโดยนับจากวันตายเป็นต้นไป ไม่ได้นับกันที่วันเกิดซึ่งเป็นวิถีตะวันตก เขามีการเฉลิมฉลองกัน เรานับกันที่วันตายหรือวันครบวันตาย เพราะเราจะระลึกถึงผู้จากไปด้วยการทำบุญ สำหรับชาวพุทธนั้นการทำบุญเป็นประหนึ่งพิธีกรรมการเฉลิมฉลองแบบหนึ่ง นอกจากนั้นพิธีกรรมดังกล่าวยังช่วยทำให้เราได้ระลึกถึงความตายของเรา เพื่อไม่ประมาทด้วย

เมื่อหนีไม่พ้น แน่นอนว่าเราทุกคนต้องตาย และทุกคนคงต้องการตายดี ตายดี แปลว่า การตายอย่างสงบสันติ ปราศจากความทุกข์ทรมานที่ยาวนานเกินไป คัมภีร์มรณศาสตร์ของทิเบตกล่าวว่า ช่วงขณะของการตายอาจสั้นเพียงดีดนิ้วครั้งเดียวก็จากไปแล้ว แต่สำหรับบางคนก็อาจจะยาวนานทรมานแสนสาหัส ฉะนั้น ในโลกที่เต็มไปด้วยความรุนแรงและกิเลสตัณหาดังเช่นปัจจุบัน เราจะหวังการตายที่ดีและสงบกันทุกคนคงเป็นไปไม่ได้

หากเราหวังความตายที่ดีและสงบ อย่างน้อยเราต้องดำรงชีวิตให้ดีมีคุณธรรม ศีลธรรม เปี่ยมไปด้วยความรัก เมตตา การให้อภัยและให้พยายามนึกถึงความตายที่สงบและสันติไปด้วยเสมอ เมื่อนั้นเราก็อาจ **“ยิ้มกับความตาย”** ได้อย่างที่พระมหาสุภาบอก

ประสาน ต่างใจ

กรุงเทพฯ

คำปรารภ

มนุษย์ทุกคนต้องตาย ไม่มีใครหนีความตายพ้น

ไม่ว่าเขาจะมีอำนาจวาสนา เกียรติยศชื่อเสียง เงินทอง มากมายมหาศาล หรือมีความเก่งกาจเหมือนเทวดา มนุษย์ก็หนีไม่พ้นความตายไปได้ วันหนึ่งเราต้องพบความตาย ความตายจะเข้าปลิดชีวิตมนุษย์อย่างไม่มีข้อต่อรอง

แม้ความจริงจะเป็นอย่างนี้ มนุษย์ทั่วไป กลับปฏิเสธที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความตายมองความตายว่าเป็นสิ่งอยู่ไกลตัว น่าเกลียด น่ากลัวน่าขยะแขยง เป็นอัปมงคล บางคนพอนึกถึงความตายขึ้นมา มักคิดเกี่ยวกับผีหรือวิญญาณต่างๆ นานา

เมื่อตัวเองประสบความตายเข้าหรือคนรักอยู่ในภาวะใกล้ตาย มนุษย์มักจะรู้สึกช็อก ตกใจ สับสนวุ่นวาย ไม่รู้วิธีจัดการความตายให้ถูกต้อง สภาพจิตอย่างที่ว่า มีผลอย่างมากต่อการตาย พระพุทธองค์ตรัสย้ำให้เห็นความสำคัญของจิตดวงสุดท้ายที่ดับไปพร้อมกับความตาย ผู้ตายไปพร้อมกับอกุศลจิตหรือจิตเศร้าหมองย่อมไปเกิดในภพภูมิต่ำ มีความทุกข์เป็นที่ไป

"เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุคติย่อมเป็นที่ไป..."

แท้ที่จริงแล้ว ความตายเป็นเรื่องใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุด ติดตามมนุษย์ไปทุกหนทุกแห่ง ไม่มีใครหลีกเลี่ยงหรือหนีพ้นได้ บางทีเปรียบเทียบความตายเหมือนการนอนหลับ หากนอนหลับแล้วไม่ฟื้นก็เรียกว่าตาย

ฉะนั้นมนุษย์มีโอกาสเสี่ยงต่อความตายทุกวัน หากนอนแล้วไม่ตื่นก็เท่ากับตาย แต่คนส่วนใหญ่มักไม่คิด คิดแต่ว่าตัวเองจะต้องตื่นขึ้นทุกวัน แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่ นอนคืนนี้เราอาจจะไม่ตื่นขึ้นอีกก็ได้

การมองความตายว่า เป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกวันเมื่อเรานอนหลับนั้น ทำให้เราเกิดจิตสำนึกว่า ความตายเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมากที่สุด สิ่งใกล้ตัวแต่เราไม่เรียนรู้หรือไม่ทำความเข้าใจ เราก็จะหลงอยู่ในความโง่ตลอดไป

พระพุทธองค์ทรงแนะให้ใช้ความตายนี่แหละเป็นสิ่งพิจารณาเพื่อเข้าใจชีวิต เรียนรู้ความตายจนเข้าใจแล้ว ก็จะยอมรับความตายได้ อยู่กับความตายได้อย่างสบายใจ ผู้ยอมรับและอยู่กับความตายได้ จะวางจิตใจได้ถูกต้องเมื่อพบกับความตายจริงๆ

จิตใจที่สงบไม่สะดุ้งหวาดกลัว เมื่อพบกับความตาย จะช่วยให้พบกับการตายที่ดี ตายแล้วไปเกิดในภพภูมิที่สูงขึ้น พระพุทธองค์จึงตรัสว่า

"เมื่อจิตผ่องใส สุคติย่อมเป็นที่ไป"

ฉะนั้น ชีวิตหลังตายของมนุษย์จะดีหรือเลว มีความสุขหรือทุกข์ ขึ้นอยู่กับสภาพจิตของมนุษย์แต่ละคนว่า เป็นอย่างไรในเวลาจวนจะตาย ผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความตายล่วงหน้าย่อมมีความพร้อมในการรับมือกับความตาย ส่วนผู้ที่ไม่เคยเรียนรู้เกี่ยวกับความตายมาเลย เมื่อเผชิญหน้ากับความตาย ย่อมไม่รู้วิธีรักษาจิตให้มั่นคงได้

เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความตายและสามารถวางจิตได้อย่างถูกต้องในเวลาใกล้ตาย ผู้เขียนจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความตายในพุทธศาสนามาเขียนเป็นหนังสือ **"ยิ้มกับความตาย"**

หนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น ๒ ภาค

ภาค ๑ พูดถึงหลักการเกี่ยวกับความตาย คือ ความตายลักษณะต่างๆ ทำไมมนุษย์จะต้องตาย อะไรจะเกิดขึ้นแก่มนุษย์ในเวลาใกล้ตาย รู้ได้อย่างไรว่า กรรมและผลกรรมมีผลต่อชีวิตหลังตายจริง

ภาค ๒ พูดถึงแนวทางรับมือกับความตาย การวางท่าทีที่ถูกต้องต่อความตาย การใช้ความตายเป็นแนวทางรับมือกับความตาย และผลดีต่อชีวิตในการนำความตายมาเป็นบทเรียนสอนใจ

ผู้เขียนเชื่อมั่นด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า **"ยิ้มกับความตาย"** จะทำให้ผู้อ่านมองความตายว่ามิใช่เรื่องไกลตัว น่าสะพรึงกลัว ไม่ใช่สิ่งที่เป็นอัปมงคลหรือน่าเกลียดน่ากลัว แต่มองความตายว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวเองมากที่สุด หรือเป็นสิ่งเดียวกันกับชีวิตเลยทีเดียว มีชีวิตที่ไหน ความตายก็เกิดขึ้นที่นั่น หนีความตายไปไม่พ้น

ที่สำคัญที่สุด ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความตาย ทำให้เราไม่ประมาทมัวเมาในชีวิต ไม่หลงทำแต่ความชั่ว เร่งรัดทำความดี รู้จักทำบุญให้ทาน เจริญจิตภาวนาอยู่เสมอ นั่นเท่ากับปูทางเตรียมพร้อมรับมือกับความตายไปในตัว เมื่อความตายมาเยือน เราก็จะมีจิตใจมั่นคงแจ่มใสไม่สะทกสะท้าน ยิ้มรับความตายได้อย่างสบาย

ส. ชิโนรส

สารบัญ

ภาค ๑

รู้ตายก่อนตาย

๑. ความตายที่หลายหลาก

๒. ทำไมมนุษย์ต้องตาย

๓. เผชิญหน้าความตาย

๔. "กรรมและผล"
รู้ได้อย่างไรว่ามีต่อชาติหน้า

๑

ความตายที่หลายหลาก

ความตายมองได้หลายระดับ การมองความตายที่เกิดเฉพาะกับคนที่เรารู้จัก หรือ ผู้ที่เราเกี่ยวข้อง เช่น ความตายของมารดาบิดา ญาติพี่น้อง คนที่ตนรัก หรือสัตว์เลี้ยงในบ้าน ทำให้เรามองเห็นความตายได้เพียงมิติเดียว

การมองความตายเพียงแค่มิติเดียว มักทำให้เรามองเห็นว่า ความตายไม่ยุติธรรม เข้ามาพรากชีวิตผู้ที่เรารัก ผู้มองความตายเพียงมิติเดียว จึงมักทำใจไม่ได้เมื่อความตายเกิดแก่คนที่ตนเองรักหรือผู้ที่เคยช่วยเหลือกันมา

พุทธศาสนาไม่ให้มองความตายเพียงแค่มิติเดียว แต่ให้มองหลายๆ มิติ หรือให้มองสรรพสิ่งและธรรมชาติทั้งหมดว่า มีความแตกสลาย แตกดับ หรือตายเป็นจุดสุดท้าย เช่น ใบไม้บนต้นไม้ สุดท้ายก็ย่อมร่วงหล่นลงสู่ดิน เปื่อยเน่าผุพังกลายเป็นดิน สรรพสิ่งทุกอย่างในโลกและจักรวาล ก็มีจุดจบเหมือนกับใบไม้ คือ ความแตกสลายและมีความตายเป็นที่สุด

พุทธศาสนาจึงพูดถึงความตายไว้หลายลักษณะ

ความตายของสิ่งไม่มีจิตวิญญาณ

ความตายระดับนี้คือการแตกสลายของสรรพสิ่งที่ไม่มีจิตวิญญาณ เช่น การชำรุดหรือแตกพังของสิ่งที่เราใช้อยู่เป็นประจำ การแตกสลายของหินหนึ่งก้อน การพังทลายของตึกรามบ้านช่อง การเปลี่ยนแปลงฤดูกาล การเหือดแห้งของแม่น้ำลำคลอง

เมื่อสิ่งเหล่านี้แตกกระจาย ชำรุด หรือ พังทลายลงไป พุทธศาสนาเรียกว่า "ตาย" ความตายอย่างนี้เป็นธรรมดา เป็นธรรมชาติเกิดอยู่คู่กับโลกและจักรวาลตลอดไป

มนุษย์จะสนใจหรือไม่ก็ตาม การแตกสลายของสิ่งไม่มีจิตวิญญาณเหล่านี้ ได้แสดงตัวเองให้เราเห็นอยู่ทุกวันเป็นอย่างนี้ตลอดกาล เป็นอยู่อย่างนั้นของมันเอง

กระนั้นก็ตาม การตายของสิ่งไม่มีจิตวิญญาณ ไม่ค่อยเป็นที่สนใจของมนุษย์ หรือไม่ค่อยสะดุดใจมนุษย์ให้คิดเกี่ยวกับความตายมากนัก เพราะไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์โดยตรง คนส่วนใหญ่จึงคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัวไม่เกี่ยวกับตัวเอง จึงไม่เคยนำสิ่งแตกดับตามธรรมชาติ ย้อนเข้ามาหาตัวเอง

ความตายผู้หมดกิเลส

ความตายอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับมนุษย์ คือ การตายของผู้หมดกิเลส เช่น การตายของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์ต่างๆ การตายของบุคคลเหล่านี้ แม้จะเกี่ยวกับมนุษย์ แต่ก็ไม่เกิดกับคนทั่วไป เกิดเฉพาะผู้ที่ฝึกจิตใจจนสำเร็จธรรมขั้นสูงสุด พ้นจากกิเลสตัณหาทั้งหมด

บุคคลเหล่านี้จึงไม่เรียกว่า “ตาย” เหมือนอย่างที่เราเรียกคนธรรมดา แต่เรียกว่า “นิพพาน” หรือ หมดกิเลสที่จะเป็นเชื้อให้เกิดอีกต่อไป การตายของบุคคลเหล่านี้จึงเป็นการตายอย่างสมบูรณ์ ตายเหนือตาย หรือตายเหนือทุกข์ ตายแล้วไม่มีผู้ตายอีก เพราะผู้ตายไม่มี ผู้ที่จะตายจึงไม่มี

การตายลักษณะนี้เป็นการตายที่หมดทุกข์หมดปัญหา หยุดการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร จะเรียกการตายอย่างนี้ว่า “สูญ” ก็ไม่ผิด

การตายแล้วไม่เกิด เพราะกิเลสที่ก่อให้ไปเกิดในภพชาติใหม่คือ ความโง่ ความทะยานอยาก ความยึดมั่นถือมั่น และกรรม (การกระทำที่มีเจตนาทั้งดีและชั่ว) ถูกกำจัดไปแล้วอย่างสิ้นเชิง

ตามปกติกิเลสต่างๆ ดังกล่าว เป็นเหตุให้สัตว์ต้องเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่างๆ อยู่ตลอดไป ตราบใดที่มีกิเลสเหล่านี้ สัตว์ก็จะต้องเกิดและตายอยู่ตลอด แต่เมื่อกิเลสเหล่านี้ถูกกำจัดไปได้ เหตุปัจจัยที่ทำให้สัตว์เกิดอีกก็ไม่มี ผู้หมดกิเลสจึงตายแล้วไม่เกิด เมื่อไม่มีการเกิด การตายสำหรับผู้หมดกิเลส จึงเป็นการตายอย่างสมบูรณ์ ไม่มีทุกข์อีก

พุทธศาสนาจึงมองการตายอย่างผู้ไม่มีกิเลสว่า เป็นการตายที่วิเศษ เป็นการตายที่เป็นสุขที่สุด “นิพพานัง ปะระมัง สุขัง” นิพพานคือสุขที่สุด

พระพุทธองค์ตรัสชมการตายลักษณะนี้ไว้ในอรหันตสูตรว่า

“พระอรหันต์มีความสุขยิ่งหนอ
ท่านปราศจากความทะยานอยาก
ไม่มีความสำคัญว่า “ตัวกู-ของกู”
ทำลายข่ายคือความโง่ลงเสียได้...”

การตายอย่างผู้หมดกิเลส จึงเป็นลักษณะการตายอย่างหนึ่ง ที่พุทธศาสนาจำแนกไว้ เป็นการตายที่อยู่เหนือทุกข์ อยู่เหนือตาย แต่ก็เกิดขึ้นเฉพาะผู้ได้ธรรมขั้นสูงสุดเท่านั้น ไม่เกิดแก่คนธรรมดาทั่วไป

การตายทุกขณะจิต

หนึ่งขณะจิต คำนวณยากว่าสั้นเท่าไร อาจจะชั่วงูแลบลิ้น ช้างกระดิกหู หรือเพียงแค่เสี้ยววินาที การเปลี่ยนแปลงหรือแตกสลายที่เกิดเพียงแค่ขณะจิตเดียวนี้เอง เรียกว่าการตายอีกลักษณะหนึ่ง ตามหลักพุทธศาสนา

การตายลักษณะนี้ มองธรรมชาติที่เกิดและดับที่นี่และเดี๋ยวนี้ และเป็นการเกิด-ดับที่เกิดตลอดเวลา ทุกวินาทีและทุกลมหายใจ ทั้งแก่รูปธรรมและนามธรรมทั้งหมด

ด้านรูปธรรม หรือสิ่งที่เห็นด้วยตาเนื้อ มองตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับสรีระร่างกาย จนถึงการเกิด-ดับในระดับอนุภาคที่เล็กที่สุด หรือการเกิด-ดับของปรมาณูแต่ละตัว ส่วนด้านนามธรรมนั้น มองการเกิด-ดับของความคิดและจิตใจแต่ละขณะ

เมื่อปรมาณูแต่ละตัวแตกดับไป การตายแต่ละครั้งก็เกิดขึ้นแล้ว เช่นเดียวกับการดับของความคิดและจิตใจแต่ละขณะ ถือว่าได้มีการตายเกิดขึ้นแล้ว

การตายลักษณะนี้แม้จะมองไม่เห็นก็จริง แต่ก็เป็นการตายอีกอย่างหนึ่งตามทัศนะพุทธศาสนา การตายลักษณะนี้ไม่ขึ้นต่อความต้องการของมนุษย์ มีอยู่ตลอดเวลาตามธรรมชาติ มนุษย์จะรู้เท่าทันหรือไม่ หรือยอมรับได้หรือไม่ ความตายอย่างนี้ก็เป็นอยู่ตลอด

ความตายสำหรับผู้มีกิเลส

"ผู้มีกิเลส" คือ ผู้ที่ยังไม่บรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคลขั้นใดขั้นหนึ่ง หรือคนธรรมดาอย่างเราๆ ท่านๆ รวมทั้งสัตว์ในภพภูมิต่างๆ

ผู้มีกิเลส คือ ผู้ที่ยังเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ไม่มีที่สิ้นสุด เหมือนมดที่ไต่วนไปมาภายในกระด้ง ไต่ไปไต่มาวนอยู่อย่างนั้น หาทางออกไม่พ้น

การตายของผู้มีกิเลส จึงไม่ใช่ตายแล้วตายเลย ยังต้องกลับมาตายอีก เพราะบุคคลเหล่านี้ยังอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลสต่างๆ กิเลสเหล่านี้เป็นเหตุให้ทำกรรมต่างๆ ดีบ้าง ชั่วบ้าง หรือไม่ดีไม่ชั่ว แล้วเขาก็จะได้รับผลกรรมนั้นๆ สุขบ้าง ทุกข์บ้าง หรือไม่สุขไม่ทุกข์ เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่างๆ ไม่มีที่สิ้นสุด เป็นอนันตกาล

การเวียนตายเวียนเกิดสำหรับผู้มีกิเลส เปรียบเหมือนนักแสดงภาพยนตร์ เมื่อแสดงเรื่องนี้จบลง เขาก็ต้องย้ายไปแสดงเรื่องอื่น บทบาทการแสดงแต่ละเรื่องไม่เคยซ้ำซากจำเจ ขึ้นอยู่กับคำสั่งของผู้กำกับการแสดง บางฉากก็แสดงเป็นพระเอกหรือนางเอก บางคราก็แสดงเป็นตัวโกงหรือนางมารร้าย แต่บางเรื่องเขาก็แสดงเป็นเพียงแค่ตัวประกอบเท่านั้น ไม่มีบทบาทเป็นที่เตะตาต้องใจแต่อย่างใด

กิเลสที่ทำให้สัตว์ต้องเวียนตายเวียนเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด คือ

ความโง่

ความอยาก

ความยึดมั่นถือมั่น

และ**กรรม (การกระทำที่มีเจตนา)**

กิเลสเหล่านี้แอบแฝงและนอนเนื่องอยู่ในจิตสันดานของสัตว์ และเป็นเหตุปัจจัยหนุนนำให้เขาต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารเรื่อยไป ตราบใดที่เขายังไม่สามารถกำจัดกิเลสเหล่านี้ออกได้อย่างสิ้นเชิง ชีวิตก็จำต้องเวียนตายเวียนเกิดอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในติณกัฏฐสูตรว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย การเวียนตายเวียนเกิดนี้ ไม่มีใครรู้เบื้องต้นและเบื้องปลาย สัตว์ที่มีความโง่ มีความทะยานอยากท่องเที่ยวไปมาอยู่ ไม่เคยปรากฏที่สุดและเบื้องต้นได้เลย"

การตายสำหรับผู้มีกิเลสยังไม่มีความแน่นอน พยากรณ์ไม่ได้ว่า "บุคคลเหล่านี้ จะบังเกิดเป็นอะไร ที่ไหน อย่างไร" บางชาติเขาอาจเกิดในตระกูลที่มั่งคั่งร่ำรวย มีชีวิตที่หรูหราแสนสุขสบาย แต่บางชาติ เขาอาจไปเกิดในตระกูลยาจกขอทาน มีชีวิตที่ยากจนข้นแค้น ชีวิตการตายแล้วเกิดใหม่ของผู้มีกิเลสจึงเป็นสิ่งที่คาดการณ์ไม่ได้ พยากรณ์ไม่ได้ เปลี่ยนแปลงได้เสมอ ไม่มีความแน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับกรรมที่เขาทำในชาตินั้นๆ

ฉะนั้น ความตายตามหลักพุทธศาสนาจึงมี ๔ ลักษณะ

(๑) ความตายของสิ่งไม่มีจิตวิญญาณ

(๒) ความตายผู้หมดกิเลส

(๓) การตายทุกขณะจิต

(๔) ความตายสำหรับผู้มีกิเลส

ตามหลักพุทธศาสนา ความตายมีขอบเขตที่กว้างใหญ่ไพศาล ครอบคลุมไปทั่วสรรพธาตุสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล ความตายจึงเป็นเรื่องเดียวกันกับชีวิต เป็นเนื้อเดียวกันกับชีวิต เมื่อมีชีวิตย่อมมีความตายเป็นธรรมดา ไม่มีใครหนีพ้นได้

"สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งนั้นย่อมต้องดับเป็นธรรมดา"

อย่างไรก็ตาม ความตายลักษณะแรก เป็นสิ่งที่อยู่ห่างไกลจากชีวิตมนุษย์ ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์โดยตรง ส่วนความตายลักษณะที่สอง ก็ไม่เกี่ยวกับคนธรรมดาทั่วไป เกิดเฉพาะผู้ที่ฝึกจิตจนได้แล้ว

การนำความตายทั้ง ๒ ลักษณะมาพิจารณา จึงไม่ทำให้เกิดความสังเวชใจ นำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของแต่ละบุคคลไม่ได้

สำหรับความตายทุกขณะจิต ก็น้อมมาเป็นสิ่งพิจารณายาก เพราะความตายลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ลี้ลับ ละเอียดอ่อนลึกซึ่งแม้ความตายลักษณะนี้จะมีอยู่ทุกหนทุกแห่งก็ตาม แต่มนุษย์ธรรมดาทั่วไปก็พิจารณาเห็นได้ไม่ง่าย ความตายทุกขณะจิต จึงมิใช่ประเด็นหลักของหนังสือเล่มนี้

ประเด็นของหนังสือเล่มนี้จึงอยู่ที่การตายของผู้มีกิเลส เพราะการตายระดับนี้ปรากฏชัดแก่คนธรรมดาทั่วไปพิจารณาเห็นได้ไม่ยาก เมื่อเข้าใจความตายระดับนี้ได้อย่างชัดเจนแล้ว ความตายทั้งสามระดับข้างต้นก็จะเป็นสิ่งที่เห็นและเข้าใจได้ไม่ยาก แต่ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การเข้าใจความตายสำหรับผู้มีกิเลส จะทำให้เราเห็นแนวทางรับมือกับความตายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด...

๒

ทำไมมนุษย์ต้องตาย

เมื่อความตายเกิดแก่คนที่เราไม่รู้จัก มนุษย์มักจะเมินเฉยและไม่ให้ความสนใจ ยิ่งเป็นความตายที่เกิดแก่คู่อริของมนุษย์ด้วยแล้ว เขาก็ยิ่งไม่อยากรับรู้หรือรู้สึกสมน้ำหน้าเสียด้วยซ้ำ แต่เมื่อใดก็ตามที่ความตายเกิดขึ้นแก่คนที่มนุษย์รู้จัก คนรักหรือตัวมนุษย์เอง เขามักจะถามว่า “ทำไม”

“ทำไมมนุษย์ต้องตาย” เป็นคำถามที่คนถามกันอยู่เสมอ ไม่ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร คำตอบที่ได้จากคำถามดังกล่าวอาจจะต่างกันออกไปตามความคิดเห็นและประสบการณ์ของมนุษย์แต่ละคน แต่ตามหลักพุทธศาสนาแล้ว บอกว่า มนุษย์ตายด้วยเหตุเหล่านี้

มนุษย์ตายเมื่อหมดอายุ

หมดอายุกรณีนี้คือ การหมดอายุขัยที่นับเป็นปี หรือ อายุขัยของมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัย ยุคปัจจุบัน มนุษย์มีอายุขัยไม่เกิน ๑๐๐ ปี ผู้ที่มีชีวิตอยู่เกินร้อยปีอาจมีบ้าง แต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อย ส่วนใหญ่แล้วไม่เกิน ๑๐๐ปี หรือบางคนไม่ถึงร้อยปีด้วยซ้ำ ก็ต้องตาย

หากมองอายุขัยของคนที่อยู่ในภูมิประเทศต่างกัน อายุขัยของคนแต่ละประเทศก็แตกต่างกันออกไป คนในประเทศที่พัฒนาแล้วมีแนวโน้มอายุยืนยาวกว่าคนในประเทศที่ด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา เช่น การสำรวจอายุขัยของคนแต่ละประเทศระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๓ มีความแตกต่างกันดังนี้

"คนออสเตรเลีย ฝรั่งเศส สวีเดน (ประเทศพัฒนาแล้ว) มีอายุขัยเฉลี่ย ๗๓ ปีขึ้นไป ส่วนคนเอธิโอเปีย มาลี ซิมบับเว (ประเทศด้อยพัฒนา) มีอายุขัยเฉลี่ยต่ำกว่า ๓๕ ปี สำหรับคนไทย (ประเทศกำลังพัฒนา) มีอายุขัยเฉลี่ยเพียง ๖๘ ปีเท่านั้น"

ยุคสมัยที่ต่างกัน อายุมนุษย์ก็มีลักษณะแตกต่างกันออกไปอีก ในตำราพุทธศาสนาบอกว่า

"บางสมัยมนุษย์มีอายุยืนยาวถึงแปดหมื่นปี บางสมัยมนุษย์มีอายุสั้นเพียงแค่ ๑๐ ปีเท่านั้น" พระพุทธองค์ตรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรคว่า

"ภิกษุทั้งหลาย สมัยหนึ่ง มนุษย์มีอายุขัยยืนยาวถึงแปดหมื่นปี เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป อายุขัยของมนุษย์ก็เริ่มถูกบั่นทอนลงจนกระทั่งเหลือเพียงแค่ ๑๐ ปีเท่านั้น (เท่ากับอายุของสัตว์บางชนิด เช่น สุนัข) ที่มนุษย์มีอายุสั้นลงเพราะมีกิเลสมากขึ้น มนุษย์จึงทำแต่ความชั่ว แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปมนุษย์เกิดความสำนึกได้ว่ากิเลสทำให้อายุสั้น จึงกลับตัวกลับใจหันมาทำความดี ความดีที่มนุษย์แต่ละคนทำสะสมมากขึ้นก็กลายเป็นเหตุให้มนุษย์มีอายุยืนยาวขึ้นได้อีก"

พระพุทธองค์ตรัสว่า ยาวไปจนกระทั่งเป็นหมื่นเป็นแสนปี

ผู้เขียนมองว่า ความยาวสั้นของอายุขัยมนุษย์แต่ละยุคสมัยต่างกันนั้น อาจมีองค์ประกอบหลายๆ อย่างร่วมด้วย เช่น มนุษย์

ในยุคที่มีอายุขัยยืนนาน คงเพราะอาหารการกินของมนุษย์ในสมัยนั้นสะอาดสะอ้านถูกหลักอนามัย ไม่มีสารเคมีปนเปื้อนเหมือนอย่างปัจจุบัน ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ก็ร่มรื่น สวยงาม ปลอดโปร่ง ไม่มีมลพิษเหมือนอย่างเมืองใหญ่ๆ ในปัจจุบัน วิถีชีวิตของมนุษย์สมัยนั้นก็ยังเรียบง่าย กลมกลืนเข้ากับธรรมชาติ ไม่รีบร้อน-เร่งรัดเหมือนวิถีชีวิตมนุษย์ปัจจุบัน ผู้คนยังมีจิตใจเอื้อเฟื่อเผื่อแผ่ มีแต่ความเมตตาอารีต่อกัน ไม่เบียดเบียนฆ่าฟันกันเหมือนผักปลา

เงื่อนไขเหล่านี้ ทำให้มนุษย์ยุคหนึ่งมีอายุยืนกว่าอีกยุคหนึ่ง แต่กระนั้นก็ตาม ไม่ว่ามนุษย์แต่ละยุคจะมีอายุขัยต่างกันอย่างไร หรือไม่ว่ามนุษย์แต่ละประเทศจะมีอายุยาวหรือสั้นต่างกัน บทสรุปสุดท้ายที่มนุษย์ทุกคนจะต้องพบ และจะเกิดแก่มนุษย์ทุกยุคทุกสมัย คือ หนีความตายไม่พ้น มนุษย์ทุกคนต้องตายเป็นแน่

มนุษย์ตายเมื่อหมดเงื่อนไขเกื้อหนุนชีวิต

เงื่อนไขเกื้อหนุนที่จะให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ต่อไปมี ๒ ลักษณะ หากเงื่อนไขเหล่านี้หมดไป มนุษย์ก็จะต้องตาย

๑. ความต้องการให้มีชีวิตที่ดี

เช่น กรณีผู้ป่วยที่เป็นโรคมะเร็ง ความอยากให้หายจากความเจ็บป่วย ความต้องการให้มีชีวิตอย่างปกติสุข ถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญยิ่งในการช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตเขาให้ยืนยาวต่อไป เพราะความต้องการดังกล่าวจะเป็นแรงกระตุ้นให้เขาหาทางรักษาตัวเอง ชีวิตเขาก็มีทางยืนยาวไปได้อีก

แต่หากเขาหมดความหวัง ไม่อยากมีชีวิตอีกต่อไป ด้วยเหตุผลหลายอย่างเช่น หมดเงินรักษาตัวเอง หรือรักษาไปก็ไม่เห็น

ทางหาย เขาก็จะปล่อยชีวิตให้เป็นไปตามยถากรรม ไม่รักษาตัวเองให้มีสุขภาพแข็งแรงเช่นนี้แล้วชีวิตเขาก็ย่อมอยู่ได้ไม่นาน

ความต้องการที่เป็นแรงบันดาลใจ ให้มีชีวิตอยู่ หรือให้รอดชีวิต จึงเป็นเงื่อนไขแรกที่ช่วยให้ชีวิตยืนยาวไปได้ แต่หากความต้องการขาดไป หมดกำลังใจที่จะอยู่ในโลก ชีวิตก็จะสั้นลงได้ หรือตายก่อนเวลาที่สมควร

ความหวังและกำลังใจ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้มนุษย์มีอายุยืนหรือสั้นได้ หรือมีส่วนทำให้มนุษย์มีชีวิตต่อไปหรือตายได้

๒. เงื่อนไขเกื้อหนุนให้ชีวิตยืนยาวต่อไป

เงื่อนไขต่างๆ ที่ช่วยให้มนุษย์มีชีวิตยืนยาวไปอีก มีหลายประการ เช่น อาหารการกิน ยารักษาโรค หรือแพทย์ผู้รักษาโรค เป็นต้น ขาดเงื่อนไขเหล่านี้เกื้อหนุนแล้ว บางครั้งแม้มนุษย์จะมีความต้องการอย่างแรงกล้าให้มีชีวิตยืนยาวต่อไปแต่เขามีชีวิตต่อไปไม่ได้

กรณีผู้ป่วยโรคมะเร็งข้างต้น แม้เขาอยากจะมีชีวิตอยู่อย่างรุนแรงขนาดไหน แต่ถ้าขาดหมอเก่งรักษาได้ หรือไม่มียาดีรักษาเขาก็จะต้องตายอยู่นั่นเอง ชีวิตยืนยาวไปอีกไม่ได้

เงื่อนไขทั้ง ๒ อย่างข้างต้น มีส่วนสำคัญมาก ทำให้ชีวิตมนุษย์ยืนยาวหรือสั้นได้ หรือทำให้ชีวิตมนุษย์มีสุขหรือทุกข์

ตามทัศนะพุทธศาสนาบอกว่า เมื่อเงื่อนไขทั้ง ๒ อย่างขาดหายไป มนุษย์ก็จะเสียชีวิตลง หรือ หากเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งขาดไป ไม่สมบูรณ์ ก็จะทำให้ชีวิตมนุษย์เป็นทุกข์ มีสุขภาพไม่แข็งแรง

อุปมาการขาดไปของเงื่อนไขทั้ง ๒ ประการ เหมือนการพ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีบางคนพ้นตำแหน่ง เพราะรู้สึกอิ่ม ไม่มีความอยากที่จะอยู่ในตำแหน่งต่อไป ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม กรณีอย่างนี้เรียกว่า "หมดความหวังหรือความต้องการที่จะเป็น"

ส่วนนายกรัฐมนตรีบางคนพ้นตำแหน่งเพราะขาดเสียงสนับสนุนเพียงพอ ลักษณะอย่างนี้ถือว่า "หมดเงื่อนไขเกื้อหนุนให้เป็นนายกต่อไปอีก" แม้ยังมีความอยากอยู่ แต่เสียงหนุนไม่พอ หรือคนที่เคยช่วยเกื้อหนุนกันมาถอดตัวออกไป

มนุษย์ก็เหมือนกัน เมื่อความต้องการให้มีชีวิตต่อไปอีก แต่เงื่อนไขเกื้อหนุนให้ชีวิตดำรงไปอีกหมดลง ชีวิตมนุษย์ก็ยืนยาวไปอีกไม่ได้

มนุษย์ตายเมื่อหมดอายุและเงื่อนไขเกื้อหนุนชีวิต

เงื่อนไขอีกประการหนึ่งทำให้มนุษย์เสียชีวิต คือ การหมดไปของอายุขัยและเงื่อนไขเกื้อหนุนชีวิต

อายุขัย คือ เวลาที่มนุษย์แต่ละคนจะมีชีวิตอยู่บนโลก มนุษย์แต่ละคน มีอายุขัยแตกต่างกันออกไป อายุขัยจะยาวหรือสั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายๆ อย่าง บางทียากที่จะเข้าไปรู้ไปเห็นทั้งหมดได้

ตามหลักพุทธศาสนาบอกว่า กรรมที่มนุษย์แต่ละคนทำ มีส่วนทำให้อายุสั้นหรือยาวแต่การจะเข้าไปรู้เรื่องกรรมทั้งหมด เป็นสิ่งซับซ้อน พระพุทธองค์ถึงกับตรัสว่าเป็น อจินไตย อยู่เหนือความคิดหรือข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์

ส่วนสิ่งเกื้อหนุนชีวิต คือ องค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตยืนยาวออกไป เช่น ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ทานอาหารถูกสุขลักษณะ หรือ อยู่ในสถานที่ไม่มีมลภาวะ เป็นต้น

เมื่ออายุขัยและสิ่งเกื้อหนุนให้อายุยืนต่อไปหมดลง มนุษย์ก็จะสิ้นชีวิต เช่น ผู้เสียชีวิตเมื่ออายุได้ ๖๘ ปี ในปี พ.ศ.๒๕๔๓ สามารถมองได้ว่าหมดทั้งอายุขัยและเงื่อนไขเกื้อหนุนชีวิต

(๑) หมดอายุขัย ว่าโดยเฉลี่ยอายุขัยของคนไทยในปีพ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งมีแค่ ๖๘ ปีเท่านั้น

(๒) หมดเงื่อนไขเกื้อหนุนชีวิต เช่น หมดเงินรักษาตัวเอง แพทย์ยังไม่มีวิธีการรักษาโรค หรือผู้ป่วยไม่อยากรักษาตัวเองอีกต่อไป เพราะคิดว่ารักษาไปก็เท่านั้น โรคที่ตัวเองเป็นไม่มีทางรักษาให้หายขาดได้

การเสียชีวิตลักษณะนี้เปรียบเหมือนการพ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้อีกเช่นกัน นายกรัฐมนตรีบางคนพ้นตำแหน่งด้วยสาเหตุ ๓ ประการ

(๑) หมดเทอม

(๒) หมดความอยาก

(๓) ขาดเสียงสนับสนุนเพียงพอ

หมดเทอมเป็นนายกฯ เปรียบเหมือนการเสียชีวิตเพราะหมดอายุขัย ส่วนหมดความอยากเป็นนายกฯ และขาดเสียงสนับสนุนเพียงพอ เปรียบเหมือนขาดเงื่อนไขเกื้อหนุนชีวิตให้ยืนยาวต่อไปได้อีก

มนุษย์ตายเมื่อกิเลสเข้าครอบงำ

นอกจากเงื่อนไขต่างๆ ที่พูดมา กิเลสยังเป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโลภ ความโกรธ และความหลง

เมื่อมนุษย์ถูกกิเลสเหล่านี้เข้าครอบงำ เขาก็จะเกิดความหน้ามืดตามัว ขาดสติปัญญาไตร่ตรองหาเหตุผล มีความประมาทเลินเล่อ มองข้ามอันตรายต่างๆ ที่จะเกิด หรือมองไม่เห็นอันตรายที่จะเกิดแก่ตัวเอง เพราะกิเลสปิดบังปัญญาเอาไว้ พฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แสดงออกไป จึงผิดพลาด ถึงกับเป็นเหตุให้เสียชีวิตได้อย่างคาดไม่ถึง

การตายเพราะกิเลสเข้าบงการ เกิดขึ้นแก่มนุษย์แทบทุกวัน ดังข่าวคราวที่ปรากฏตามสื่อสารต่างๆ รายวัน แต่คนส่วนใหญ่อาจจะไม่ฉุกคิด เพราะไม่เห็นเป็นที่ประจักษ์จะๆ หากเราพิจารณากันอย่างลึกซึ้งแล้ว การฆ่าฟันกันและกันของมนุษย์ มีเหตุส่วนใหญ่มาจากกิเลสทั้งนั้น

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างความตายที่เกิดจากความโลภ ความโกรธ และความหลงมาแสดงพอเป็นที่สังเขป ดังนี้

(๑) ความโลภปลิดชีวิต

"โลภะ" แปลว่า "อยาก" หรือ "ต้องการ"ความโลภก็คือความอยากหรือต้องการ มนุษย์ทุกคน ยกเว้นพระอริยบุคคล ย่อมมีความโลภติดตัวทั้งหมด มนุษย์ส่วนใหญ่จึงอยู่กันด้วยความโลภ

ความโลภในระดับที่ควบคุมได้ หรือ ความต้องการที่มีเหตุผลไม่ใช่สาเหตุแห่งความตาย ความโลภชนิดนี้เป็นสิ่งจำเป็นของชีวิต เช่น บุคคลบางคนทำดี เพราะมีความโลภเป็นตัวนำ ทำดีเพื่ออยาก

ได้หน้าตา เกียรติยศชื่อเสียง หรือ ได้สวรรค์เป็นที่ไป

ความโลภชนิดนี้เรียกว่า ใช้ตัณหาละตัณหา หรือใช้เป็นอุบายเพื่อให้ทำความดีได้ มนุษย์ส่วนใหญ่มักจะอยู่ในโลกด้วยความโลภชนิดนี้เป็นตัวนำ

ความโลภหรือความต้องการที่มีเหตุผล จึงไม่ใช่สาเหตุแห่งความตาย แต่เป็นแรงกระตุ้นให้มนุษย์ทำความดีได้

ส่วนความโลภที่ทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิต คือ ความต้องการที่ไม่มีเหตุผล หรือ ความต้องการจนสติแตก ความต้องการดิบๆ หรือสัญชาติญาณดิบ เหมือนความต้องการของสัตว์ป่า

ความต้องการชนิดนี้ เมื่อเกิดครอบงำจิตใจมนุษย์แล้ว สติปัญญาก็จะดับวูบลง มนุษย์ไม่คิดถึงความผิดถูกชั่วดี ไม่คำนึงถึงศีลธรรมหรือจริยธรรม แต่จะกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนได้ในสิ่งที่ต้องการมากที่สุด อย่างที่คนมักพูดกันว่า "ไม่ได้ด้วยเล่ห์ก็เอาด้วยกล ไม่ได้ด้วยมนตร์ก็เอาด้วยคาถา"

หากมองด้วยสติปัญญาอย่างแยบคายแล้ว ความโลภชนิดนี้เอง ที่ทำให้คนสติแตกไปชั่วขณะ สามารถฆ่าคนอื่นและตัวเองได้

ข่าวคราวฆ่ากันตายของมนุษย์ที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ทุกวัน หรือ สงครามเล็กสงครามน้อย ที่กำลังเกิดแก่มนุษย์ในปัจจุบัน เมื่อวิเคราะห์อย่างแยบคายแล้ว ก็จะพบว่าเกิดจากความโลภจนสติแตกทั้งนั้น

ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างในตำราพุทธศาสนา แม้จะเป็นเรื่องราวคล้ายนิยายปรำปรา แต่ก็บอกเราได้เป็นนัยยะว่า ความต้องการที่ขาดสติปัญญา ทำให้มนุษย์เสียชีวิตได้

สมัยหนึ่ง พ่อค้าเกวียนกลุ่มหนึ่งได้เดินทางข้ามทางกันดาร ระหว่างทางพวกเขาเกิดความเหน็ดเหนื่อยจึงเข้าพักใต้ต้นไทรใหญ่ร่มรื่น ครั้นหายเหน็ดเหนื่อยแล้วพวกเขาเริ่มเสาะหาน้ำด้วยการตัดกิ่งไทรด้านทิศตะวันออก ทันใดนั้นสายน้ำประหลาดก็ไหลพวยพุ่งออกมาให้พ่อค้าได้ดื่มกินจนหนำใจ

ครั้นดื่มน้ำจนเต็มอิ่มแล้ว พวกพ่อค้าคิดกันว่า *"น่าประหลาดแท้ เพียงเราตัดกิ่งไทรเพียงกิ่งเดียวก็ได้น้ำตั้งเยอะ หากตัดกิ่งอื่นๆ คงจะได้สิ่งของมากกว่านี้อย่างแน่นอน"* พวกเขาจึงลงมือตัดกิ่งทางด้านทิศใต้บ้าง เท่านั้นเอง ข้าวปลาอาหารก็ไหลพรั่งพรูออกมา

ครั้นกินข้าวอิ่มแล้วก็ยังไม่จุใจ พวกเขาได้ตัดกิ่งไทรทางด้านทิศตะวันตกอีก ก็มีบรรดาสาวงามปรากฏกายออกมาบำรุงบำเรอพวกพ่อค้าเหล่านี้ แต่ความอยากของมนุษย์ไม่เคยมีวันสิ้นสุด

เหมือนกับที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า "แม่น้ำที่เสมอด้วยความอยากไม่มี"

พวกพ่อค้าจึงเข้าไปตัดกิ่งไทรทางด้านทิศเหนือ พอกิ่งไทรถูกตัดขาดเท่านั้น เงินทองมากมายได้ไหลพรูออกมา เช่นนี้แล้วกลุ่มพ่อค้าจึงเกิดความละโมบโลภมากจนหน้ามืดตาลาย มองไม่เห็นภัยพิบัติที่จะมาถึงตัว จึงปรึกษากันว่า *"หากตัดไทรทั้งต้นจะได้ของมากกว่านี้แน่นอน"* พวกเขาจึงวางแผนโค่นต้นไทรนั้นทันที

หัวหน้ากองเกวียนซึ่งสังเกตการณ์มาตลอดก็ร้องห้ามไว้ แต่พวกลูกน้องไม่ฟังเสียงหัวหน้าเสียแล้ว เพราะความละโมบได้เข้าครอบงำจิตใจพวกเขาจนมืดมิด พวกเขาจึงลงมือตัดต้นไทรนั้นทันที

ทันใดนั้นเอง พญานาคซึ่งเป็นเจ้าของต้นไทรและดลบันดาลสิ่งต่างๆ ให้แก่กลุ่มพ่อค้าเกิดเดือดดาลโกรธเกรี้ยว เพราะความ

โลภเกินควรของพวกพ่อค้า พญานาคจึงสั่งลูกน้องให้ฆ่าพ่อค้าเหล่านั้นทั้งหมด เว้นไว้แต่หัวหน้ากองเกวียนเพียงคนเดียว

ความโลภที่ไม่มีสติปัญญา หรือความต้องการจนสติแตก เป็นเหตุแห่งการตายของพ่อค้าเกวียน

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า "ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย" ในแง่หนึ่ง ก็ทรงหมายถึงความอยากจนสติแตกนั่นเอง มนุษย์ที่สติแตกแล้ว ทำอะไรได้ทุกอย่าง ทั้งฆ่าผู้อื่นและฆ่าตัวเองได้

(๒) ความโกรธฆ่ามนุษย์

"โกธะ" แปลว่า "ความโกรธ" มีความหมายคล้ายๆ กันกับคำว่า "โทสะ" ซึ่งแปลว่า "ความเกลียด" ทั้งความโกรธและความเกลียดเป็นกิเลสกลุ่มเดียวกันหรือตระกูลเดียวกันเกิดจากความรู้สึกไม่พอใจหรือคับแค้นใจอย่างรุนแรงเรียกว่า "ปฏิฆะ"

ความไม่พอใจในระดับปกติ เหมือนกับความโลภที่มีเหตุผลยังไม่ถือว่าเป็นสาเหตุแห่งความตายได้ แต่ใช้เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจทำสิ่งต่างๆ สำเร็จได้ เช่น ความรู้สึกไม่พอใจว่าตัวเองดีพอ หรือความรู้สึกโกรธตัวเองว่า ทำงานไม่ดีอย่างที่คิดไว้

ความรู้สึกไม่พอใจตัวเองระดับที่มีเหตุผลควบคุม สามารถใช้เป็นประโยชน์ให้เกิดแรงบันดาลใจ ทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นได้ ความไม่พอใจจนทำให้รู้สึกโกรธอย่างนี้ ไม่เรียกว่า "ทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิต" แต่เป็นผลดีต่อชีวิตมากกว่า

ส่วนความโกรธที่ทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิต ก็คล้ายกันกับความอยาก คือ โกรธเสียจนสติแตก โกรธจนหน้ามืดไปชั่วขณะ ความโกรธชนิดนี้เองที่ทำให้มนุษย์ต้องฆ่าผู้อื่นและตัวเอง

ความโกรธที่ทำให้มนุษย์ต้องตาย พระพุทธองค์หมายถึง

ความโกรธอย่างนี้ โกรธจนสติแตก หรือฟิวขาดนั่นเอง

เมื่อความโกรธอย่างนี้ เข้าบงการชี้นำจิตใจมนุษย์ มันย่อมฆ่าความดีงามในจิตใจมนุษย์ก่อน ครั้นความดีงามได้ตายไปจากจิตใจมนุษย์แล้ว เขาย่อมมีแต่ความเร่าร้อนวุ่นวายใจ ชีวิตก็มีแต่ความทุกข์ทรมานเหมือนกับถูกไฟเผารน

หากเขาไม่สามารถระงับดับความโกรธลง ปล่อยให้ความโกรธครอบงำย่ำยีจิตใจตัวเองอยู่อย่างนั้น วันหนึ่งเขาย่อมฆ่าคนที่เขารัก คนมีศีลธรรม และแม้กระทั่งฆ่าตัวเขาเอง

พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ในโกธนาสูตร อังคุตตรนิกายว่า

"คนโกรธสามารถฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ พระอรหันต์ และคนอื่นๆ ได้...ยิ่งกว่านั้นคนโกรธยังสามารถฆ่าตัวเองได้อีก เช่น ฆ่าด้วยดาบ กินยาพิษ เอาเชือกผูกคอ และกระโดดเขาตาย..."

นอกจากจะทำร้ายชีวิตลงได้แล้ว ความโกรธจนสติแตกยังทำให้อายุขัยมนุษย์สั้นลง หรือทำให้ชีวิตมีแต่ทุกข์ สุขภาพไม่สมบูรณ์ได้สมดุล

มีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์หลายๆ ครั้ง นักวิชาการหลายคนเชื่อว่า ความโกรธจนสติแตก ทำให้อายุมนุษย์สั้นลง เช่น

นักวิชาการในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้ศึกษากลุ่มผู้ป่วยโรคหัวใจแล้วพบว่า "ก่อนที่ผู้ป่วยจะเสียชีวิต ๒ ชั่วโมง เขามีความโกรธอย่างรุนแรง" นักวิชาการที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดและเยลก็ค้นพบผลเช่นกันว่า ผู้ป่วยโรคหัวใจที่มีอาการโกรธอยู่เสมอจะเสียชีวิตก่อนผู้ป่วยโรคเดียวกันแต่ไม่มีความโกรธถึง ๓ เท่า

ดร.เมเยอร์ ฟรีดแมน ยิ่งบอกได้ชัดเจนถึงมหันตภัยของความโกรธต่อชีวิต โดยศึกษาชาย ๓,๕๐๐ คน แยกออกเป็น

๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มเอ เป็นคนวู่วาม มองผู้อื่นในแง่ร้าย ชอบแสดงความโกรธอยู่เป็นนิจ

กลุ่มบี จิตใจเยือกเย็น มองผู้อื่นในแง่ดี มีความโกรธน้อย ผลการศึกษาปรากฏว่าชายกลุ่มเอมีแนวโน้มป่วยเป็นโรคเส้นเลือดหัวใจตีบสูงกว่าชายกลุ่มบีถึง ๒-๓ เท่า

การศึกษาทางวิทยาศาสตร์สอดคล้องกับคำสอนพุทธศาสนา ความโกรธจนสติแตก โกรธและเกลียดจนฟิวขาด มีผลทำให้มนุษย์อายุสั้น หรือถึงแม้จะยังมีชีวิตอยู่ในโลก ก็มีชีวิตอยู่อย่างมีทุกข์ ซึ่งเหมือนกับคนที่ตายทั้งเป็น

(๓) ความหลงปลงชีวิตคน

ความหลงมาจากคำว่า "โมหะ" ซึ่งแปลว่า "ความไม่รู้สิ่งต่างๆ ตามเป็นจริง" หรือแปลอีกนัยว่า "ความโง่" ก็ได้ ความหลง ความโง่และความไม่รู้เป็นกิเลสตระกูลเดียวกัน และเป็นกิเลสที่ละเอียดมากกว่าความโลภและความโกรธ ต้องใช้สติปัญญาที่แยบคายอย่างมาก จึงจะรู้ตัวเองว่า "ตกอยู่ในความหลง"

คนส่วนมากมักไม่คิดว่า ตัวเองเป็นคนหลง โง่ หรือ ไม่รู้ แต่จะคิดว่า ตัวเองเป็นคนเก่ง ฉลาด และดี บางทีมนุษย์จึงกลายเป็นคนโง่อย่างไม่รู้ตัว ผู้ที่คิดว่าตัวเองรู้ทั้งๆ ที่ไม่รู้ หรือผู้ที่คิดว่าตัวเองเก่งทั้งๆ ที่ไม่เก่ง มักจะเกิดความประมาท จนทำให้เกิดความเสียหายใหญ่หลวง กระทั่งถึงชีวิตแล้วก็มีมาก

ความหลงมีหลายลักษณะ และหลายประเภท มนุษย์แต่ละคนนั้นหลงไม่เหมือนกัน แต่ความหลงที่คนส่วนใหญ่เป็น คือ หลงในวัตถุ หรือ หลงในกิน-กาม-เกียรติ

กิน-กาม-เกียรติถือเป็นเรื่องปกติที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมี และเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า เป็นสิ่งไม่จำเป็น กิน-กาม-เกียรติเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนต้องมี ชีวิตในโลกจึงจะมีความสุขได้ กิน-กาม-เกียรติในตัวมันเอง ไม่สิ่งที่ทำให้มนุษย์ต้องทำลายและเบียดเบียนชีวิตกันและกันได้

แต่สิ่งที่ทำให้มนุษย์ทำลายและเบียดเบียนกันคือ ความหลงในกิน-กาม-เกียรติว่าเป็นของแท้ เป็นเป้าหมายสูงที่สุดในชีวิต สิ่งที่เหนือกว่าหรือดีกว่ากิน-กาม-เกียรติไม่มี และคนในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็มองอย่างนี้

การให้ค่าว่า กิน-กาม-เกียรติคือสิ่งสูงสุด เป็นสรณะอันประเสริฐ สิ่งอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่มี จึงเป็นความหลงหรือความเข้าใจผิดอย่างแรงของมนุษย์ ผู้ที่เข้าใจอย่างนี้หรือหลงอย่างนี้ จึงเบียดเบียนและทำร้ายชีวิตกันและกันได้

พระพุทธองค์ได้ตรัสผลร้ายหลายประการของความหลงอย่างที่ว่าไว้ในมหาทุกขักขันธสูตร เช่น

ก่อการทะเลาะวิวาท

สร้างความขัดแย้งแตกแยก

ทำให้เกิดศึกสงคราม

จูงใจมนุษย์ให้ทำชั่วจนได้รับโทษทัณฑ์ถึงชีวิต

สังคมมนุษย์ปัจจุบันเป็นอย่างที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ หลงเชื่อว่า “กิน-กาม-เกียรติเท่านั้นคือสรณะอันสูงสุด ไม่มีสิ่งอื่นใดที่จะดีวิเศษไปกว่านี้” มนุษย์คิดว่านี่คือทางเดียวที่จะให้ชีวิตมีสุข จึงไม่คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรม ใช้เล่ห์เพทุบายต่างๆ กระโจนเข้าแย่งชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้

ความเครียด ความขัดแย้ง และการฆ่าฟันกันและกันเพราะแย่งชิงกิน-กาม-เกียรติ จึงเป็นสิ่งที่เห็นกันอยู่ดาษดื่น

แม้ "กิน-กาม-เกียรติ" ไม่ใช่สาเหตุทั้งหมดที่ทำให้มนุษย์ก่อความขัดแย้งและฆ่าฟันกันและกัน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า "กิน-กาม-เกียรติ" ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนตาย ข่าวฆ่ากันตายเพราะหึงหวงหรือแย่งชิงตำแหน่งใหญ่โตมิใช่เกิดจากกิน-กาม-เกียรติดอกหรือ

ความหลงอีกประการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เสียชีวิต คือความเข้าใจผิดหรือหลงเชื่อ ทั้งๆ ที่ข้อเท็จจริงเป็นอีกอย่างหนึ่งความเข้าใจผิด (มิจฉาทัศนะ) ทำให้มนุษย์เกิดความหวาดระแวงและเกลียดชังกันและกัน หากความเข้าใจผิดไม่ได้รับการแก้ไข ปล่อยให้โหมกระพือมากขึ้น กลายเป็นความเข้าใจผิดของคนส่วนใหญ่ในสังคม ความเข้าใจผิดดังกล่าว ก็อาจกลายเป็นอาวุธร้ายทำให้เกิดการฆ่าฟันกันได้

ประวัติศาสตร์มนุษย์ก็บอกไว้หลายครั้ง เช่น สมัยสงครามเย็น ความเชื่อต่างลัทธิระหว่างสังคมนิยมและประชาธิปไตย ทำให้มนุษย์เกิดความเข้าใจผิดและหวาดระแวงกันและกัน จนเกิดสงครามคนตายเป็นจำนวนมาก

สมัยพุทธกาล ความหลงเข้าใจผิดของราชวงศ์ลิจฉวี ก็เป็นเหตุให้ราชวงศ์ต้องล่มสลาย คนตายเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนขอนำมาเล่าเป็นตัวอย่างพอสังเขป

ครั้งหนึ่งพระเจ้าอชาตศัตรู เจ้าครองแคว้นมคธ คิดอยากจะเข้าครอบครองแคว้นวัชชี แต่มองไม่เห็นลู่ทาง เพราะกษัตริย์ลิจฉวีเจ้าครองแคว้นวัชชีต่างสมัครสมานกลมเกลียวกันยิ่งนัก

วันหนึ่ง พระเจ้าอชาตศัตรูทรงทราบว่าพระพุทธองค์ประทับอยู่ในแคว้นมคธ จึงส่งวัสสการพราหมณ์ไปเฝ้าด้วยหวังว่า *"พระสมณโคดมทรงมีพระปัญญาที่กว้างขวางลึกซึ้ง เป็นที่เคารพรักของคนทุกชั้นวรรณะ พระองค์คงมีอุบายกำจัดแคว้นวัชชีได้แน่"*

เมื่อวัสสการพราหมณ์กราบทูลเหตุที่ตนมาเฝ้าแก่พระพุทธองค์ พระองค์ทรงปฏิเสธที่จะให้คำแนะนำ เพราะเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น และตรัสกับพระอานนท์ว่า *"อานนท์ หากเจ้าลิจฉวียังคงสามัคคีกันอยู่ ใครก็มิอาจทำลายแคว้นวัชชีได้"* วัสสการพราหมณ์ได้ยินเช่นนั้นก็ทูลลากลับไป วันต่อมาพระเจ้าอชาตศัตรูได้ตรัสถามความ

วัสสการพราหมณ์ซึ่งเป็นคนฉลาดได้ใคร่ครวญถ้อยคำของพระพุทธเจ้าที่ตรัสต่อพระอานนท์ก็ได้ทูลตอบว่า *"เจ้าลิจฉวีมีความสามัคคีกันยิ่งนัก การจะยึดแคว้นวัชชีมิใช่เรื่องง่าย ต้องใช้อุบายถึงจะสำเร็จ พระเจ้าข้า"*

ครั้นได้ยินเช่นนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูก็ทรงดีพระทัย แต่ก็ทรงแสดงความวิตกกังวลยิ่งนัก เพราะผู้ที่จะไปทำงานอย่างนี้ต้องเฉลียวฉลาดเป็นเยี่ยม วัสสการพราหมณ์จึงขันอาสาเพราะไม่มีใครอีกแล้วที่จะเหมาะสมเท่ากับตน แผนยึดแคว้นวัชชีจึงเริ่มขึ้นทันที

วันหนึ่ง พระเจ้าอชาตศัตรูตรัสสั่งกลุ่มที่ปรึกษาและขุนพลเข้าประชุมวางแผนยึดแคว้นวัชชี พระองค์แสร้งลุกขึ้นกลางที่ประชุมว่า "จะยกทัพบุกแคว้นวัชชี" วัสสการพราหมณ์ได้ยินเช่นนั้นก็คัดค้านอย่างรุนแรง พระเจ้าอชาตศัตรูจึงทรงแสร้งพิโรธ หาว่าพราหมณ์ขัดขืนพระราชอำนาจ รับสั่งให้เฆี่ยนตีและโกนหัวพราหมณ์แล้วไล่ตะเพิดออกไป

เจ้าลิจฉวีทราบข่าวเช่นนั้นก็ประชุมกันว่าจะรับวัสสการพราหมณ์เข้าเมืองดีหรือไม่ บางกลุ่มคัดค้านอย่างรุนแรงเพราะเชื่อแน่ว่าเป็นแผนร้าย แต่บางกลุ่มมองว่า "อาจได้ประโยชน์มากกว่าหากรับพราหมณ์ไว้" เมื่อฝ่ายเสนอให้รับมีมากกว่า วัสสการพราหมณ์จึงได้รับอนุญาตให้เข้าเมือง

พออยู่ในแคว้นวัชชีได้ไม่นาน พราหมณ์ก็ได้รับตำแหน่งผู้พิพากษาเล็กๆ ตำแหน่งหนึ่ง เขาแสร้งทำหน้าที่ผู้พิพากษาได้เป็นอย่างดี จนกลายเป็นที่วางพระทัยของเจ้าลิจฉวี พราหมณ์จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์สอนพระราชโอรส

แผนทำลายแคว้นวัชชีจึงก่อตัวขึ้นเป็นรูปร่าง วันหนึ่งพราหมณ์ใช้อุบายเข้าพูดคุยอย่างมีลับลมคมในกับพระราชโอรสแต่ละองค์ พระราชโอรสเหล่าอื่นเห็นเข้าก็ซักถาม เมื่อได้รับคำตอบว่า "อาจารย์เพียงถามเรื่องสารทุกข์สุขดิบเท่านั้น" ความหวาดระแวงระหว่างกลุ่มพระราชโอรสก็เกิดขึ้นทันที เพราะไม่เชื่อว่าอาจารย์ที่ชาญฉลาดอย่างวัสสการพราหมณ์จะถามเรื่องที่ตื้นเขินอย่างนั้น ต่อมาความสงสัยได้กลายเป็นชนวนแห่งความแตกแยกระหว่างกลุ่มพระราชโอรส

เมื่อรู้อย่างนั้น พราหมณ์ก็เดินแผนขั้นเผด็จศึกทันทีปล่อยข่าวลือให้เจ้าลิจฉวีแต่ละองค์บาดหมางใจกันเอง เจ้าลิจฉวีต่างหลงเชื่อข่าวลือว่าเป็นจริง จึงเกิดความหวาดระแวงกันและกันแล้วแตกแยกในที่สุด ความสามัคคีปรองดองที่เคยมีได้พังทลายลงไปอย่างสิ้นเชิง เมื่อเป็นเช่นนี้พราหมณ์จึงลองให้คนลั่นกลองประชุมรบแต่ไม่มีใครเข้าร่วมประชุมแม้แต่คนเดียว พราหมณ์ได้ทีจึงรีบรายงานพระเจ้าอชาตศัตรูให้ทรงทราบ กองทัพแคว้นมคธจึงสามารถบุกทะลวงเข้ายึดแคว้นวัชชีได้สำเร็จ ฆ่าเจ้าลิจฉวีทั้งหมด แคว้นวัชชีจึง

พังพินาศราพณาสูรลงเพราะหลงเชื่อข่าวลือ

ไม่เพียงแต่ความเข้าใจผิดของคนในสังคม จะทำให้มนุษย์เสียชีวิตเท่านั้น แม้กระทั่งความเข้าใจระหว่างคนสองคน บางครั้งก็ยังทำให้คนต้องฆ่ากันตาย ผู้ที่เข้าใจผิด มักคิดว่าคนอื่นจะทำอันตรายตัวเอง จึงเกิดความกลัวและหวาดระแวง เมื่อปล่อยวางอารมณ์เหล่านี้ไม่ได้ อาจทำให้เขาผู้นั้นขาดสติหรือสติแตก ทำอันตรายคนที่ตัวเองเข้าใจผิด ก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก

ดังนั้น แม้เหตุการตายของมนุษย์จะมีหลายอย่าง และเป็นสิ่งที่ซับซ้อน แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า กิเลสคือความโลภ โกรธ และหลง ไม่ใช่เหตุทำให้มนุษย์เสียชีวิตตราบใดที่กิเลสเหล่านี้ยังครอบงำจิตใจมนุษย์อยู่ เราก็ยังประมาทไม่ได้ มนุษย์อาจจะตายได้ตลอดเวลาเมื่อถูกกิเลสเหล่านี้สิงสถิตจิตใจจนสติแตก

มนุษย์ตายเพราะเหตุร้ายมากอย่าง

นอกจากกิเลสต่างๆ ดังกล่าวแล้ว มนุษย์ก็อาจตายได้ด้วยเหตุต่างๆ หลายอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์

เช่น อุบัติเหตุรถยนต์น้ำท่วม ไฟไหม้ พายุฝน ภูเขาไฟระเบิด ตึกถล่ม หรือ ถูกสัตว์มีพิษกัดต่อย เหตุการณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่เราไม่รู้ล่วงหน้า หรือไม่ทันได้เตรียมการ แต่เมื่อมันเกิดขึ้นแก่ชีวิต มนุษย์ก็ต้องจบชีวิตลง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิเคราะห์ด้วยปัญญาอย่างแยบคายแล้ว เหตุร้ายต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์เสียชีวิตส่วนใหญ่ เกิดจากกิเลสภายในจิตใจมนุษย์เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโลภ-โกรธ-หลงอย่างที่พูดมา เช่น เหตุตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ถล่มในกรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา

เมื่อเดือนกันยายน ปี พ.ศ.๒๕๔๔ หรือ สงครามต่างๆ ที่กำลังเกิดในหลายประเทศทั่วโลก สุดท้ายแล้วเกิดจากกิเลสตัณหาของมนุษย์ทั้งนั้น

หรือนักวิทยาศาสตร์หลายคนวิตกว่า "น้ำจะท่วมโลกเพราะสภาวะโลกร้อน" เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วก็จะเห็นว่า เกิดจากความโลภของมนุษย์ มนุษย์ทำลายธรรมชาติและปล่อยมลภาวะขึ้นสู่บรรยากาศ มลภาวะที่รวมตัวมากเข้าจะแปรสภาพเป็นเรือนกระจก ความร้อนจากแสดงอาทิตย์ที่ส่องมาสู่โลก ซึ่งปกติแล้วระเหยออกไปได้ก็จะถูกสภาวะเรือนกระจบกันเอาไว้แล้วย้อนกลับคืนสู่โลก ผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดคือความร้อนในโลกเพิ่มขึ้นเป็นหลายเท่าทวีคูณ ทำให้น้ำแข็งละลายลงสู่มหาสมุทร น้ำที่เพิ่มขึ้นในมหาสมุทรก็จะท่วมเมืองต่างๆ ที่อยู่ใกล้ทะเล ซึ่งก็เป็นเหตุให้มนุษย์ตายได้

ตามทัศนะพุทธศาสนา สาเหตุการตายของมนุษย์จึงมี ๕ ประการ ดังนี้

๑. หมดอายุขัย
๒. หมดเงื่อนไขเกื้อหนุนชีวิต
๓. หมดอายุขัยและเงื่อนไขเกื้อหนุนชีวิต
๔. ถูกกิเลสเข้าครอบงำ
๕. เหตุร้ายต่างๆ ที่อยู่เหนือการควบคุม

เหตุแห่งความตายเหล่านี้จะเกิดขึ้นแก่มนุษย์ทุกคนไม่เลือกชั้นวรรณะ เชื้อชาติ ศาสนา มนุษย์ทุกคนจะต้องตายอย่างแน่นอน ความตายจึงเป็นของแท้แน่นอน หลีกเลี่ยงไม่ได้ หนีไปก็ไม่พ้น

เมื่อหลีกไม่ได้หนีไม่พ้น อยู่ที่ไหนทำอะไรก็ต้องพบ เราก็ไม่มีทางเลือก ไม่มีทางหนี ต้องหันหน้าเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับความตายให้ได้ รู้เท่าทันความตายก่อนตาย ก็ยังดีกว่าไม่รู้อะไรเลย

ผู้ไม่เคยพิจารณาเกี่ยวกับความตายมาก่อน เหมือนคนไม่เคยเตรียมการก่อนทำข้อสอบ ผลคือสอบตกอย่างไม่ต้องสงสัย ผู้ตายด้วยจิตที่เศร้าหมอง เพราะจะไม่รู้วิธีวางจิตใจต่อความตายก็เช่นกัน ย่อมมีทุคติภูมิเป็นที่ไป

ฉะนั้น การรู้ไว้ล่วงหน้าว่า “อะไรจะเกิดแก่เราในเวลาใกล้ตาย” จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก และอาจจะจำเป็นมากกว่าเวลาที่เราเกิดก็ได้ เพราะผู้เข้าใจความตายตามเป็นจริง ย่อมวางจิตใจต่อความตายได้ถูก มีจิตใจผ่องใส สงบเบิกบาน ลักษณะจิตอย่างนี้ ย่อมมีสุคติเป็นที่ไป เหมือนพระพุทธองค์ตรัสไว้...

๓

พบกับความตาย

เวลาใกล้ตายหรือเวลาที่จิตดวงสุดท้ายจะดับไปจากโลกนี้ ถือเป็นเวลาสำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์แต่ละคน เหมือนเวลาเข้าทำข้อสอบ มนุษย์จะสอบได้หรือไม่ อยู่ที่ว่าเตรียมการมาดีหรือไม่ และทำข้อสอบได้ดีแค่ไหน

จะตายดีหรือไม่ก็เช่นกัน ตายแล้วไปเกิดในสุคติภพหรือทุคติภูมิ อยู่ที่บุญและบาปที่มนุษย์แต่ละคนเคยทำมา และยังอยู่กับวิถีจิตดวงสุดท้ายที่ดับไปจากภพนี้ ผู้ที่รู้จักตายก่อนตายจึงได้เปรียบรู้วิธีวางจิตใจต่อสิ่งที่จะเกิดในเวลาใกล้ตายได้อย่างถูกต้อง

ผู้วางจิตใจได้อย่างถูกต้อง มีสติปัญญารู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ที่เกิดแก่ตนในเวลานั้น จิตใจย่อมสงบผ่องใส เขาย่อมไปเกิดในสุคติภูมิภพภูมิที่มีความสุข เพราะพุทธศาสนาถือว่า จิตดวงสุดท้ายที่ดับจากโลกนี้ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เป็นผู้ชี้ทิศให้ผู้ตายไปสุคติหรือทุคติได้

แต่หากผู้ใกล้ตาย ไม่รู้จักวิธีวางจิตใจต่อสิ่งที่เกิดในเวลาใกล้ตาย จิตใจหวาดผวา หวาดวิตกกังวลต่างๆ นานา เขาก็จะนึกถึงบุญกุศลที่ตนเคยทำไว้ไม่ได้ ไปนึกถึงแต่บาปกรรมที่ตัวเองเคยทำ

จิตดวงสุดท้ายที่เศร้าหมอง และดับไปพร้อมกับความคิดที่เป็นบาป ย่อมชักนำบุคคลนั้นไปเกิดในภพภูมิที่ต่ำทราม มีแต่ความทุกข์ทรมาน

การรู้ว่าอะไรจะเกิดเวลาใกล้ตาย จึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด ซึ่งสำคัญมากกว่าเวลาเกิดด้วยซ้ำ เพราะเวลาตายเหมือนเวลาทำข้อสอบ ส่วนเวลาเกิดเหมือนเวลาดูผลสอบ ฉะนั้น การรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นแก่เราในเวลาใกล้ตาย จะช่วยให้เรารู้วิธีรับมือกับความตายได้อย่างมั่นใจ

สิ่งที่จะเกิดแก่มนุษย์ในเวลาใกล้ตายหรือ เวลาที่จิตดวงสุดท้ายของผู้ใกล้ตายจะดับ แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ พบนิมิตความตาย

นิมิตคือสิ่งที่ปรากฏขึ้นในจิต เหมือนกับมโนภาพ เช่น ความคิดที่เกิดขึ้นในจิต ความฝันต่างๆที่เกิดในเวลานอนหลับ หรือภาพเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดในเวลาจิตสงบสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในใจล้วนๆ เป็นอารมณ์ของจิต และมีอิทธิพลในการปรุงแต่งจิตให้เป็นตามลักษณะของมัน

พูดอีกนัยหนึ่ง นิมิตคือสิ่งปรุงแต่งจิตชนิดหนึ่ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้จิตเป็นไปตามอาการของมัน เช่น นิมิตด้านดี ฝ่ายบุญหรือกุศล ก็จะปรุงแต่งจิตให้ร่าเริงเบิกบาน ตรงกันข้าม นิมิตด้านร้าย ฝ่ายบาปอกุศล ก็จะปรุงแต่งจิตให้เศร้าหมองหรือวิตกกังวล

ตามหลักอภิธรรม นิมิตก็คือเจตสิกชนิดหนึ่ง เข้ามาปรุงแต่งจิตให้เป็นไปตามอาการของมัน

ฉะนั้น นิมิต แห่งความตาย ก็คือ สิ่งที่เกิดแก่จิตผู้ใกล้ตาย หรือสิ่งที่ปรุงแต่งจิตผู้ใกล้ตายให้เป็นไปตามลักษณะของมัน พูดอีกนัยหนึ่ง คือ กรรมต่างๆ ที่มนุษย์แต่ละคนเคยทำมาขณะยังมีชีวิตเป็นปกติ ทั้งกรรมดีฝ่ายกุศลและกรรมชั่วฝ่ายที่เป็นบาป

กรรมทั้งหมดเหล่านี้ จะรวมตัวกันเข้ามากลายเป็นนิมิต เพื่อปรุงแต่งจิตใจผู้ใกล้ตาย และชี้นำจิตใจผู้ตาย ให้ไปเกิดในภพภูมิที่สอดคล้องกับลักษณะของนิมิตชนิดนั้นๆ หรือ ให้เป็นไปตามกรรมที่เขาเคยทำมา

นิมิตแห่งความตายจะเกิดแก่มนุษย์ปุถุชนทุกคน ไม่มีข้อยกเว้น ยกเว้นแต่พระอริยบุคคลชั้นอรหันตภูมิ ท่านเหล่านี้เสวยความว่างหรือนิพพานเป็นอารมณ์ นิมิตทางจิตเหมือนคนมีกิเลสจึงไม่มี

เนื่องจากผู้ใกล้ตายแต่ละคน ทำกรรมต่างๆ ไม่เหมือนกัน นิมิตที่เกิดขึ้นในจิตใจจึงแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้ทำกรรมอะไรมา นอกจากนั้น เวลาที่นิมิตปรากฏแก่ผู้ใกล้ตายแต่ละคนก็ไม่เหมือนกันอีก บางคนพบนิมิตก่อนตาย ๓๐ นาที บางคนพบนิมิตก่อนตาย ๑ ชั่วโมง บางคนอาจพบนิมิตก่อนตายหลายวันและบางคนอาจพบนิมิตก่อนตายล่วงหน้าหลายเดือนก็ได้

อย่างไรก็ตาม ผู้ใกล้ตายทุกคนจะต้องเห็นนิมิตอย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อนจิตดวงสุดท้ายจะดับไป ผู้ใกล้ตายที่ไม่เห็นนิมิตอะไรเลยนั้น ตามทัศนะพุทธศาสนาบอกว่า “ไม่มี” แม้กระทั่งผู้ถูกฆ่าตายขณะที่กำลังนอนหลับอย่างสนิท ก็ย่อมได้นิมิตหรือลางสังหรณ์บางอย่าง ก่อนจิตดวงสุดท้ายจะดับไป

นิมิตที่จะเกิดแก่ผู้ใกล้ตาย ก่อนจิตดวงสุดท้ายจะดับลงมี ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑. ความคิดประทับใจ

ความคิดที่ผู้ใกล้ตายเคยคิดไว้ เป็นความคิดที่ปรุงแต่งขึ้นด้วยเจตนา และด้วยความจงใจ ไม่ใช่ความคิดลอยๆ หรือ ความคิดสาระตะ ความคิดที่เกิดขึ้นด้วยเจตนานั้น พุทธศาสนาเรียกว่า "กรรม" แม้ยังไม่แสดงออกทางคำพูดและการกระทำ ก็ถือว่าเป็นกรรม กรรมที่เกิดขึ้นทางใจ (มโนกรรม)

ความคิดที่จะชี้นำจิตผู้ใกล้ตาย ก่อนที่จิตดวงสุดท้ายจะดับ ย่อมไม่ใช่ความคิดปรุงแต่งธรรมดา แต่เป็นความคิดปรุงแต่งที่เข้มข้นหรือความคิดประทับใจอย่างรุนแรง ความคิดลักษณะนี้จึงจะเป็นที่ยึดเกาะจิตใจผู้ใกล้ตายได้

พูดอีกนัยหนึ่ง ความคิดที่จะชี้นำให้จิตใจผู้ใกล้ตายไปเกิดได้ต้องเป็นความคิดปรุงแต่งที่เข้มข้น ผ่านการแสดงออกทางคำพูดและการกระทำจนเป็นนิสัย กลายเป็นบุคลิกลักษณะของบุคคลผู้นั้นไป

ความคิดประทับใจ ที่จะเข้ามาปรุงแต่งและชี้นำจิตผู้ตายนั้นเป็นได้ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายบุญและฝ่ายบาป ฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว แล้วแต่บุคคลนั้น จะคิดปรุงแต่งด้านใดเป็นส่วนใหญ่ ในเวลาที่มีชีวิตยามปกติ

ความคิดประทับใจฝ่ายบุญ เช่น ความประทับใจที่เกิดขึ้นในเวลาทำบุญให้ทาน ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น หรือนั่งบำเพ็ญสมาธิภาวนา ส่วนความคิดประทับใจฝ่ายบาป เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง และความอิจฉาริษยา ที่ผู้ใกล้ตายเคยแสดงออกยามมีชีวิต

ความคิดประทับใจด้านใด จะมีอิทธิพลมากน้อยต่อจิตใจผู้ใกล้ตายหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความคิดแบบไหน เขาสะสมไว้มากในจิตสันดาน

ว่าโดยทั่วไป ผู้ทำความชั่วไว้มากในชีวิต ก็จะถูกความคิดฝ่ายบาป เข้ามาปรุงแต่งจิตใจให้เศร้าหมอง และชี้ทิศทางไปสู่ภพภูมิที่สอดคล้องกับกรรมชั่วตัวเอง ส่วนผู้ทำแต่กรรมดีเป็นส่วนใหญ่ก็ตรงกันข้าม ความคิดฝ่ายที่เป็นบุญ ก็จะเข้ามาชี้นำชีวิตเขาให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีงาม

กระนั้น ในเวลาใกล้ตายจริง ความดีและชั่วที่ผู้ใกล้ตายแต่ละคนทำไว้ อาจไม่ใช่สาเหตุอย่างเดียว ที่จะชี้วัดว่าผู้ใกล้ตายคนนั้นจะไปสู่สุคติหรือทุคติภูมิ ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่จะมีอิทธิพลต่อจิตใจในเวลาใกล้ตายด้วย

ปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการชี้ขาดว่าผู้ใกล้ตายจะไปเกิดในภพภูมิใด คือ สติปัญญาผู้ใกล้ตายแต่ละคน ในการจัดการกับนิมิตต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก่อนจิตดวงสุดท้ายจะดับไป

บางคนแม้เคยทำความชั่วมามาก แต่หากมีสติปัญญาดี นึกถึงความดีที่ตัวเองทำไว้แม้ครั้งเดียวได้ เขาก็ย่อมไปเกิดในสุคติภูมิเสียก่อน เช่น ตำราพุทธศาสนา พูดถึงกรณีเพชฌฆาตฆ่าคนชื่อ "เคราแดง" เขาประหารนักโทษมาตลอดชีวิต แต่เวลาใกล้ตายกลับนึกได้ว่าเคยถวายอาหารแก่พระสารีบุตรเถระ เมื่อสิ้นชีวิตเขาก็ไปเกิดในสุคติภูมิ

แต่ผู้ใกล้ตายบางคน แม้เคยทำความดีไว้เป็นจำนวนมาก หากนึกถึงความดีไม่ได้ ก่อนจิตดวงสุดท้ายจะดับไป นึกถึงแต่ความชั่วที่ตัวเองทำไว้แม้น้อยนิด เขาก็จะต้องไปเกิดในทุคติภูมิเสียก่อน

กรณีพระนางมัลลิกา พระมเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในเรื่องนี้

มัลลิกาเป็นสตรีที่มีศรัทธาอย่างแรงกล้าในพุทธศาสนา ทรงอุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธองค์และภิกษุสงฆ์อยู่มิได้ขาด พระนางยังเป็นผู้นำการทำบุญครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดซึ่งเรียกกว่า "อสทิสทาน" คือ การบริจาคทรัพย์สมบัติแก่พุทธศาสนาภายในวันเดียวถึง ๑๖ โกฏิ

แต่ขณะที่พระนางจะสิ้นพระชนม์ พระนางกลับคิดถึงแต่กรรมชั่วเพียงเล็กน้อยที่ตัวเองได้เสพอสัทธรรมกับสุนัขตัวโปรด พระนางจึงไปเกิดในอเวจีมหานรกอยู่ถึง ๗ วัน วันที่แปดจึงพ้นจากนรกแล้วไปเกิดในสุคติภูมิ

ดังนั้น ความคิดประทับใจจึงเป็นนิมิตแห่งความตายประการแรก ซึ่งอาจจะปรากฏแก่มนุษย์ในเวลาใกล้ตายได้

๒. กรรมนิมิต

การกระทำต่างๆที่มนุษย์แสดงออกทางกายและวาจา จนเป็นปกติวิสัย หรือพฤติกรรมที่มนุษย์แต่ละคนแสดงออก จนกลายเป็นบุคลิกลักษณะของผู้นั้น เรียกว่า กรรมนิมิต

กรรมนิมิต ที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้ใกล้ตาย มิใช่พฤติกรรมที่สักแต่ว่าแสดงออกไปวันๆ แต่เป็นพฤติกรรมที่มนุษย์แต่ละคนแสดงออกด้วยความประทับใจอย่างรุนแรง จนกระทั่งพฤติกรรมนั้นฝังลึกอยู่ในจิตสันดาน

กรรมนิมิต เป็นได้ทั้งคำพูดและการกระทำที่มนุษย์แต่ละคนแสดงออก ลักษณะกรรมนิมิตที่จะปรากฏก็ไม่ต่างจากความคิดประทับใจ คือมีทั้งฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดี

ฝ่ายดี เช่น ผู้ใกล้ตายเป็นคนชอบทำบุญสุนทาน เคยเป็นคนรักษาศีลฟังธรรม และเคยเป็นคนชอบนั่งสมาธิภาวนาไม่ได้ขาด ส่วนฝ่ายไม่ดี เช่น อากัปกิริยาและท่าทางที่ผู้ใกล้ตายเคยฆ่าสัตว์ตัด

ชีวิต หรือ อากัปกิริยาและท่าทางที่เขาโกหกหลอกลวงคนอื่น

กรรมนิมิตที่จะเกิดแก่ผู้ใกล้ตายมี ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. พฤติกรรม

สิ่งที่ผู้ใกล้ตายพูดและกระทำอยู่เป็นนิจ แสดงออกจนเป็นนิสัยประจำตัว อาจเกิดขึ้นในจิตผู้ใกล้ตาย

พฤติกรรมที่มนุษย์แต่ละคนแสดงออกเป็นปกติ เป็นได้ทั้งดีและไม่ดี เช่น นาย ก เป็นคนดี มีจิตใจโอบอ้อมอารี ชอบทำบุญสุนทานอยู่เสมอ คำพูด-ท่าทาง-สีหน้าที่แสดงออกเวลาทำบุญให้ทานเป็นตัวพฤติกรรมด้านดี อาจเข้ามาปรากฏแก่จิตผู้ใกล้ตาย ก่อนจิตสุดท้ายจะดับลง

แต่หากนาย ก เป็นคนชั่วช้า ชอบฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ทุจริตฉ้อโกง ทำผิดศีลข้อกาเมฯ คำพูด-ท่าทาง-สีหน้าที่แสดงออกในเวลาทำความชั่วเหล่านี้จัดเป็นตัวพฤติกรรมฝ่ายชั่ว พฤติกรรมเหล่านี้จะปรากฏแก่นาย ก

๒. เงื่อนไขรายล้อมพฤติกรรม

เงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในเวลาผู้ใกล้ตายเคยแสดงออกเป็นปกติ เงื่อนไขเหล่านี้ก็อาจเกิดแก่เขา ก่อนที่จิตดวงสุดท้ายจะดับไป กรณีการเป็นคนดีของนาย ก ข้างต้น สิ่งของที่เขาใช้ทำบุญเพื่อนร่วมทำบุญ หรือสถานที่ทำบุญ คือ “เงื่อนไขรายล้อมพฤติกรรมฝ่ายดีงาม” แต่หากนาย ก เป็นคนชั่ว สิ่งที่ใช้ทำความชั่ว เพื่อนร่วมทำชั่ว หรือสถานที่ทำชั่ว ถือเป็น “เงื่อนไขรายล้อมพฤติกรรมฝ่ายชั่ว”

สิ่งเหล่านี้ก็จะปรากฏขึ้นพร้อมกับพฤติกรรมที่ผู้ใกล้ตายเคยแสดงออก เพื่อชักนำจิตดวงสุดท้าย ไปเกิดในภพภูมิที่เหมาะสมกับกรรม

สำหรับผู้ใกล้ตายบางคน พฤติกรรมและเงื่อนไขรายล้อมพฤติกรรมที่เคยทำจนเป็นปกติ จะเกิดขึ้นในจิตใจก่อนที่จิตดวงสุดท้ายจะดับ แม้ความชัดเจนในการเห็นการกระทำของตัวเอง และสิ่งต่างๆ ที่รายล้อม จะไม่เหมือนกันสำหรับผู้ใกล้ตายแต่ละคน แต่โดยทั่วไปแล้ว ผู้ใกล้ตายมักเห็นปรากฏการณ์ทั้งสองอย่างเป็นอันเดียวกัน เห็นเป็นเรื่องเป็นราวเหมือนดูหนังหรือละคร

๓. สถานที่เกิด

สถานที่ผู้ใกล้ตายจะไปเกิด ก่อนที่จิตดวงสุดท้ายจะดับ ก็เป็นนิมิตอีกประการหนึ่ง ที่จะเกิดแก่ผู้ใกล้ตาย สำหรับผู้ใกล้ตายที่ยังมีกิเลส สถานที่เกิดจะมีความเกี่ยวโยงกับกรรมที่แต่ละคนทำไว้ กรรมที่มนุษย์แต่ละคนทำไว้ จะเป็นผู้จัดสรรให้ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ทำกรรมใดไว้ จะไปเกิดตามกรรมนั้น ไม่มีการพลิก

ตามปกติแล้ว ผู้ใกล้ตายที่มีจิตใจดีงาม ทำบุญกุศลไว้มาก และนึกถึงความดีงามที่ตนเคยทำไว้ ในเวลาใกล้ตายสถานที่เกิดก็จะปรากฏเป็นสิ่งที่สวยงาม น่าพึงพอใจ เช่น ผู้ใกล้ตายอาจเห็นเทพธิดาที่มีรูปโฉมงดงาม เห็นสวนดอกไม้ที่สวยงาม เห็นปราสาทที่วิจิตรงดงามตระการตา

แต่หากผู้ใกล้ตายเคยทำแต่กรรมชั่ว ไม่มีศีลธรรม เวลาใกล้ตายเขายังนึกถึงแต่กรรมชั่วต่างๆ ที่ตัวเคยทำ ภพเกิดที่จะปรากฏเป็นนิมิตก็จะเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัว น่าขนพองสยองเกล้า เช่น เขาอาจเห็นเปลวไฟที่ร้อนระอุจากนรก เห็นเปรต อสุรกาย หรือ สัตว์ร้ายต่างๆ

ตามทัศนะคัมภีร์อภิธรรมบอกว่า เวลาที่นิมิตเกี่ยวกับสถานที่เกิดปรากฏ ผู้ใกล้ตายจะมีความรู้สึกต่อภาพนิมิตที่เห็นใน ๒ มิติ

(๑) มีความรู้สึกว่าสิ่งที่เห็นเป็นเรื่องจริง เมื่อเห็นภพที่ตนจะไปเกิดปรากฏขึ้นในจิตใจ ผู้ใกล้ตายจะไม่มีความรู้สึกว่าสิ่งที่ตนเห็นเป็นเพียงความคิดนึกที่ปรุงแต่งขึ้นเอง หรือเป็นเพียงมโนภาพที่สร้างขึ้นในจิตใจ แต่จะรู้สึกว่าสิ่งที่ตนเห็นในเวลานั้นเป็นเรื่องจริง ผู้ใกล้ตายที่เห็นนิมิตดีในภพภูมิที่จะไปเกิด เขาก็จะแสดงอาการดีใจและสุขใจ ส่วนผู้ที่เห็นนิมิตร้ายในภพภูมิที่จะไปเกิด เขาย่อมแสดงอาการหวาดกลัว หวาดวิตกกังวล และเจ็บปวดทุรนทุราย

(๒) มีอารมณ์ร่วมต่อสิ่งที่เห็น ผู้ใกล้ตายจะไม่รู้สึกแปลกปลอมหรือแปลกแยกต่อสิ่งที่เห็น เขาจะมีความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นเจ้าของภพภูมิที่ตนจะไปเกิด หากเห็นภพภูมิที่ดี เขาก็จะแสดงอากัปกิริยาที่พึงพอใจ มีความสุขสดชื่น แต่หากเป็นภพภูมิฝ่ายต่ำเขาก็จะแสดงอาการเร่าร้อน ดิ้นทุรนทุรายเหมือนกับได้รับความทุกข์ทรมานจริงๆ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่อุบาสกชื่อ "ธัมมิกะ" บอกเราได้ดีถึงความเป็นจริงข้อนี้

ธัมมิกอุบาสก เป็นผู้มีศรัทธาอย่างยิ่งในพุทธศาสนา ทำบุญให้ทานแก่พระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์อยู่เสมอ ต่อมาเขาชราภาพแล้วล้มป่วยลง ขณะที่อยู่ในสภาพใกล้ตายเขาเห็นรถจำนวน ๖ คันมาจากสวรรค์ ๖ ชั้น ผู้ที่นั่งอยู่บนรถแต่ละคนล้วนประดับประดาด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ที่สวยงาม พวกเขาต่างก็ร้องเชิญธัมมิกอุบาสกให้ขึ้นรถของตน

ขณะที่ธัมมิกอุบาสกเห็นสิ่งเหล่านี้ เขาไม่คิดว่าเป็นเพียงมโนภาพที่เขาสร้างขึ้นเอง แต่มีความรู้สึกว่าสิ่งที่เห็นเป็นจริง ขณะเดียวกันเขายังรู้สึกว่า จะได้เป็นเจ้าของในสิ่งที่เห็นหลังจากตัวเองเสียชีวิต

ฉะนั้น ก่อนที่จิตดวงสุดท้ายของผู้ใกล้ตายจะดับไป มนุษย์จะพบกับนิมิตต่างๆ ๓ ประการ คือ

๑. ความคิดประทับใจ

๒. กรรมนิมิต

๓. สถานที่เกิด

นิมิตเหล่านี้จะเกิดแก่ผู้ใกล้ตายแต่ละคนต่างกันออกไปแล้วแต่กรรมที่เคยทำมาต่างกัน

ตามทัศนะคัมภีร์อภิธรรมบอกว่า การเกิดของนิมิตทั้งสามประการจะไม่ปรากฏในเวลาเดียวกัน แต่ละนิมิตจะปรากฏต่างกรรมต่างวาระ นิมิตใดที่ผู้ใกล้ตายประทับใจมากที่สุด นิมิตนั้นก็จะกลายเป็นที่ยึดเกาะของจิตใจ และนำผู้ใกล้ตายไปเกิดตามกรรม

ฉะนั้น การเปลี่ยนภพจากต่ำสู่ภพสูง หรือ การเลื่อนชั้นจากภูมิที่มีความทุกข์สู่ภูมิที่มีความสุข เกิดขึ้นเพียงแค่พริบตาเดียวเท่านั้น หรือ เพียงแค่เสี้ยววินาทีเดียว เพียงแค่จิตเศร้าหมองหรือผ่องใสขณะเดียวที่จะดับลงไปเท่านั้นเอง ตำราพุทธศาสนาเคยพูดอุปมาอุปมัยไว้ว่า เหมือนนอนหลับแล้วตื่นขึ้น

การรู้จักนิมิตทั้ง ๓ ประการดังกล่าว เป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับผู้ใกล้ตาย และผู้ดูแลผู้ใกล้ตาย สำหรับผู้ใกล้ตาย เมื่อนิมิตทั้ง ๓ ประการเกิดขึ้น ก่อนที่จิตดวงสุดท้ายจะดับลงไป เราจะต้องรู้จักประคองสติ นึกถึงแต่ความดีที่ตัวเองเคยทำมา จิตจึงจะเบิกบานแจ่มใส และดับไปพร้อมกับความดี ไปสู่คติภพที่สูง

ผู้ดูแลคนใกล้ตายก็เช่นเดียวกัน หากรู้วิธีจัดการกับนิมิตทั้ง ๓ อย่างดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง ก็สามารถที่จะช่วยผู้ใกล้ตายให้เลื่อนไปสู่ภูมิที่สูงได้

เมื่อสังเกตเห็นผู้ใกล้ตายแสดงอาการเร่าร้อน กระวนกระวายใจ หวาดผวา หรือดิ้นทุรนทุราย นั่นแสดงว่าเขากำลังเห็นนิมิตที่ไม่ดี หากเราปล่อยให้เขาเป็นอยู่อย่างนั้น ไม่ลงมือทำอะไรเลย หลังจากสิ้นชีวิตลงบุคคลผู้นี้จะต้องไปเกิดในทุคติภูมิ

กรณีเช่นนี้ เราสามารถเปลี่ยนนิมิตร้ายให้กลายเป็นดีได้ด้วยการพูดให้เขานึกถึงความดีที่เคยทำ หรือให้ผู้ใกล้ตายนึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระอริยสงฆ์

ผู้เขียนขอยกกรณีหลวงตารูปหนึ่งมาแสดงพอให้เห็นเป็นตัวอย่าง

ก่อนบวชหลวงตาเคยเป็นพรานป่าล่าสัตว์ เขาเข้าป่าฆ่าสัตว์ตัดชีวิตอยู่เป็นประจำ ลูกชายซึ่งบวชเป็นพระพยายามห้ามอย่างไรก็ไม่ฟัง ต่อมาเขาสำนึกได้จึงบวชเป็นพระ กรรมชั่วที่หลวงตาเคยทำไว้ก็ยังติดตามเล่นงานอยู่ตลอด

วันหนึ่งหลวงตาล้มป่วยลงอยู่ในสภาพใกล้ตาย ทันใดนั้นเองกรรมชั่วที่หลวงตาเคยฆ่าสัตว์ตัดชีวิตก็เข้ามาปรากฏ หลวงตาเห็นสุนัขตัวใหญ่มหึมาหลายตัว หน้าตาท่าทางดุร้ายกระหายเลือด วิ่งเข้ามากัดตน หลวงตาจึงร้องขึ้นด้วยความหวาดกลัวว่า “ช่วยด้วย! สุนัขจะกัดข้า”

พระลูกชายได้ยินเช่นนั้นก็รู้ทันทีว่า *“หลวงตากำลังเห็นนิมิตที่ไม่ดี หากปล่อยให้หลวงตาตายลงด้วยสภาพเช่นนี้ ท่านจะไปเกิดในนรกอย่างแน่นอน”* พระลูกชายจึงสั่งพระเณรให้หามหลวงตาขึ้นไปบนเจดีย์ นำดอกไม้ธูปเทียนมาให้หลวงตาแล้วบอกให้ท่านนึกถึงพระพุทธคุณ พอหลวงตานึกถึงพระพุทธองค์เท่านั้นสุนัขร้ายที่เห็นก็หายไป หญิงสาวประดับประดาด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์

สวยงามปรากฏขึ้นแทน หลวงตาจึงแสดงสีหน้าท่าทางสดชื่นแจ่มใสขึ้น เมื่อจิตดับลงด้วยอาการเช่นนี้ ท่านก็ไปเกิดในสวรรค์

แต่การเปลี่ยนนิมิตร้ายให้กลายเป็นดีก็ใช่ว่าจะสำเร็จกับทุกคน ผู้ใกล้ตายที่ทำกรรมชั่วไว้มาก และทำไว้อย่างเป็นสันดาน ทำความดีเอาไว้น้อย ใครก็ช่วยเขาได้ยาก เขาย่อมได้รับกรรมที่ตัวเองทำเอาไว้ สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรมอย่างที่พระพุทธองค์ทรงตรัส

ระยะที่ ๒ เกาะติดนิมิตแห่งความตาย

ระยะนี้คือเวลาที่นิมิตแห่งความตายชนิดใดชนิดหนึ่งเข้ายึดครองจิตใจผู้ใกล้ตายได้แล้วอย่างเบ็ดเสร็จ ไม่ว่านิมิตนั้นจะเป็นฝ่ายดีหรือชั่ว ฝ่ายบุญหรือบาป ผู้ใกล้ตายจะไม่มีทางเปลี่ยนใจเป็นอื่นได้อีก ต้องยึดเหนี่ยวอยู่กับนิมิตนั้นไปจนกระทั่งจิตดวงสุดท้ายดับไป

เมื่อจิตผู้ใกล้ตายถึงระยะนี้ ไม่มีใครช่วยเขาได้อีกต่อไป สายเกินไปที่จะช่วยเขาได้ ผู้ใกล้ตายจะต้องเป็นไปตามนิมิตที่เขายึดเหนี่ยวไว้เท่านั้น ที่ช่วยผู้ใกล้ตายไม่ได้ เพราะเขาจะต้องพบกับสภาวะ ๒ อย่าง

๑. ผู้ใกล้ตายหยุดรับอารมณ์ภายนอกทั้งหมด

ผู้ใกล้ตายจะตัดขาดการรับรู้สิ่งภายนอกทั้งหมด อาทิ หากผู้ใกล้ตายกำลังนอนป่วยอยู่บนเตียงในโรงพยาบาล การรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น หมอ พยาบาล หรือ คนที่มาเฝ้าอาการป่วยก็จะถูกตัดขาดออกไปหมด เขาจะไม่รับรู้สิ่งต่างๆ เหมือนยามมีชีวิตอย่างปกติ ที่เป็นอย่างนี้ เพราะนิมิตต่างๆ เกี่ยวกับความตาย หรือ สิ่งที่

จะชี้นำผู้ตายให้เป็นเกิดในภพภูมิต่างๆ ได้ปรากฏขึ้นมาในจิตใจ นิมิตต่างๆ เหล่านี้ได้ตัดกระแสการรับรู้สิ่งรอบตัวของผู้ใกล้ตายออกไป เหลือไว้แต่จิตใจกับนิมิตเหล่านี้ปรากฏขึ้นแทน

สภาพจิตใจผู้ใกล้ตายช่วงนี้เปรียบเหมือนกับช่วงเวลาที่นักฟุตบอลกำลังยิงประตูชัย เขาจะตัดขาดการรับรู้สิ่งต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการยิงประตูชัยออกไปเสียจนหมดสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเสียงเชียร์ของแฟนบอล เสียงเป่านกหวีดของกรรมการและแม้กระทั่งเพื่อนร่วมทีม เขาจะรับรู้เฉพาะสิ่งที่เกี่ยวกับการยิงประตูชัยเท่านั้น เช่น ลูกพุ่งเข้าตาข่าย จังหวะที่ผู้รักษาประตูรับลูกฟุตบอลพลาด หรือ เปรียบเหมือนกับช่วงเวลาที่เรากำลังดูรายการโชว์ทางทีวีที่สุดสนุกตื่นเต้น การรับรู้เรื่องราวภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องทั้งหมดก็จะถูกตัดออกไป

จิตใจผู้ใกล้ตายในระยะนี้จึงหล่อหลอมเป็นเนื้อเดียวกันกับประเภทของนิมิตที่ปรากฏตัวขึ้นมา

๒. ผู้ใกล้ตายเกาะติดนิมิตที่ตนเลือก

ผู้ใกล้ตายจะยึดเหนี่ยวนิมิตแห่งความตายที่ปรากฏเด่นชัดที่สุดต่อจิตใจในขณะนั้น อารมณ์อื่นที่มีอิทธิพลน้อยต่อจิตใจก็จะถูกตัดทิ้งออกไปจนหมด

หากนิมิตนั้นเป็นฝ่ายชั่วช้า ฝ่ายบาปอกุศล เพราะทำความชั่วไว้มาก ผู้ใกล้ตายก็จะแสดงอาการไปตามนิมิตนั้นๆ เช่น มีความเร่าร้อน กระวนกระวายหวาดผวาต่างๆ นานา จิตใจของเขาก็จะมีแต่ความเศร้าหมองขุ่นมัว ไม่เบิกบานแจ่มใส แต่หากนิมิตนั้นเป็นฝ่ายดีงาม ฝ่ายบุญกุศล เพราะเคยทำดีไว้มาก ผู้ใกล้ตายก็จะมีความสงบนิ่งเบิกบาน มีความปีติปราโมทย์ ไม่แสดงอาการร้อนรนหวาด

ผวา และหวาดวิตกใดๆ ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในเวลาเช่นนี้

กรณีผู้ที่เคยทำทั้งบุญทั้งบาป ทั้งดีและชั่วผสมผสานคละเคล้ากันไป นิมิตใดปรากฏขึ้นชัดเจนในช่วงนี้ นิมิตนั้นก็จะเป็นที่ยึดเกาะจิตใจผู้ใกล้ตาย หากเขาขาดสติปัญญา หลงยึดเกาะนิมิตฝ่ายชั่วช้า ฝ่ายบาปอกุศล เขาก็จะไปเกิดในอบายภูมิ แต่ถ้าเขาสามารถยึดเหนี่ยวนิมิตฝ่ายดีงามไว้ได้ ก่อนที่จิตดวงสุดท้ายจะดับไป เขาก็จะไปเกิดในสุคติภูมิ

ผู้เขียนขอนำเรื่องผู้ที่ไปเกิดในอบายภูมิเพราะหลงยึดติดนิมิตฝ่ายบาปอกุศลไว้พอเป็นตัวอย่างดังนี้

○ จักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ที่ตกอับ

พระเจ้าอโศกมหาราชถือเป็นจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งของโลก พระองค์ทำคุณประโยชน์อย่างมากมายต่อพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการอุปถัมภ์ค้ำชูพระภิกษุสงฆ์ สร้างวัดวาอาราม สร้างองค์กรสาธารณกุศลต่างๆ และสนับสนุนการทำสังคายนาพระธรรมวินัย แต่ในเวลาใกล้ตายพระองค์ไม่ได้คิดถึงบุญกุศลต่างๆ ที่เคยทำเลย คิดถึงแต่ชะตากรรมที่ตัวเองได้รับในตอนแก่ชรา ความยิ่งใหญ่ที่เคยมีได้หมดไป อำนาจวาสนาที่เคยได้ก็ถูกลิดรอนไปหมด ตัวเองเหลืออยู่เพียงมะขามป้อมไม่กี่ชิ้นเท่านั้น พอพระองค์สิ้นพระชนม์ลงด้วยสภาพจิตเช่นนี้ ก็ไปเกิดเป็นเปรตงูเหลือม

○ แค่ห่วงจีวรจึงเกิดเป็นเล็น

ภิกษุรูปหนึ่งชื่อติสสะ ได้ผ้าเนื้อหยาบมาก็อยากทำจีวรใหม่ ท่านจึงมอบผ้าให้พี่สาวไปตัด นางเห็นว่าเป็นผ้าเนื้อหยาบจึงคิดว่า *"ไม่เหมาะกับน้องชาย ท่านน่าจะได้ผ้าเนื้อละเอียดมากกว่านี้"*

นางจึงดัดแปลงผ้าผืนนั้นให้มีเนื้อละเอียดมากกว่าเดิมด้วยการตัดเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ตำให้ละเอียด แล้วถักทอขึ้นมาใหม่ จากนั้นจึงนำกลับไปถวาย

ติสสะเห็นอย่างนั้นก็ไม่กล้ารับ เพราะคิดว่าไม่ใช่ของตน ผ้าที่ให้ไปเป็นผ้าเนื้อหยาบ แต่นี่เป็นผ้าเนื้อละเอียด พี่สาวจึงอธิบายให้ท่านฟังว่า *"โยมพี่นำไปปรับแต่งใหม่จนเป็นผ้าเนื้อละเอียด เมื่อท่านตัดเป็นจีวรจะได้จีวรที่สวยงาม"* ท่านจึงรับแล้วนิมนต์พระเณรมาช่วยกันเย็บจีวร ส่วนพี่สาวได้นำภัตตาหารคาวหวานมาถวายพระเณร ครั้นจีวรเสร็จเรียบร้อยแล้วท่านนำจีวรผืนใหม่ไปตากไว้ที่ราวผ้าแล้วคิดว่า *"พรุ่งนี้เราคงจะได้ห่มจีวรใหม่เอี่ยมอย่างแน่นอน"*

แต่แล้วคืนนั้นอาหารที่ท่านฉันไม่ย่อย ท่านจึงมรณภาพลงอย่างฉับพลัน ด้วยจิตที่เศร้าหมองและห่วงใยต่อจีวรใหม่ท่านจึงไปเกิดเป็นเล็นในจีวรผืนนั้นเอง

กรณีพระเจ้าอโศกมหาราชและพระติสสะบอกเราได้ว่า *"แม้ท่านเหล่านี้ได้ทำความดีไว้มากก็ตาม แต่นิมิตฝ่ายบาปที่ตัวเองยึดเกาะเอาไว้ ในเวลาที่จิตดวงสุดท้ายดับลง จะนำเขาไปเกิดในอบายภูมิ"*

ส่วนผู้ยึดเกาะนิมิตฝ่ายดีงามไว้ ก่อนจิตดวงสุดท้ายดับลง เขาก็จะไปเกิดในภพภูมิที่สูงขึ้นไป ผู้เขียนขอยกกรณีคนเหล่านี้มาพูดพอเป็นตัวอย่าง

๓. จิตอยู่กับบุญจึงไปเกิดในสวรรค์

ครั้งหนึ่ง พระมหากัสสปะออกจากนิโรธสมาบัติแล้วตรวจดูผู้ที่ท่านจะไปโปรด ท่านเห็นหญิงสาวนางหนึ่งทำงานรักษานาข้าว

สาลี นางกำลังเก็บข้าวสาลีไปทำข้าวตอก ท่านใคร่ครวญดูแล้วก็รู้ว่า *"เมื่อเห็นท่านนางจะเกิดศรัทธาเลื่อมใสเป็นล้นพ้นถวายข้าวตอกแก่ท่านแล้วจะได้บุญอย่างใหญ่หลวง"*

ท่านจึงเดินอุ้มบาตรมุ่งหน้าไปหานางทันที พอเห็นพระเท่านั้น นางก็เกิดความเลื่อมใสเป็นกำลัง น้อมข้าวตอกเข้าไปถวายท่านแล้วปรารถนาเห็นธรรมเหมือนอย่างท่าน พระมหากัสสปะจึงให้พรนางแล้วจากไป

ด้วยความปลื้มปีติต่อความดีที่เพิ่งทำ นางจึงเดินกลับบ้านอย่างไม่ทันระวังตัว ทันใดนั้นงูพิษตัวหนึ่งที่อยู่บนคันนาได้กัดเข้าที่ข้อเท้าของนาง นางล้มลงแล้วสิ้นใจตาย ณ ที่ตรงนั้นเอง ด้วยความปีติและปราโมทย์ต่อบุญกุศลที่เพิ่งทำ นางจึงไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

๔. ชายตกอับผู้ถูกบุญหล่นทับ

มัฏฐกุณฑลีป่วยเป็นโรคผอมเหลืองมาตั้งแต่เด็ก เขาจึงไม่มีโอกาสทำบุญสุนทานแม้แต่น้อย พ่อเขาแม้มีฐานะเป็นถึงเศรษฐี แต่ก็ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่ยอมเสียเงินทองรักษาเขาแม้แต่บาทเดียว เพราะกลัวจะสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ

ต่อมามัฏฐกุณฑลีล้มป่วยอย่างหนักและอยู่ในภาวะใกล้ตาย การไม่เคยทำความดีมาก่อนในชีวิตทำให้เขามีจิตใจเร่าร้อน กระวนกระวาย หวาดผวา หากเขาเสียชีวิตลงด้วยอาการอย่างนี้ เขาจะไปเกิดในอบายภูมิอย่างแน่นอน แต่ก่อนที่เขาจะเสียชีวิตเพียงไม่กี่วินาที พระพุทธองค์ได้ทรงปรากฏพระวรกายขึ้น ครั้นเห็นพระพุทธองค์เท่านั้น เขาก็เกิดปีติปราโมทย์อย่างท่วมท้น จิตใจเขาจึงเปลี่ยนจากความเศร้าหมองเป็นเบิกบานผ่องใสทันที เมื่อเสียชีวิตลงด้วย

สภาพจิตเช่นนี้ เขาก็ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

กรณีหญิงถูกงูกัดตายและมัฏฐกุณฑลีแม้จะทำบุญมาน้อย แต่ก็ยึดเกาะนิมิตฝ่ายดีไว้ได้พวกเขาจึงไปเกิดในสุคติภูมิ

ด้วยเหตุนี้ นิมิตที่ปรากฏเด่นชัดก่อนที่จิตดวงสุดท้ายจะดับไป เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด สามารถชี้เป็นชี้ตายได้ว่า ผู้ใกล้ตายจะไปเกิดในภพภูมิใด ผู้ยึดเกาะกับฝ่ายดีงาม จะไปเกิดในสุคติภูมิ ส่วนผู้หลงยึดเกาะนิมิตฝ่ายบาป เขาก็จะไปเกิดในอบายภูมิ

ตายแล้วจะเกิดเป็นอะไร จึงขึ้นอยู่กับนิมิตที่ผู้ใกล้ตายยึดเกาะ

พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ว่า

"ภิกษุทั้งหลาย เมื่อจิตหมองเศร้า ทุคติย่อมเป็นที่ไป... แต่เมื่อจิตผ่องใส สุคติย่อมเป็นที่หวัง"

เวลาเพียงเสี้ยววินาทีเดียว หรือเพียงแค่ขณะจิตเดียว ช่วงงูแลบลิ้นหรือช้างกระดิกหาง จึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้ใกล้ตายทุกคน จะสอบผ่านหรือไม่ จะได้เลื่อนขั้นหรือไม่ ก็อยู่ที่การรู้จักวางจิตใจตัวเองในเวลานี้เอง

ตามทัศนะคัมภีร์อภิธรรมพูดว่า ขณะจิตดวงสุดท้ายที่จะดับลงไป เป็นช่วงเวลาที่อ่อนไหวที่สุด เปราะบางที่สุด และเปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด เหมือนทารกแรกเกิด สิ่งต่างๆ ที่เข้ามาสัมผัสจิตผู้ใกล้ตายช่วงนี้ จึงมีอิทธิพลมากที่สุด สามารถพลิกชีวิตบุคคลผู้นั้นให้เป็นอย่างใดก็ได้

ฉะนั้น นิมิตที่เกิดขึ้นแก่ผู้ใกล้ตายช่วงนี้ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะใดก็ตาม จึงเป็นผู้ชี้ขาดในการนำผู้ใกล้ตายไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ทันที

ระยะที่ ๓ ตายแล้วเกิด

เมื่อจิตดวงสุดท้ายดับไปพร้อมกับนิมิตที่ผู้ใกล้ตายยึดเกาะ ชีวิตหนึ่งๆ ก็จบลงหรือเรียกว่า "ตาย" อุปมาเหมือนกับคนที่นอนแล้วหลับไป

แม้บางคนจะเชื่อว่า ตายแล้วสูญ หรือ จิตดวงสุดท้ายที่ดับไปแล้วไม่เกิดอีก เช่น กลุ่มนักวิทยาศาสตร์วัตถุนิยม หรือ กลุ่มนักคิดที่เป็นอุจเฉททิฏฐิแต่พุทธศาสนาชี้ว่า จิตผู้มีกิเลสยังมีเชื้อให้เกิดขึ้นอีกได้ แม้จิตดวงสุดท้ายจะดับไปแล้ว แต่ก็เกิดขึ้นมาอีก เพราะยังมีเหตุปัจจัยให้เกิด เหมือนคนที่นอนหลับไป แต่ก็ยังตื่นขึ้นมาได้อีก

ส่วนนักคิดบางกลุ่มเชื่อว่า แม้จิตดวงสุดท้ายจะดับไปแล้ว แต่ผู้ตายก็ยังไม่ไปเกิดในภพภูมิใหม่ทันที แต่จะเป็นวิญญาณล่องลอยหาที่เกิดใหม่หรือเรียกว่า **"สัมภเวสี"** เช่น ความเชื่อของลามะฝ่ายทิเบต

แต่ทัศนะคัมภีร์อภิธรรมบอกว่า "เมื่อจิตดวงสุดท้ายดับไป จิตดวงใหม่ก็จะเกิดทันที" ฉะนั้น เมื่อจิตดวงสุดท้ายผู้ใกล้ตายดับลง เขาก็จะเกิดใหม่ทันที รอยต่อหรือภพคั่นกลางระหว่างตายกับเกิดจึงไม่มี ความเชื่อว่ามีวิญญาณที่เป็นสัมภเวสีจึงไม่ถูกหลักพุทธศาสนา

พระอรรถกถา อาจารย์ผู้อธิบายพระไตรปิฎกพูดถึงความหมายคำว่า "สัมภเวสี" ไว้ ๔ นัย ดังนี้

(๑) สัตว์ทั้งปวงตั้งแต่นรกจนถึงพรหมโลกชั้นสุทธาวาส ยกเว้นพระอรหันต์

(๒) สัตว์ที่เกิดในไข่และครรภ์ แต่ยังไม่ออกจากไข่และครรภ์

(๓) สัตว์ที่เกิดด้วยท่าใด ยังไม่เปลี่ยนจากท่านั้น เช่น เกิดด้วยท่านอน ยังไม่เปลี่ยนเป็นนั่ง เกิดด้วยท่านั่ง ยังไม่เปลี่ยนเป็นท่ายืน หรือเกิดด้วยท่ายืน แต่ยังไม่เปลี่ยนเป็นท่าเดิน

(๔) จิตดวงแรกของสัตว์ที่เกิดในไคล เช่น หนอนและสัตว์ที่เกิดผุดขึ้นเองตามผลของกรรม เช่น เทวดาหรือพรหม

ตามทัศนะพระอรรถกถา สัมภเวสี จึงไม่ใช่วิญญาณล่องลอยอย่างที่เราเข้าใจ แต่เป็นวิญญาณของสัตว์ที่เกิดในภพภูมิใหม่แล้ว ความหมายคำว่า "สัมภเวสี" นัยสุดท้าย ยิ่งแสดงให้เห็นชัดว่าไม่ใช่วิญญาณล่องลอย เพราะพูดถึงจิตดวงแรกที่เกิดขึ้นต่อจากจิตดวงที่ดับลงไป

ดังนั้น เมื่อชีวิตหนึ่งดับลง ชีวิตใหม่ก็เกิดขึ้นทันที หรือเมื่อจิตดวงหนึ่งดับลง จิตอีกดวงก็เกิดขึ้นอีก จิตที่เกิดใหม่จะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะของจิตดวงเก่าที่ดับลง หรือชีวิตใหม่จะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับชีวิตเก่าที่มนุษย์เคยทำไว้ ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย จึงเป็นธรรมชาติที่เกิดแก่ผู้มีกิเลสทุกคน การตายและเกิด เป็นวัฏจักรไม่มีที่สิ้นสุด และไม่มีความแน่นอน

ผู้เห็นตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย เรียกว่า "ผู้เห็นทุกข์" เห็นสภาพความจริงว่ามีตายก็มีเกิด มีเกิดก็มีตาย ผู้เห็นทุกข์เท่านั้นจึงเห็นเหตุของทุกข์ เห็นว่าการกระทำที่มนุษย์ทำมาทั้งหมดมีผลต่อการเกิด

กรรมต่างๆ ที่มนุษย์แต่ละคนทำไว้จึงเป็นผู้ลิขิตชีวิตมนุษย์ในเวลาใกล้ตายว่าเขาจะไปเกิดเป็นอะไร

พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ว่า

“กัมมัสสโกมหิ	*เรามีกรรมเป็นของตน*
กัมมะทายาโท	*เรามีกรรมเป็นทายาท*
กัมมะโยนิ	*เรามีกรรมเป็นผู้ให้เกิด*
กัมมะพันธุ	*เรามีกรรมเป็นพวกพ้อง*
กัมมะปฏิสะระโณ	*เรามีกรรมเป็นที่พึ่งพิง*
ยัง กัมมัง กะริสสามิ	*เราก่อกรรมใดไว้*
กัลยาณัง วา ปาปกัง วา	*ไม่ว่าดีหรือชั่ว*
ตัสสะ ทายาโท ภะวิสสามิ	*เราจะเป็นผู้รับผลกรรมนั้น”*

สรุป
สิ่งที่มนุษย์จะพบเวลาใกล้ตาย

ระยะที่ ๑ พบนิมิตความตาย	ระยะที่ ๒ เกาะติดนิมิตความตาย	ระยะที่ ๓ ตายแล้วเกิดใหม่
• ผู้ใกล้ตายพบนิมิตความตายคือ *ความคิดประทับใจ *กรรมนิมิต *สถานที่เกิด	• ผู้ใกล้ตายหยุดรับอารมณ์นอก • ผู้ใกล้ตายเกาะติดนิมิตที่ตนเลือก	• จิตดวงสุดท้ายผู้ใกล้ตายดับลง • ผู้ใกล้ตายเกิดใหม่
• ผู้ใกล้ตายเลือกยึดเกาะนิมิต		

๔

"กรรมและผล" รู้ได้อย่างไรว่ามีต่อชาติหน้า

"กรรมและผล" เป็นหนึ่งในเรื่องที่เป็นอจินไตย หรือสิ่งที่อยู่เหนือการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์วัตถุนิยม หรือเหนือการคิดด้วยตรรกะ ผู้พยายามจะเข้าใจเรื่องกรรมและผล ด้วยวิธีการใช้ความคิดหรือด้วยหลักวิทยาศาสตร์วัตถุนิยม พระพุทธองค์ตรัสว่า จะเป็นส่วนของผู้บ้าหรือหาหลักฐานที่เป็นน้ำเป็นเนื้อไม่ได้

ฉะนั้น เรื่องกรรมและผล รวมทั้งเรื่องตายแล้วเกิด จึงยังคงเป็นคำถามที่เป็นปริศนาต่อไป สำหรับผู้พยายามเข้าไปรู้ด้วยความคิดและวิธีวิทยาศาสตร์วัตถุนิยม และผู้เขียนก็ไม่เชื่อว่า ตรรกะและวิทยาศาสตร์วัตถุนิยม จะพิสูจน์เรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดได้ เพราะตรรกะและวิทยาศาสตร์วัตถุนิยมยังไม่ละเอียดพอและมีขีดจำกัด

แต่ก็ใช่ว่าไม่มีทางรู้เรื่องดังกล่าว วิธีพุทธศาสนานั้นแตกต่างจะใช้จิตที่ฝึกดีแล้ว ขัดเกลาจนสะอาด เป็นธรรมชาติบริสุทธิ์จากสิ่งเศร้าหมอง จิตที่ฝึกจนใสสว่างแล้ว จะเป็นเหมือนกระจกที่ชัดเจนใส มีปาฏิหาริย์ในตัวมันเอง สะท้อนให้เห็นสิ่งต่างๆ ได้ตามเป็นจริง

จิตลักษณะดังกล่าวเรียกว่า "อภิญญาจิต" มีหลายลักษณะและประเภท ขึ้นอยู่กับบุญบารมีที่แต่ละคนบำเพ็ญมา สำหรับผู้ศึกษาพุทธศาสนาจะทราบว่า อภิญญาจิต คือ วิธีการให้รู้เรื่องกรรม และการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก

พูดอีกนัยหนึ่ง เรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด เป็นนามธรรมที่ละเอียด อยู่เหนือการพิสูจน์ด้วยวิธีการหยาบๆ เช่น ความคิดด้วยเหตุผล หรือวิทยาศาสตร์วัตถุนิยม จะเข้าใจเรื่องเหล่านี้ได้จะต้องใช้สิ่งที่ละเอียดเท่ากัน ซึ่งนั่นก็คือจิตที่ฝึกจนละเอียดแล้วนั่นเอง

อุปมาอุปมัยเหมือนการตรวจสอบสิ่งที่มนุษย์มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า เราจะใช้เครื่องมือที่ทันสมัย อาทิ ใช้กล้องจุลทรรศน์เพื่อตรวจสอบเชื้อไวรัส ใช้เครื่องเอ็กซเรย์เพื่อตรวจดูสิ่งผิดปกติภายในร่างกาย หรือใช้เครื่องอีอีจีเพื่อตรวจวัดการทำงานของระบบสมอง เช่นเดียวกัน กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด เป็นนามธรรมที่ละเอียด จะรู้เรื่องเหล่านี้ก็จะต้องใช้เครื่องมือที่ละเอียด ซึ่งก็คืออภิญญาจิตนั่นเอง

อภิญญา คือ ความรู้ที่เหนือโลก เหนือสมมุติ เหนือตรรกะ และวิธีวิทยาศาสตร์วัตถุนิยม เช่น การล่วงรู้วารจิตผู้อื่น ตาทิพย์ หรือการถอดกายทิพย์ อภิญญาเหล่านี้เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ พระอรหันตสาวก และพระผู้ทรงอภิญญาญาณใช้อยู่เป็นนิจ เพื่อรู้เกี่ยวกับกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด

สำหรับผู้ศึกษาพุทธศาสนาจะไม่สงสัย เพราะเรื่องอภิญญาจิต พระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกพูดไว้ในตำรา และผู้ปฏิบัติที่ได้สมาธิจำนวนมาก ก็พูดไว้สอดคล้องกัน

กรณีที่ผู้เขียนจะนำมาถ่ายทอด เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ผู้ได้อภิญญาจิตพูดไว้

๑. อ่านคน-คาดการณ์-ตามดูผล

การอ่านพฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แต่ละคนแสดงออกอยู่เสมอในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความคิด คำพูด และการกระทำแล้วคาดการณ์ไว้ในใจว่า *"คนที่คิด-พูด-ทำเช่นนี้อยู่เป็นนิจ จะต้องเป็นอย่างนั้น เกิดในสถานที่นั้นเมื่อเขาเสียชีวิตลง"* จากนั้นก็ใช้ทิพยจักษุตามดูว่า *"สิ่งที่เขาได้ ภพที่เขาเกิด สอดคล้องกับกรรมที่เขากระทำไว้หรือไม่"*

ว่าโดยย่อคือ อ่านคน-คาดการณ์-ตามดูผลเป็นอภิญญาจิตชนิดหนึ่ง อภิญญาอย่างนี้เรียกว่า "ทิพยจักษุ" หรือตาทิพย์ แต่เป็นตาทิพย์ที่ประกอบด้วยการรู้วารจิต

พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีนี้อยู่บ่อยครั้งเพื่อรู้กรรมและผลกรรมของสัตว์ เช่น ตรัสกับพระสารีบุตรว่า

"สารีบุตร เราอ่านจิตคนบางคนก็รู้ว่า เขามีพฤติกรรมอย่างนี้ เมื่อเสียชีวิตลงจะต้องไปเกิดในนรก...จะต้องไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน...เปรต...มนุษย์...หรือเทวดาอย่างแน่นอน เมื่อคนเหล่านั้นเสียชีวิตลงเราก็เห็นเขาเป็นอย่างนั้นจริง..."

สิ่งที่พระพุทธองค์เห็นคือสิ่งที่มนุษย์คิด-พูด-อยู่เป็นนิจ หรือ "กรรม" มีผลต่อการตายแล้วเกิดใหม่

กรรมชั่วที่มนุษย์ทำย่อมนำเขาไปเกิดในภพภูมิที่ต่ำทรามได้รับความทุกข์ทรมานที่เจ็บแสบเผ็ดร้อน ส่วนกรรมดีที่เขาสร้างไว้ย่อมนำพาให้ไปเกิดในภพภูมิที่สูงขึ้น ได้รับความสุขสำราญอย่าง

เปี่ยมล้น

อ่านคน-คาดการณ์-ตามดูผล จึงเป็นอภิญญาประการแรกในการรู้กรรมและผลในการเกิดภพต่อไป

๒. อ่านกระแสจิตแล้วตามดูผล

วิธีการนี้ไม่ต้องดูพฤติกรรมด้านคำพูดหรือการกระทำของมนุษย์ แต่ดูไปที่จิตใจของมนุษย์คนนั้นโดยตรงเลยทีเดียวว่า *"ในเวลาใกล้ตายลักษณะจิตใจเขาเป็นอย่างไร"*

เขามีจิตใจเศร้าหมอง เร่าร้อน กระวนกระวาย มีความสะดุ้งหวาดกลัว หรือเขามีจิตใจเบิกบานผ่องใส สงบแน่วแน่ และไม่หวั่นกลัวต่อความตายที่กำลังเกิดขึ้น

เมื่อรู้ว่าเขามีสภาพจิตอย่างไรแล้ว ก็ใช้ทิพยจักษุตามไปเช็กดูว่า *"หลังจากเสียชีวิตแล้ว เขาจะไปเกิดในภพภูมิที่สอดคล้องกับลักษณะจิตใจในเวลาเสียชีวิตหรือไม่"*

สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเห็นก็สอดคล้องกับสิ่งที่พระองค์ตรัสไว้ว่า *"คนทำกรรมใด ย่อมได้รับผลกรรมนั้น หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น"* ผู้ใกล้ตายที่เสียชีวิตลงด้วยสภาพจิตที่เศร้าหมองขุ่นมัว ย่อมไปเกิดในทุคติภูมิ ส่วนผู้ใกล้ตายที่มีสภาพจิตตรงกันข้าม ย่อมไปเกิดในสุคติภูมิ

พระพุทธองค์จึงตรัสว่า

"ภิกษุทั้งหลาย เราอ่านจิตคนบางคนก็ทราบว่า หากเขาเสียชีวิตในยามที่มีจิตใจขุ่นมัว เขาจะไปเกิดในนรก...แต่หากเขาเสียชีวิตในเวลามีจิตเบิกบานผ่องใส เขาจะไปเกิดในสวรรค์..."

อ่านกระแสจิตแล้วตามดูผลจึงเป็นอีกวิธีหนึ่ง ในการรู้กรรม

และผล แม้วิธีการนี้จะแตกต่างจากวิธีการแรก ต่างด้วยการดูคนละแง่ แต่ผลที่ได้ก็เหมือนกัน ยืนยันได้ว่า กรรมมีผลต่อการเกิดในภพภูมิอื่น

๓. ทิพยจักษุ

ทิพยจักษุ หรือ ตาทิพย์ คือ ญาณวิเศษในการเห็นสัตว์โลกซึ่งกำลังตายแล้วเกิด หรือเห็นสัตว์ที่อยู่ในมิติที่เป็นนามธรรม อาทิ เปรต อสุรกาย เทวดา และพรหม

ตาทิพย์เปรียบเหมือนเครื่องมือวิทยาศาสตร์ที่ใช้ดูสิ่งลี้ลับต่างๆ ที่อยู่เหนือสายตาคนธรรมดา หรือเปรียบเหมือนกับกล้องอินฟราเรดที่ใช้ดูสิ่งต่างๆ ที่แอบแฝงอยู่ในความมืด

ตามปกติแล้วผู้ที่ได้ตาทิพย์จะต้องได้ญาณวิเศษซึ่งเรียกว่า **"ยะถากัมมูปะคะญาณ"** ควบคู่กำกับเสมอ การเห็นกรรมและผลกรรมของสัตว์จึงจะแจ่มแจ้งและชัดเจน

"ยะถากัมมูปะคะญาณ" แปลว่า "ญาณกำหนดรู้กรรมที่สัตว์ทำไว้" เมื่อเกิดพร้อมกับตาทิพย์ซึ่งมีหน้าที่ในการเห็นเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆ ก็จะกลายเป็นทิพยจักษุที่สมบูรณ์แบบ เช่น

ผู้ได้ตาทิพย์ดูสัตว์ที่กำลังเสวยผลกรรมชั่วในนรก ท่านก็จะเห็นเหล่าสัตว์นรกกำลังได้รับความทุกข์ทรมานที่เจ็บแสบเผ็ดร้อน หากท่านต้องการอยากรู้ว่า "สัตว์นรกเหล่านั้นทำกรรมชั่วอะไรมาถึงได้เสวยความทุกข์ทรมานเช่นนี้ในนรก" ยะถากัมมูปะคะญาณก็จะบอกท่านเองว่า "สัตว์เหล่านี้เคยทำกรรมอะไรมา และจะเสวยผลกรรมชั่วในนรกอีกยาวนานเท่าไร" ผู้ได้ตาทิพย์ที่ดูสัตว์กำลังเสวยผลกรรมดีในสวรรค์ก็เช่นเดียวกัน ยะถากัมมูปะคะญาณจะรายงาน

ให้ทราบว่า "สัตว์เหล่านั้นเคยทำกรรมดีอะไรมา และจะอยู่ในสวรรค์นานสักเท่าไร"

บางคนอาจคิดว่า "ตาทิพย์และยะถากัมมูปะคะญาณ" เหมือนกับคนที่เห็นเองแล้วเออเอง จะเชื่อถือได้อย่างไรว่า "สิ่งที่เห็นและคำตอบที่ได้เป็นเรื่องจริงและน่าเชื่อถือ

ผู้ที่ได้ตาทิพย์และยะถากัมมูปะคะญาณ เกิดแก่ผู้ที่ได้สมาธิจิตบริสุทธิ์ผ่องใส เหมือนกระจกที่ชำระให้ใสสะอาดปราศจากฝุ่นธุลีแม้เพียงนิดเดียว ความบริสุทธิ์ใสสะอาดของจิตระดับนี้จะเปิดออกรับรู้ความจริงของธรรมชาติและจักรวาลในมิติต่างๆ ได้อย่างน่ามหัศจรรย์ ไม่มีอะไรมาบิดบัง ย่อมสะท้อนความจริงออกมาตามเป็นจริง ไม่จำเป็นต้องถามก็เห็นได้ เหมือนคนดูรูปตัวเองในกระจกที่ใสสะอาด ไม่จำเป็นต้องถามก็เห็นรูปตัวเองได้

จิตที่ฝึกดีแล้วและขัดเกลาดีแล้วจึงมีความวิเศษมหัศจรรย์ได้

พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ว่า

"เมื่อจิตเป็นสมาธิแน่วแน่แล้ว ภิกษุน้อมไปเพื่อรู้การเกิด-ตายของสัตว์ ภิกษุจะเห็นชัดว่า ผู้ที่คิด-พูด-ทำดี ไม่ตำหนิพระอริยเจ้า มีสัมมาทัศน์ (เชื่อว่าบาป-บุญมีจริง กรรมดี-ชั่วมีจริง นรก-สวรรค์มีจริง บุญคุณบิดามารดามีจริง ฯลฯ) ครั้นเสียชีวิตลงเขาจะไปเกิดในสวรรค์ ส่วนผู้ที่คิด-พูด-ทำชั่ว ตำหนิพระอริยเจ้า มีมิจฉาทัศน์ เมื่อเสียชีวิตลงเขาจะไปเกิดในนรก..."

๔. กายทิพย์

การรู้กรรมและผลต่อชาติใหม่ด้วยกายทิพย์มี ๒ ลักษณะ

(๑) รู้ด้วยกายเนื้อ คือ การนำกายที่เห็นและสัมผัสได้ไปดูสัตว์ในภพภูมิอื่น

วิธีไปด้วยกายชนิดนี้ตามนัยวิสุทธิมรรค คือ ผู้นั้นต้องเข้าสู่ฌานที่ ๔ จิตตัดขาดการรับรู้อารมณ์ภายในและภายนอกทั้งหมด เหลือแต่ตัวรู้ที่ลอยเด่นอยู่ ทรงตัวนิ่งแนบแน่นอยู่ ไม่สัดส่ายขึ้นลงเหมือนปกติ

จากนั้นก็ถอนจิตจากฌานที่ ๔ ออกมาสู่ระดับสมาธิที่จะใช้งาน ซึ่งเรียกว่า "อุปะจาระสะมาธิ" ครั้นแล้วก็อธิษฐานให้จิตมีลักษณะเหมือนกายเนื้อแล้วปล่อยวาง ด้วยอำนาจฌานและคำอธิษฐาน กายเนื้อก็จะไปสู่ภพภูมิที่ต้องการจะไป

(๒) รู้ด้วยกายในหรือนามกาย คนทั่วไปมักเรียกว่า "ถอดกายทิพย์"

คัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายการไปด้วยการทิพย์เหมือนกายเนื้อ คือ ต้องอาศัยกำลังฌานและคำอธิษฐาน ผู้นั้นต้องเข้าสู่ฌานที่ ๔ แล้วถอนออกมาสู่อุปจารสมาธิ แล้วอธิษฐานกายเนื้อให้มีลักษณะเบาเหมือนกับสภาพของจิตและปล่อยวาง ด้วยกำลังฌานและอำนาจคำอธิษฐาน กายทิพย์ก็จะออกจากกายเนื้อ เหมือนงูที่ลอกคราบหรือกระบี่ที่ถูกถอดออกจากฝัก ไปสู่ภพภูมิที่ต้องการไปได้สมปรารถนา

○ พระผู้ถอดกายทิพย์

ผู้ถอดกายทิพย์ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นพระเสมอไป ฤษีชีไพรก่อนสมัยพุทธกาลก็ทำได้ หรือฆราวาสธรรมดาที่ได้อภิญญาก็ทำได้ ผู้เขียนก็เคยพูดคุยกับบุคคลเหล่านี้หลายครั้ง แต่ที่ผู้เขียนจะยกตัวอย่างมาพูด เป็นประสบการณ์การถอดกายทิพย์ของพระมหาโมคคัลลานะ พระอัครมหาสาวกเบื้องขวาของพระพุทธองค์

ประสบการณ์ต่างๆ ของท่านจารึกไว้ในคัมภีร์ชื่อวิมานวัตถุ มีความวิจิตรพิศดารมาก แต่กรณีที่ผู้เขียนนำมาพูดเป็นเพียงบางตัวอย่างเท่านั้น

แท้ที่จริงท่านพระมหาโมคคัลลานะถอดกายทิพย์ไปพบปะสัตว์ในมิติต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง แต่ท่านไม่เปิดเผยออกสู่สาธารณชน แต่วันหนึ่งได้พิจารณาเห็นว่า *"หากนำประสบการณ์ของท่านมาเล่าให้มนุษย์ฟังจะทำให้มนุษย์มีความศรัทธาปสาทะต่อพระศาสนายิ่งขึ้น และเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญ ให้มนุษย์ละชั่วทำแต่ความดี"*

เมื่อความทราบถึงพระพุทธองค์ ก็ได้รับพระบรมพุทธานุญาตตั้งแต่บัดนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะก็นำเรื่องราวเกี่ยวกับกรรมและผลกรรมของสัตว์ที่เกิดในภพภูมิต่างๆ มาเล่าให้มนุษย์ฟัง ชื่อเสียงของท่านจึงโด่งดังเกรียวกราวตั้งแต่บัดนั้น

เรื่องราวต่อไปนี้คือสิ่งที่ผู้เขียนจะนำมาถ่ายทอดพอเป็นตัวอย่าง

○ หญิงผู้อาภัพสู่เทพธิดา

เทพธิดานางหนึ่งกำลังอยู่ในวิมานแก้วผลึกที่ใหญ่โตสวยงามยิ่งนัก ข้างหน้าของวิมานแห่งนี้มีสวนที่สวยงาม บนพื้นของสวนแห่งนี้เต็มไปด้วยทรายทองคำส่องประกายระยิบระยับอย่างน่าเพลิดเพลินใจ ตรงกลางสวนแห่งนี้มีต้นสาละต้นหนึ่ง มีกิ่งก้านสาขาใหญ่โตมโหฬาร ออกดอกบานสะพรั่ง ส่งกลิ่นหอมหวนไปทั่วบริเวณ คราใดที่นางเดินเข้าสู่สวนแห่งนี้ กิ่งต้นสาละก็จะโน้มตัวเข้าหา โปรยกลีบและเกสรที่มีกลิ่นหอมกรุ่นไปทั่วเรือนร่างนาง

พระมหาโมคคัลลานะพบนางเข้าจึงสอบถามว่า *"นางทำบุญอะไรมาหรือถึงมีวิมานแก้วผลึกอันใหญ่โต มีสวนที่สวยงาม มีสาละต้นใหญ่ดอกบานสะพรั่ง ส่งกลิ่นหอมหวนอยู่มิขาด"*

นางเทพธิดาได้เล่ากรรมที่ตนเคยทำในอดีตชาติแก่ท่านว่า

"ในชาติก่อนโยมเกิดเป็นหญิงรับใช้คนอื่น มีชีวิตที่ตกยากแสนลำเค็ญ ถูกนายจ้างดุด่าทุบตีอยู่เสมอ วันหนึ่งขณะที่กำลังเดินทางเข้าเมือง โยมพบต้นสาละใหญ่ต้นหนึ่งกำลังออกดอกสวยงามบานสะพรั่ง ส่งกลิ่นหอมหวนอบอวลไปทั่วบริเวณ โยมจึงเด็ดดอกสาละมาร้อยเป็นพวงมาลัยสวมคอ พร้อมกับนำดอกอื่นๆ เข้าเมืองมาด้วย

ในระหว่างทางโยมได้พบพระพุทธองค์กำลังประทับนั่งเปล่งพระรัศมีอันเจิดจ้า โยมจึงเกิดความเลื่อมใสเป็นยิ่งนักที่ได้พบพระบรมครูอย่างไม่คาดฝันเช่นนี้ โยมได้น้อมพวงมาลัยเข้าถวายและโปรยดอกไม้ที่ถือติดตัวมาบูชาพระพุทธองค์ ด้วยผลบุญนั้นโยมจึงได้มาเกิดในที่นี้

○ จากชาวนาเป็นเทวดา

ครั้งหนึ่งพระมหาโมคคัลลานเถระขึ้นไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ท่านเห็นเทพองค์หนึ่งอยู่ในวิมานแก้วมณีที่กว้างใหญ่ถึง ๑๒ โยชน์ ภายในตัววิมานมีห้องหับต่างๆที่สวยงามถึง ๗๐๐ ห้อง เสาแต่ละต้นของวิมานล้วนสร้างด้วยแก้วไพฑูรย์ส่องแสงระยิบระยับไปทั่วบริเวณ พื้นของวิมานปูเครื่องลาดอันวิจิตรตระการตา ภายในวิมานแห่งนี้ยังมีเหล่าเทพธิดาล้วนเลิศด้วยรูปโฉมสะคราญตา กำลังฟ้อนรำเข้ากับเสียงดนตรีทิพย์ขับกล่อมเทพบุตรองค์นี้อยู่ ชีวิตเทพบุตรช่างเต็มไปด้วยความสุขอย่างเหลือล้น

ท่านจึงถามว่า *"พ่อเทพบุตร เธอทำบุญอะไรมาหรือถึงได้สมบัติอันยิ่งใหญ่เช่นนี้"*

เทพบุตรได้เล่าเรื่องราวของตนในอดีตชาติแก่ท่านว่า

"มีพระรูปหนึ่งเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน แต่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่คิดไว้ เพราะท่านป่วยเป็นโรคปวดหู โรคของท่านรักษาอย่างไรก็ไม่หาย จนกระทั่งท่านหมดหนทาง

วันหนึ่งท่านคิดขึ้นได้ว่า นอกจากพระพุทธองค์แล้ว คงไม่มีใครชี้แนวทางรักษาโรคนี้แก่ท่านได้ ท่านจึงเข้ากราบทูลพระพุทธองค์ พอพระองค์ทรงทราบเท่านั้นก็รู้ด้วยพระญาณทันทีว่า "พระรูปนี้ได้ฉันอาหารปรุงด้วยเนื้อปูถึงจะหายจากโรค" แต่หากท่านยังคงอยู่กับพระองค์ในวัดคงจะหาอาหารปรุงด้วยเนื้อปูไม่ได้ ท่านจะต้องไปบิณฑบาตกับคนที่ทำงานในนาจึงจะได้อาหารชนิดนี้

พระองค์จึงตรัสบอกว่า "เธอจงไปบิณฑบาตกับชาวนานอกเมืองมคธเถิด" ท่านได้ฟังอย่างนั้นก็รีบอุ้มบาตรและห่มจีวรเดินมุ่งหน้าสู่ท้องนาทันที

ขณะนั้นข้าทำงานเป็นคนเฝ้านา กำลังปรุงอาหารด้วยเนื้อปู เมื่อเหลียวไปเห็นพระคุณเจ้ากำลังยืนรอรับบิณฑบาตอยู่ก็เกิดศรัทธาปสาทะอย่างแรงกล้า คิดว่า เราทำงานอยู่ที่นี่ก็นานโขแล้ว ยังไม่เคยได้ทำบุญทำทานอะไรเลย คนไม่มีบุญย่อมประสบความทุกข์ในชีวิต นี่ถือเป็นโอกาสอันดีของเราแล้วที่มีพระคุณเจ้ามาโปรด

พอคิดเท่านี้ ข้าก็น้อมอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อปูไปถวาย เมื่อพระรูปนั้นรับแล้วเริ่มฉันเพียงคำแรกเท่านั้น โรคปวดหูของท่านก็หายเป็นปลิดทิ้ง ท่านจึงใช้โอกาสนั้นเจริญวิปัสสนาแล้วได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ด้วยผลบุญนี้เองข้าจึงได้มาเกิดที่นี้"

หญิงยากจนได้เป็นเทพธิดาและชาวนาได้เป็นเทพบุตรเพราะผลบุญที่เคยทำในอดีตชาติ นี่คือกรณีตัวอย่างที่พระมหาโมคคัลลานเถระพิสูจน์ว่ากรรมและผลกรรมมีต่อชีวิตหลังตายจริง

ปัจจุบันพระที่สามารถถอดกายทิพย์ได้ก็อาจมีไม่น้อย แต่ท่านเหล่านั้นอาจไม่เป็นที่รู้จักของมหาชนนัก ผู้เขียนอาจถือว่าค่อนข้างโชคดีไม่น้อยที่เคยพบปะพูดคุยกับพระประเภทนี้ เช่น ครั้งหนึ่งท่านพระอาจารย์เปลี่ยน ปัญญาทีโป เล่าประสบการณ์ในการไปดูนรกของท่านแก่ผู้เขียน ประสบการณ์ครั้งนี้ผู้เขียนอยากจะเรียกว่า "บาปคนนอกใจ"

○ บาปคนนอกใจ

ท่านเล่าว่า ครั้งหนึ่งท่านอยากจะดูนรกว่าเป็นอย่างไร ท่านจึงเข้าสมาธิจนจิตรวมลงสู่ความสงบ ตัดขาดการรับรู้ภายนอกทั้งหมดแล้วถอดจิตออกสู่อุปจารสมาธิ

ท่านคิดว่าอยากจะดูนรกขุมที่เกี่ยวกับผู้ผิดศีลข้อกาเมฯ ทันใดนั้นท่านก็เห็นชายฉกรรจ์กลุ่มหนึ่ง รูปร่างใหญ่โตกว่ามนุษย์

หลายเท่านัก ผิวเนื้อดำเกรียม หน้าตาดุดันบอกบุญไม่รับ ชายฉกรรจ์กลุ่มนี้กำลังนำชายคนหนึ่งกับหญิงอีกสี่คนเดินทางมุ่งหน้าไปสู่ศาลาประหลาดหลังหนึ่ง ท่านจึงเดินติดตามคนกลุ่มนี้ไป พอถึงศาลาหลังนั้นท่านก็เห็นขุมนรกที่กว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตาตั้งเรียงรายอยู่ข้างศาลาด้วยความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น ท่านจึงเดินตามคนกลุ่มนั้นเข้าไปภายในศาลา

ท่านเห็นชายคนหนึ่งนั่งอยู่บนบัลลังก์ ท่านรู้ทันทีว่า "เขาผู้นี้คือพญายม" เมื่อกวาดสายตาไปรอบๆ ท่านก็เห็นชายอีกคนยืนถือสมุดบันทึกอยู่ในมือ พญายมตวาดถามผู้ที่ถูกนำตัวมาด้วยเสียงอันดังว่า *"พวกมึงเป็นชู้กันใช่ไหม?"*

ชายที่ถูกนำตัวมารีบปฏิเสธทันทีว่า "ไม่ใช่นะท่าน" ผู้ถือสมุดบันทึกเห็นเช่นนั้น ก็เปิดบัญชีขึ้นทันทีแล้วรายงานว่า คนเหล่านี้เป็นชู้กันจริง ในสถานที่นั้นและเวลาเท่านั้น เท่านั้นเองชายที่ปฏิเสธก็นิ่งเงียบไป เพราะรู้ดีกว่าตัวเองนั้นทำผิดจริง

"ผิดจริงก็ต้องลงนรกซิ!" สิ้นเสียงตวาดของพญายมกลุ่มชาย-หญิงก็ถูกถีบหน้าอกหงายหลังลงนรกทันที พอตกถึงนรกพวกเขาก็ร้องโหยหวนด้วยความเจ็บปวดทุกข์ทรมานแสนสาหัส พวกเขาพยายามตะเกียกตะกายหนีขึ้นจากนรก แต่ก็ถูกยมบาลที่รออยู่ปากหม้อนรกใช้ค้อนเหล็กขนาดใหญ่ตีกระหน่ำซ้ำให้จมลงไปอีก

ท่านเล่าต่ออีกว่า เหตุการณ์ที่ท่านเห็นทำให้ท่านรู้สึกสะดุ้งกลัวต่อกรรมชั่วเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันก็รู้สึกสงสารผู้ที่ถูกลงโทษอย่างจับจิต แต่ท่านก็ช่วยอะไรไม่ได้ เพราะมันเป็นกรรมของพวกเขาเอง เมื่อก่อกรรมใดไว้ก็ต้องยอมรับผลกรรมนั้น

ขณะที่ท่านกำลังจะจากไปนั้น หญิงคนหนึ่งได้โผล่ขึ้นมาสู่ขอบหม้อนรก เห็นท่านเข้าพอดีจึงร้องขอความช่วยเหลือว่า

"หลวงพ่อเจ้าขา ช่วยหนูด้วย!!! หนูได้รับความทุกข์ทรมานเหลือเกิน" ท่านได้แต่หันไปมองนางด้วยสายตาที่เปี่ยมด้วยความสงสารแล้วตอบว่า *"อาตมาก็ช่วยโยมไม่ได้นะ มันเป็นกรรมของโยมเอง"* ว่าเท่านั้นท่านก็จากไป

ข้อสรุปในสิ่งที่พระมหาโมคคัลลานเถระนำมาบอกและประสบการณ์ของท่านพระอาจารย์เปลี่ยนก็ไม่ต่างกันนัก คือกรรมและผลกรรมมีต่อชาติหน้าจริง

๕. ระลึกชาติได้

การระลึกชาติปางก่อนได้เรียกว่า "ปุพเพนิวาสานุสติญาณ" คือ ความสามารถในการระลึกย้อนหลังไปว่า "อดีตชาติเราเคยเกิดเป็นอะไร เกิดเป็นอย่างนั้นเพราะทำกรรมอะไรไว้"

ความสามารถระลึกชาติได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับบุญบารมีของผู้ได้อภิญญาญาณแต่ละคน ตามตำราบอกว่า ฤษีชีไพรก็ระลึกชาติได้ แต่ไม่มากเท่ากับพระอริยบุคคล พระอริยบุคคลธรรมดาก็ระลึกได้มากไม่เท่าพระอัครสาวก พระอัครสาวกก็ระลึกได้ไม่เท่าพระปัจเจกพุทธเจ้า และพระปัจเจกพุทธเจ้าก็ระลึกได้ไม่มากเท่าพระพุทธองค์

พระพุทธองค์เพียงผู้เดียว ที่ระลึกชาติได้ไม่มีขีดจำกัด อยากระลึกกี่ชาติก็ระลึกได้ ไม่มีสิ่งใดมาขัดขวางกีดกัน ทั้งนี้ก็ด้วยผลบารมีทั้ง ๑๐ ประการ ที่พระองค์ทรงบำเพ็ญมาจนบริบูรณ์

การระลึกชาติปางก่อนได้มีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ระลึกชาติตัวเองและผู้อื่น

อย่างที่พูดไว้แล้ว ความสามารถในการระลึกชาติของผู้ปฏิบัติ

แต่ละคนไม่เหมือนกัน ระลึกได้มากหรือน้อย อยู่ที่กำลังบุญบารมีที่เคยบำเพ็ญมา ผู้เขียนเคยคุยกับผู้ระลึกชาติได้บางคน ก็ระลึกได้เฉพาะชาติของตัวท่านเอง แต่ระลึกเกี่ยวกับคนอื่นไม่ได้

ก็มีแต่พระพุทธองค์เท่านั้น ที่ทรงระลึกชาติของพระองค์และคนอื่นได้ทุกแง่ทุกมุม ผู้เขียนจึงขอนำมาเล่าพอเป็นตัวอย่าง เพื่อชี้ให้เห็นถึงผลกรรมต่อการเกิด

○ คนชื่อบาป

กรณีที่ผู้เขียนจะนำมาเล่าเป็นเพียงตัวอย่างเดียว เป็นเรื่องราวของภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันมีความคิดอย่างไร ในอดีตชาติก็มีความคิดอย่างนั้น หรือ ความคิดที่ภิกษุรูปนี้มีในปัจจุบันเป็นผลกรรมในอดีต

มีชายคนหนึ่งชื่อว่า "บาป" เข้ามาบวชในพุทธศาสนา หลังจากบวชพระแล้วอาจารย์และเพื่อนสหธรรมิกได้เรียกว่า "ท่านบาป" ต่อมาท่านคิดว่า *"ชื่อตัวเองเป็นสิ่งอัปมงคล เพราะไปที่ไหนคนก็เรียกว่า "บาป" หากยังคงชื่อนี้ไว้ ตนคงไม่ก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมเป็นแน่"* วันหนึ่งท่านบาปจึงเข้าไปหาอาจารย์เพื่อขอเปลี่ยนชื่อ

แต่อาจารย์พยายามบ่ายเบี่ยงโดยให้เหตุผลว่า *"ท่านอย่าติดใจอะไรกับชื่อเลย มันเป็นเพียงสิ่งสมมุติเท่านั้น ไม่ได้ทำให้คนดีขึ้นหรือเลวลงดอก"* แม้กระนั้นท่านบาปก็ยังไม่เชื่ออยู่ดี เรื่องราวของท่านจึงดังกระฉ่อนไปทั่ววัด พระพุทธองค์ทรงทราบเรื่องเข้าจึงเล่าอดีตชาติของท่านบาปแก่กลุ่มภิกษุว่า

ในชาติที่พระองค์เป็นอาจารย์สอนมาณพ ๕๐๐ คน วันหนึ่งมาณพชื่อ "บาป" ได้เข้ามามอบตัวเป็นศิษย์ ตั้งแต่วันนั้นอาจารย์

และเพื่อน ต่างก็เรียกเขาว่า "นายบาป"หรือเรียกภาษาชาวบ้านว่า "ไอ้เลว" เขาจึงรู้สึกกลุ้มใจและเกิดความเครียดอย่างมาก เขาคิดว่า "คงเป็นเพราะชื่อตัวเองกระมัง ชีวิตจึงมีแต่ความทุกข์ หากเปลี่ยนชื่อใหม่เสียได้ ชีวิตคงจะดีขึ้นกว่าเดิม"

คิดดังนั้น เขาจึงเข้าไปหาอาจารย์เพื่อขอเปลี่ยนชื่อเสียใหม่ อาจารย์ก็ไม่ว่าอะไร แต่ได้ให้อุบายไปอย่างหนึ่งว่า "ถ้าอย่างนั้น เจ้าจงเดินทางออกไปชานเมืองเพื่อค้นหาชื่อที่ถูกใจเถิด ได้แล้วค่อยกลับมารายงานอาจารย์"

วันต่อมานายบาปรีบเดินทางออกสู่ชานเมือง พบคนกลุ่มหนึ่งกำลังหามศพชายคนหนึ่งไปป่าช้า เขาจึงเข้าไปถามว่า "ผู้ตายชื่ออะไรหรือ"

"ชื่อบุญรอด" กลุ่มคนตอบ

"ชื่อบุญรอดแล้วทำไมถึงตายล่ะ"

กลุ่มคนหามศพตวาดเขาทันทีว่า "ชื่อบุญรอดหรือไม่บุญรอดก็ต้องตายไม่เหลือทั้งนั้นแหละวะ"

เขาเก็บสิ่งที่ได้ยินไว้ในใจแล้วรีบเดินทางกลับเข้าเมืองทันที แต่ระหว่างทางเขาเห็นหญิงสาวคนหนึ่งกำลังถูกเฆี่ยนตีอย่างโหดร้ายทารุณ *"ทำไมถึงตีนางล่ะ"* เขาร้องถามกลุ่มชายฉกรรจ์ที่กำลังเฆี่ยนตีนาง

"หญิงนี้ยืมเงินแล้วไม่จ่ายดอกเบี้ยเลยได้รับโทษ"

กลุ่มชายฉกรรจ์ตอบ

"นางชื่ออะไรหรือ"

"ชื่อมั่งมี"

"ชื่อมั่งมีแล้วทำไม่ถึงถูกตี"

"มันจะชื่อมั่งมีหรือไม่ก็ไม่สำคัญ เมื่อไม่มีเงินจ่ายก็ต้อง

ถูกตีโว้ย" กลุ่มชายฉกรรจ์ตอบอย่างไม่พอใจ

เมื่อได้ยินเช่นนี้ นายบาปเริ่มได้คิดว่า *"ชื่อนั้นไม่สำคัญนัก ไม่ทำให้ชีวิตดีขึ้นหรือเลวลง คนจะดีหรือเลวไม่ได้อยู่ที่ชื่อเสียงเรียงนาม คนมีชื่อดี หากทำแต่ความเลว ก็เป็นคนดีไม่ได้ ส่วนคนมีชื่อเลว แต่หากทำแต่ความดี ก็ยังเป็นคนดีอยู่นั่นเอง"*

ขณะที่เดินทางใกล้จะถึงตัวเมืองนั่นเอง เขาก็ได้พบชายคนหนึ่งซึ่งกำลังเดินวกไปวนมาอยู่แถวนั้น จึงถามไปว่า *"ท่านจะไปไหนหรือ"*

"ข้าหลงทาง"

"ท่านชื่ออะไรหรือ"

"ชื่อชำนาญทาง"

"อ้าว! ชำนาญทางแล้วทำไมจึงหลง" นายบาปถามด้วยความสงสัย

"เจ้าโง่เอ๋ย คนจะชื่ออย่างไรก็หลงทางได้ทั้งนั้นแหละโว้ย" ชายคนนั้นตอบอย่างหัวเสีย

ถึงขั้นนี้นายบาปก็ได้ข้อสรุปอย่างชัดเจนแล้วว่า "ชื่อนั้นไม่สำคัญอะไรเลย ดีหรือชั่วไม่ได้ขึ้นกับชื่อเสียงเรียงนาม แต่ขึ้นอยู่กับการกระทำของมนุษย์แต่ละคนเอง" เขาจึงตัดสินใจไม่เปลี่ยนชื่อใหม่ พระพุทธองค์ทรงสรุปว่า นายบาปคนนั้นได้กลายมาเป็นพระบาปคนนี้ การที่พระบาปคิดว่าชื่อเสียงเป็นสาเหตุทำให้ตัวเป็นทุกข์ แล้วอยากจะเปลี่ยนชื่อใหม่ เพราะผลกรรมในอดีตชาติที่เคยคิดเช่นนี้เหมือนกัน

๖. ผู้ตายบอก

ผู้ตายบอกคืออีกวิธีหนึ่งในการรู้เรื่องกรรมและการเกิดใหม่ ผู้เขียนเคยคุยกับคนที่ติดต่อกับวิญญาณได้ บางคนบอกว่าเขาติดต่อได้เอง ทั้งๆ ที่ไม่เคยฝึกสมาธิจนได้อภิญญาสิ่งที่เขาพูดจะเป็นจริงอย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่ที่ดุลยพินิจของแต่ละคน

แต่ตามตำราพุทธศาสนาเคยพูดกรณีคนธรรมดาติดต่อกับวิญญาณได้หลายแห่ง เช่น เรื่องพระเจ้าพิมพิสารที่ติดต่อกับญาติพระองค์เองที่ตายแล้วไปเกิดเป็นเปรต

ตามตำราว่า ขณะที่พระเจ้าพิมพิสารเจ้าแห่งแคว้นมคธกำลังบรรทมบนแท่นพระอาสน์ในดึกคืนหนึ่ง เสียงกรีดร้องโหยหวนของภูตผีดังลั่นก้องไปทั่วท้องพระโรง ทันทีที่ได้ยินเสียงพระองค์ก็สะดุ้งตื่นจากบรรทมและไม่อาจข่มตาหลับได้อีกเลย เพราะกลัวว่าอาจมีมหันตภัยร้ายแรงเกิดขึ้นแก่พระองค์

พอรุ่งเช้า พระองค์รีบเสด็จพร้อมกับบริวารเข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อทูลถามว่าจะมีอันตรายอะไรเกิดขึ้นหรือไม่

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “ดูกรม หาบพิตร อันตรายใดๆ จะไม่มีแก่พระองค์ เสียงที่พระองค์ทรงได้ยินนั้นคือเสียงของเปรต เปรตเหล่านี้คือญาติของพระองค์ในอดีต พวกเขาแอบกินของที่เตรียมไว้ถวายพระและเผาโรงทาน กรรมชั่วจึงตามสนองให้เกิดเป็นเปรต

“ในสมัยพระกัสสปพุทธเจ้า เปรตเหล่านี้เข้าไปขอความช่วยเหลือจากพระองค์ แต่พระองค์ไม่อาจช่วยเหลือพวกเปรตเหล่านี้ได้ เพราะไม่มีญาติพี่น้องทำบุญอุทิศให้ พระองค์ได้แต่ตรัสบอกให้พวกเปรตรอจนกว่าจะถึงสมัยพระสมณโคดม ญาติจึงจะมาเกิดเป็นมนุษย์แล้วอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ได้

เมื่อพวกเปรตได้ยินพระดำรัสของพระกัสสปพุทธเจ้า ก็มีความหวังอันเจิดจ้า จึงรอคอยพระองค์ตั้งแต่บัดนั้น แต่เมื่อพระองค์ทำบุญทีไรไม่เคยอุทิศให้พวกเขาสักที พวกเปรตจึงรอไม่ได้อีกต่อไป จึงเข้ามาส่งเสียงกรีดร้องให้พระองค์ได้ยิน

สำหรับผู้ได้อภิญญาจิตนั้น การติดต่อกับผู้ตายได้เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่เรื่องแปลก ตำราพุทธศาสนาบอกไว้หลายแห่ง ผู้เขียนจะขอนำมาถ่ายทอดพอเป็นที่สังเขปดังนี้

กรณีที่ ๑ สัตว์เดรัจฉานก็เป็นเทวดาได้

เย็นวันหนึ่ง ขณะที่พระพุทธองค์กำลังทรงแสดงธรรมแก่พุทธบริษัท เทพบุตรองค์หนึ่งพร้อมด้วยบริวารหลายพันปรากฏตัวขึ้นพร้อมด้วยรัศมีอันเจิดจ้าสาดแสงสว่างไปทั่วบริเวณ

พระพุทธองค์ตรัสถามว่า *"ดูก่อนเทพเจ้า เธอช่างดูงดงามนัก มีรัศมีเจิดจ้า กำลังกราบเท้าเราอยู่ เธอเป็นใครกันหนอ"*

เทพบุตรทูลตอบว่า *"ข้าพระองค์เคยเกิดเป็นกบน้อยอยู่ในวัดของพระองค์ ที่ข้าพระองค์ได้เกิดเป็นเทวดา มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ เพราะเย็นวันหนึ่งได้ยินพระสุรเสียงของพระองค์ที่กำลังทรงแสดงธรรม ข้าพระองค์มีความเลื่อมใสในเสียงนั้นเป็นอย่างยิ่ง จึงตั้งใจฟังด้วยจิตที่จดจ่อ ขณะนั้นคนเลี้ยงโคคนหนึ่งไม่สังเกตเห็นข้าพระองค์ วางไม้ไล่โคทับตัวข้า*

ด้วยเหตุนั้น ข้าพระองค์จึงสิ้นใจตาย แต่ด้วยผลบุญที่ศรัทธาในพระสุรเสียงของพระองค์ ข้าพระองค์จึงเกิดเป็นเทพบุตรทันที"

กรณีที่ ๒ เทพธิดานางสำรอง

ขณะที่พระพุทธองค์กับภิกษุสงฆ์กำลังนั่งรับภัตตาหารของชาวบ้านถูนะที่เพิ่งหันมานับถือพุทธศาสนา เทพธิดาองค์หนึ่งพร้อมกับบริวารพันนางได้ปรากฏกายขึ้น พระพุทธองค์เห็นเช่นนั้นจึงตรัสถามว่า

"ดูก่อนเทพธิดา เธอทำบุญอะไรหรือถึงได้เกิดเป็นเทพธิดา มีบริวารห้อมล้อมหลายพันนาง"

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อชาติก่อนข้าพระองค์เป็นเมียน้อยของพราหมณ์คนหนึ่งในหมู่บ้านถูนะแห่งนี้ ก่อนที่พระองค์จะเสด็จมา พวกผู้นำหมู่บ้านยังไม่ศรัทธาในตัวพระองค์ หวั่นกลัวกันว่าหากพระองค์กับภิกษุสงฆ์เข้าสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านจะหันมาศรัทธาพระองค์จนทิ้งความเชื่อดั้งเดิมที่ตนเคยเชื่อถือมา

เมื่อพวกผู้นำหมู่บ้านรู้ข่าวว่าพระองค์กับภิกษุสงฆ์จะมาสู่หมู่บ้านจึงรีบสั่งให้คนเก็บเรือ รื้อสะพาน ทำลายแพข้ามแม่น้ำถมบ่อน้ำและทำลายสถานที่ต่างๆ ที่คาดว่าพระองค์กับภิกษุจะพักแรม พวกผู้นำหมู่บ้านยังห้ามคนในหมู่บ้านทำการต้อนรับ ผู้ที่ฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างหนัก

แต่วันหนึ่งข้าพระองค์เห็นพระองค์กับภิกษุสงฆ์เข้าสู่หมู่บ้านแล้วประทับนั่งอยู่ใต้ต้นไม้ต้นหนึ่ง ข้าพระองค์จึงเกิดศรัทธาอย่างล้นพ้น ฝ่าฝืนคำสั่งผู้นำหมู่บ้าน ได้ตักน้ำมาถวายพระองค์กับภิกษุสงฆ์ เมื่อสามีข้าพระองค์รู้เรื่องเข้าก็โกรธเป็นอย่างยิ่ง สังหารข้าพระองค์ทันที ด้วยผลบุญที่ถวายน้ำนั่นเองข้าพระองค์จึงเกิดเป็นเทพธิดาในดาวดึงส์พิภพ"

กรณีที่ ๓ เห็นโลงศพจึงหลั่งน้ำตา

ราตรีหนึ่ง ขณะที่พระสารีบุตรกำลังเดินจงกรมด้วยจิตที่สงบนิ่ง นางเปรตคนหนึ่ง รูปร่างน่าสะพรึงกลัว มีกลิ่นเหม็นเน่าอย่างรุนแรง ไม่มีเสื้อผ้าอาภรณ์ปกปิดร่างกาย ได้ปรากฏต่อหน้าท่าน พระสารีบุตรจึงถามว่า *"เธอเป็นใครถึงมีรูปร่างน่าสะพรึงกลัว มีกลิ่นเหม็นเน่าอย่างนี้"* เมื่อทราบว่าเป็นเปรต ท่านจึงถามสาเหตุการมาของนาง

นางตอบว่า *"โยมมาที่นี้เพื่อขอส่วนบุญกับพระคุณเจ้า"* แล้วเล่าอดีตชาติของตนแก่พระสารีบุตรว่า

"เมื่อชาติก่อนโยมเกิดเป็นภรรยาชายผู้หนึ่ง เขาเป็นคนใจบุญสุนทาน ให้ทานแก่คนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นนักบวชหรือขอทาน วันหนึ่งเขาออกไปทำธุระนอกเมืองจึงมอบการให้ทานเป็นภาระของโยม แต่โยมเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เชื่อบาป-บุญ นรก-สวรรค์ คิดว่าการให้ทานแก่คนเหล่านี้หมดเปลืองโดยใช่เหตุ โยมจึงระงับการให้ทาน เมื่อมีผู้มาขอเหมือนเคย โยมก็ด่าทอด้วยถ้อยคำหยาบช้าต่างๆ นานา ต่อมาโยมเสียชีวิตลงแล้วเกิดเป็นเปรต ได้เสวยความทุกข์ทรมานอย่างใหญ่หลวง การมาหาท่านครั้งนี้เพราะท่านเคยเป็นลูกโยมนับย้อนหลังไป ๕ ชาติที่แล้ว"

มีข้อสังเกตว่า ไม่ว่าผู้ตายจะมาบอกผู้ได้อภิญญาญาณหรือคนธรรมดา เขาจะต้องเคยมีความสัมพันธ์หรือเกื้อกูลกันมากับผู้ถูกบอกไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เช่น เคยเป็นพ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือศิษย์อาจารย์ แต่หากไม่เคยมีความสัมพันธ์หรือเกื้อกูลกันและกันมาก่อนเลย ผู้ตายย่อมไม่อาจมาบอกได้

อย่างไรก็ตาม แต่ละกรณีไม่ว่าจะแตกต่างกันอย่างไร บทสรุปที่ได้ก็เหมือนกัน คือทุกกรณีล้วนยืนยันให้เห็นถึงกรรมและผลกรรมที่มีต่อการเกิดในชาติใหม่

สรุปแล้ว กรรมและผลที่มีต่อชาติต่อไป เป็นนามธรรมที่ละเอียด พิสูจน์ไม่ได้ด้วยความคิดตรรกะและวิธีวิทยาศาสตร์ทางวัตถุแต่พิสูจน์ได้ด้วยนามธรรมที่ละเอียดเหมือนกันเท่านั้น คือ จิตที่บริสุทธิ์ผ่องใส หรืออภิญญาจิต

การรู้เรื่องกรรมและผลด้วยอภิญญาจิตจึงมี ๖ วิธีดังนี้

๑. อ่านคน-คาดการณ์-ตามดูผล

๒. อ่านกระแสจิตแล้วติดตามผล

๓. ทิพยจักษุ

๔. กายทิพย์

๕. ระลึกชาติได้

๖. ผู้ตายบอก

สำหรับผู้ได้อภิญญาจิต ความสงสัยในกรรมและผลจะไม่มีเพราะเป็นที่ประจักษ์กับตัวท่านอยู่เสมอ ส่วนผู้ที่ยังไม่ได้อภิญญาก็ควรฟังประสบการณ์ของท่านไว้ก่อน แล้วนำมาพิจารณาด้วยเหตุและผล แม้การใช้ความคิดจะมีข้อจำกัดในการรู้เรื่องกรรมและผลแต่ยังทำให้จิตใจของเราเปิดกว้าง ไม่ปิดประตูปฏิเสธความจริงด้านนี้ไปเสียเลย

อย่างไรก็ตาม กรรมกับการเกิดดูเป็นสิ่งลึกลับและไกลตัวมนุษย์ การรู้เห็นเรื่องดังกล่าวไม่จำเป็นเท่ากับการกระทำของมนุษย์ที่นี้และเดี๋ยวนี้ หากเราทำดีเสียเดี๋ยวนี้ ก็ไม่จำเป็นต้องกังวลว่าตายแล้วจะไปเป็นอะไร

แต่มนุษย์จะมีแรงบันดาลใจในการหันมาทำกรรมดี และทำกรรมดีให้มากยิ่งขึ้นหรือไม่ ก็ต้องอาศัยอุบายเครื่องกระตุ้นเตือนจิต อุบายที่พระพุทธองค์ทรงใช้เสมอมาคือการนำความตายนั่นเอง มาช่วยกระตุ้นเร่งเร้าให้มนุษย์หันมาทำกรรมดีและไม่ประมาทมัวเมาในชีวิต...

ภาค ๒

รับมือความตาย

๑. ท่าทีต่อความตายผิด ชีวิตมีปัญหา

๒. ต้นผิดปลายจะถูกได้อย่างไร

๓. พิจารณาความตายคือวิถีเปลี่ยนท่าที
ที่ถูกต้องต่อความตาย

๔. "อยู่ดี-ตายดี" อานิสงส์พิจารณาความตาย

๑

ท่าทีต่อความตายผิด ชีวิตมีปัญหา

คนทั่วไปมักคิดว่า *"ความตายเป็นสิ่งเลวร้าย หรือเป็นมารร้ายผู้ล้างผลาญชีวิต"* มนุษย์จึงไม่อยากคิดเกี่ยวกับความตาย ถึงแม้จะเคยได้ยินข่าวคราวเกี่ยวกับความตายของคนอื่น หรือเคยไปร่วมงานที่มีคนตาย แม้กระทั่งบางคน คนใกล้ชิดตัวเองที่สุดตายลง แต่ก็ไม่เคยน้อมความตายเข้ามาสู่ตัวเอง ยังคงปฏิเสธความจริงว่า ตัวเองจะต้องไม่ตาย หรือถึงตายก็ยังอยู่อีกนาน ยังมีเวลาทำสิ่งต่างๆ ในโลกอีกนาน

ผู้ที่คิดอย่างนี้เรียกว่า "คนประมาท"

ผู้ประมาทถึงอยู่ในโลกนานเท่าไรก็ยังไม่เรียกว่า "มีปัญญา" เพราะผู้มีปัญญาคือรู้เท่าทันทั้งการเกิดและการตาย เมื่อปฏิเสธที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความตายแล้ว ถึงจะมีความรู้มากขนาดไหน ก็ยังขาดปัญญาอยู่นั่นเอง รู้ชีวิตเพียงแค่ครึ่งเดียว รู้แต่ชีวิตด้านเกิดความสำเร็จและรุ่งโรจน์ แต่ขาดปัญญารู้เท่าทันชีวิตด้านมืดคือความตาย

ผู้รู้ชีวิตเพียงแค่ด้านเดียว เมื่อความตายมาเยือนตัวเอง มักตกใจกลัวและหวาดผวา ไม่รู้วิธีวางจิตใจอย่างไรดีต่อความตาย ปล่อย

ให้ความกลัวตายเข้าครอบงำจิตใจจนมืดมิด ขาดสติปัญญาคิดหาเหตุผลอย่างสิ้นเชิง

กรณีที่เกิดแก่กีสาโคตมีบอกเราได้ดีถึงความจริงข้อนี้

กีสาโคตมีเป็นสตรีที่เพิ่งแต่งงาน ต่อมานางได้คลอดลูกชาย แต่อนิจจา ลูกนางเสียชีวิตลงอย่างกะทันหัน ด้วยความเศร้าโศกและเสียใจอย่างใหญ่หลวงต่อลูกรักที่ด่วนจากไป นางจึงอุ้มร่างไร้วิญญาณของเด็กเที่ยวหาหมอ แต่ไม่มีใครช่วยชีวิตลูกนางได้ คนส่วนใหญ่ต่างก็คิดว่า *"นางเป็นบ้าแน่นอน ใครจะชุบชีวิตคนตายให้ฟื้นคืนได้"*

วันหนึ่งชายคนหนึ่งพบกีสาโคตมีระหว่างทาง ด้วยความสงสารจึงบอกนางไปว่า *"พระพุทธองค์กำลังประทับอยู่ที่วัดพระเชตวันนี่เอง พระองค์ทรงมีฤทธิ์มาก สามารถดลบันดาลสรรพสิ่งได้ตามต้องการ หากไปหาพระองค์ ชีวิตลูกชายนางอาจจะฟื้นคืนได้"* พอทราบเช่นนั้น นางก็รีบอุ้มร่างที่ไร้วิญญาณของเด็กเข้าไปหาพระศาสดาที่วัดทันที

พระศาสดาทรงเห็นนางก็ทราบว่า *"กีสาโคตมีกำลังถูกความรักเข้าสิงสถิตจิตใจจนมืดมิด ฝืนความจริงของชีวิตที่มีเกิดแล้วต้องมีตาย"* แต่ครั้นจะตรัสบอกนางเสียเดี๋ยวนั้นก็คงไม่เป็นผล เพราะความรักลูกได้ปิดบังสติปัญญาของนางจนหมดสิ้น พระองค์ จึงออกอุบายให้นางหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากบ้านที่ไม่มีผู้ตาย พร้อมกับให้คำมั่นสัญญาว่า *"หากหามาได้จะช่วยชุบชีวิตลูกชายนางคืน"*

ครั้นได้ยินเช่นนั้น กีสาโคตมีก็มีความหวังขึ้นมาทันที เพราะคำตรัสของพระพุทธองค์ไม่เคยเป็นอื่น นางจึงเดินทางดั้นด้นสู่บ้านหลังแล้วหลังเล่าเพื่อถามหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากบ้านที่ไม่มีคนตายอย่างที่พระศาสดาต้องการ แทบจะทุกบ้านที่นางถามบอกว่า

มีเมล็ดพันธุ์ผักกาด แต่ไม่มีบ้านไหนเลยที่ไม่เคยมีคนตาย ทุกๆ บ้านล้วนแต่มีคนในบ้านตายทั้งสิ้น

แม้จะได้ยินชาวบ้านบอกเช่นนั้น กีสาโคตมีก็ยังฝืนความจริง ไม่ยอมรับความตายตามเป็นจริง พยายามเที่ยวถามหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดอยู่หลายวัน จนในที่สุดนางก็ต้องยอมจำนน เพราะไม่พบเมล็ดพันธุ์ผักกาดดังกล่าวแต่อย่างใด ด้วยความเหนื่อยอ่อนและเมื่อยล้า ผนวกกับความรักที่มีต่อลูกได้สร่างซาลง ธรรมะจึงเกิดขึ้นแก่นางทันทีว่า

"ความตายเป็นธรรมดาของชีวิต ไม่มีใครชุบชีวิตคนตายได้ดอก"

กีสาโคตมีไม่รู้วิธีวางจิตใจอย่างถูกต้องต่อความตาย เพราะนางไม่เคยพิจารณาความตาย จึงมองชีวิตเพียงด้านเดียวเหมือนคนทั่วไป มองชีวิตแต่ด้านดี ด้านสว่าง เด็กเพิ่งเกิดมีอนาคตอีกไกล ไม่ยุติธรรมที่ลูกนางจะด่วนตายไป นางจึงไม่ยอมรับความจริง ปฏิเสธความตายตามเป็นจริง

ผู้ปฏิเสธความตาย จึงเป็นคนประมาท รู้โลกเพียงด้านเดียว ขาดปัญญารู้เท่าทันชีวิตตามเป็นจริงเมื่อความตายเข้ามาถึงเข้า ก็มักจะเกิดความกลัว วิตกกังวล และไม่รู้จะจัดการกับความตายอย่างไร

ปฏิเสธ-กลัว-ไม่รู้วิธีวางจิตใจต่อความตาย จึงเป็นท่าทีที่ผิดพลาดต่อความตาย ท่าทีเช่นว่ามิใช่เกิดเฉพาะแก่นางกีสาโคตมีผู้เดียวเท่านั้น แต่กำลังเกิดขึ้นแก่มนุษย์โลกส่วนใหญ่ในปัจจุบันและในอนาคต ท่าทีเช่นนี้ก็มิใช่ว่าจะสูญสลายไปได้ ตราบใดที่มนุษย์ยังมองความตายว่าเป็นสิ่งที่แปลกแยกกับชีวิตหรือเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัว

เมื่อมนุษย์มีท่าทีที่ผิดพลาดต่อความตายเสียตั้งแต่ต้น พฤติกรรมที่แสดงออกต่อความตายก็ย่อมผิดพลาดตามไปด้วยความตายแทนที่จะถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับชีวิต เข้าใจชีวิตได้ทุกด้าน และใช้เป็นแรงกระตุ้นให้ทำความดีงามมากขึ้น แต่กลับเป็นสิ่งที่ถูกมองข้ามไปอย่างน่าเสียดาย...

๒

ต้นผิดปลายจะถูกได้อย่างไร

เมื่อเรามีท่าทีผิดต่อความตายเสียตั้งแต่เริ่มต้น การวางตัวต่อความตายในเวลาใกล้ตาย ก็ย่อมผิดพลาดตามไปด้วย หรือ ต้นผิดแล้วปลายก็ย่อมผิด

วิธีวางตัวที่ผิดพลาดของผู้ใกล้ตายมักมีอยู่ ๒ ลักษณะดังนี้

๑. สู้สุดเหวี่ยง

เมื่อรู้ว่าตนอยู่ในสภาพใกล้ตาย มนุษย์ส่วนใหญ่จะเกิดความรู้สึกต้าน หรือพยายามต่อสู้กับความตายอย่างสุดชีวิต เพื่อเอาชนะความตายให้ได้ ความรู้สึกเช่นนี้เหมือนความรู้สึกของสุนัขในเวลาจนตรอก มันจะหันหน้าเข้าต่อสู้กับศัตรูอย่างไม่คิดชีวิต เพื่อเอาตัวเองให้รอดจากอันตราย

การต่อสู้แบบสุนัขจนตรอกไม่ว่าผลออกมาจะชนะหรือแพ้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมิอาจหลีกเลี่ยงได้ในการต่อสู้คือความหวาดกลัว ความเครียด และความวิตกกังวลนานัปการ นั่นก็หมายความว่า *"การต่อสู้กับความตายในลักษณะสุนัขจนตรอก"* ย่อมทำให้จิตใจผู้ต่อสู้เกิดความเครียด เศร้าหมอง ไม่ผุดผ่องแจ่มใส

ผู้มีจิตเศร้าหมอง ก่อนที่จิตดวงสุดท้ายจะดับตัวลง ย่อมไปเกิดในทุคติภูมิ เหมือนที่พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ ชีวิตหลังตายแทนที่จะได้รับความสุขกลับได้ความทุกข์ นั่นเป็นเพราะการวางตัวที่ผิดพลาดต่อความตาย

๒. หนีสุดกู่

ผู้ใกล้ตายบางคน เมื่อพยายามต่อสู้อย่างสุดฤทธิ์สุดเดชเพื่อเอาชนะความตาย แต่สุดท้ายก็ไม่อาจเอาชนะความตายไปได้ เขามักจะวางตัวต่อความตายสุดขั้วอีกแบบหนึ่ง คือ พยายามหนีความตายให้สุดๆ ทำอย่างไรก็ได้ให้ตัวเองรอด ให้ตัวเองพ้นจากความตาย

การวางตัวอย่างนี้เปรียบเหมือนคนพบเสือในป่าแล้ววิ่งหนีด้วยความกลัวอย่างสุดชีวิต หรือเหมือนโจรทำผิดแล้ววิ่งหนีตำรวจอย่างไม่คิดชีวิต

ลักษณะหนีความตายอย่างสุดกู่ของผู้ใกล้ตายกลุ่มนี้แสดงออกในหลากหลายรูปแบบ เช่น พึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พึ่งพิงไสยศาสตร์ หรือแม้กระทั่งฆ่าตัวเองตาย เพราะคิดว่าการฆ่าตัวตายนั่นแหละคือการหนีทุกข์ หนีปัญหาต่างๆ ที่เข้ามารุมเร้าชีวิต

สภาพจิตใจผู้ใกล้ตาย ที่พยายามหนีความตายอย่างสุดกู่ ก็ไม่ต่างอะไรนักกับผู้พยายามต่อสู้ความตายอย่างสุนัขจนตรอก คือสภาพจิตใจมีแต่ความหวาดกลัว ความหวาดวิตก และความเครียดนานัปการ เมื่อเขาเสียชีวิตด้วยสภาพจิตใจเช่นนี้ ย่อมมีทุคติเป็นที่ไป

ดังนั้น เมื่อมีท่าทีต่อความตายที่ผิดพลาดเสียตั้งแต่ต้น การวางตัวต่อความตายในเวลาใกล้ตาย ก็ผิดพลาดตามไปด้วย เมื่อต้นเหตุผิดแล้ว ผลย่อมต้องผิดเป็นธรรมดา และที่สำคัญ ทั้งท่าทีและ

การวางตัวที่ผิดพลาดต่อความตายทำให้มนุษย์ต้องสอบตก ไปเกิดในสถานที่ต่ำกว่าเดิม เลื่อนชั้นให้สูงกว่าเดิมไม่ได้ เกิดเป็นมนุษย์ได้โอกาสสอบเลื่อนขั้นสูงขึ้นไปแล้ว แต่กลับทำไม่ได้ จึงเสียโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย

จะวางตัวต่อความตายได้อย่างถูกต้องนั้น เราจะต้องเริ่มต้นด้วยการเปลี่ยนท่าทีต่อความตายให้ถูกต้องเสียก่อน คือแทนที่จะคิดว่าความตายเป็นความเลวร้าย มารล้างผลาญชีวิต หรือเป็นสิ่งแปลกปลอมของชีวิต เราควรยอมรับว่า แท้ที่จริงแล้วความตายนั่นแหละคือส่วนหนึ่งของชีวิตหรือเป็นเนื้อเดียวกับกับชีวิต และเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุด เรามิอาจจะหลีกเลี่ยงมันไป

เมื่อตระหนักว่า ความตายคือสิ่งใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุด เราก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ จะต้องหันหน้าเข้ามารู้เท่าทันความตาย เรียนรู้ความตายตามที่มันเป็น...

๓

"พิจารณาความตาย" คือวิถีเปลี่ยนท่าทีที่ถูกต้อง ต่อความตาย

มนุษย์ทุกคนต่างก็ประสบปัญหาชีวิตมาด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นความผิดหวัง พลัดพราก ล้มเหลว หรือถูกคนอื่นเอารัดเอาเปรียบ แต่ผู้ที่มีความสำเร็จและความสุขในชีวิตได้นั้น คือ ผู้ที่สามารถรู้จักนำเอาประโยชน์จากสิ่งที่คนคิดว่า "เป็นปัญหา"

นั่นก็หมายความว่ามนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาชีวิตได้ แต่สามารถเปลี่ยนวิถีคิดเข้าไปจัดการกับปัญหาได้ ความตายก็เช่นเดียวกัน แม้คนส่วนใหญ่จะคิดว่ามันเป็นสิ่งที่เลวร้ายต่อชีวิต หรือเป็นมารร้ายของชีวิต แต่หากเรามีวิถีคิดที่ถูกต้องในการมองความตายแล้ว เราก็จะได้ประโยชน์อย่างมหาศาลจากมันได้

พระพุทธองค์จึงไม่ทรงสอนให้มนุษย์พยายามหลีกหนีความตาย และทรงชี้แนะให้นำความตายนั้นแหละมาเป็นเครื่องพิจารณาเพื่อให้เห็นความจริงของชีวิตอีกด้านหนึ่ง

การเห็นความตายที่ติดตามชีวิตนี่เองจะทำให้มนุษย์ไม่ประมาทหลงมัวเมาในชีวิต รีบเร่งทำความดีมากยิ่งขึ้นก่อนที่จะสายเกินไป นั่นเท่ากับเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับความตายได้อย่างวิเศษสุด

ดังนั้น สิ่งที่ผู้เขียนจะนำมาถ่ายทอดคือการนำความตายมาเป็นบทเรียนพิจารณา เพื่อให้เราวางตัวเองต่อความตายได้อย่างถูกต้อง ยอมรับความตายที่จะเกิดแก่ตัวเองได้อย่างมีสติและปัญญา

๗ บทเรียนสำหรับพิจารณาความตาย

๑. เกิดแล้วต้องตาย

การเกิดถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต ส่วนความตายถือว่าเป็นจุดสุดท้ายของชีวิต นั่นคือสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจหลีกหนีมันได้

พิจารณาจากวินาทีแรกที่คลอดจากท้องมารดา ชีวิตก็มุ่งหน้าสู่ความตายทันที ก้าวจากวัยแรกเกิดสู่วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ วัยแก่ชรา และจบลงด้วยความตาย เกิดแล้วต้องตายเป็นวงจรชีวิตที่มนุษย์ทุกคนต้องประสบ ไม่มีใครสามารถย้อนหลังชีวิตกลับคืนได้

รถไฟที่วิ่งออกจากสถานีต้นทางย่อมมุ่งหน้าไปสู่สถานีปลายทางอย่างไม่หวนกลับคืนฉันใด ชีวิตก็ฉันนั้น เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็มุ่งหน้าไปสู่ความตายทันที ไม่เคยหวนกลับคืน

ดวงอาทิตย์ที่โผล่ขึ้นสู่ขอบฟ้ายามรุ่งอรุณย่อมเคลื่อนตัวไปสู่ทิศตะวันตกอย่างไม่ลดละเช่นใด ชีวิตมนุษย์ก็เช่นนั้น เมื่อเกิดขึ้นสู่โลกแล้วก็บ่ายหน้าไปสู่ความตายอย่างไม่ลดละ

สายน้ำเชี่ยวกรากซึ่งไหลลงจากเขา พัดพาเอาสิ่งต่างๆ ที่

ขวางหน้า แล้วไหลลงไปสู่แม่น้ำลำคลองและมหาสมุทรอย่างไม่หยุดนิ่ง ชีวิตมนุษย์ก็เช่นกัน ทันทีที่ก้าวลงสู่โลกนี้ชีวิตก็ไหลไปสู่มหาสมุทรแห่งความตายอย่างไม่หยุดยั้ง

เกิดแล้วต้องตายเป็นสัจธรรมที่มนุษย์ทุกคนต้องพบ

๒. ความตายไม่เคยลำเอียง

เมื่อความตายเกิดแก่สรรพชีวิตอย่างเสมอหน้ากันเช่นนี้ มันก็ไม่มีความลำเอียงเลือกข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ความตายต้องเกิดแก่ทุกชีวิตไม่ว่าเขาผู้นั้นจะ

เป็นใคร เป็นพระราชามหากษัตริย์ ประธานาธิบดี มหาเศรษฐี ยาจก วณิพก นักบุญ คนใจบาป นักปราชญ์หรือคนโง่เขลา

มีอาชีพอะไร มีอาชีพเป็นนักธุรกิจ แพทย์ นักการเมือง นักวิทยาศาสตร์ กรรมกร หรือ ชาวไร่ชาวนา

อยู่ที่ไหน อยู่ในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย หรือทุกแห่งหนของโลก

เมื่อถึงเวลาตาย ความตายจะเข้าปลิดชีวิตบุคคลผู้นั้นทันที ไม่มีการเจรจาต่อรองหรือยอมความตามที่มนุษย์ต้องการ

“เด็ก-ผู้ใหญ่ คนโง่-คนฉลาด เศรษฐี-ยาจก ต่างก็มุ่งหน้าไปสู่ความตาย มีความตายเป็นจุดสุดท้าย ผลไม้สุกมีแต่จะหล่นจากต้นฉันใด ฝูงสัตว์ที่เกิดแล้วก็ต้องตายฉะนั้น” นี่คือคำที่พระพุทธองค์ตรัสไว้

มนุษย์จึงเท่าเทียมกันด้วยความตาย เสมอกันด้วยความตาย ความตายเป็นสิ่งที่ยุติธรรม เมื่อเป็นเป็นอย่างนี้ เราก็หนีไม่พ้นความตาย

๓. ความตายคือผู้ไร้เทียมทาน

สงครามแต่ละครั้งเกิดขึ้นยังปรากฏว่ามีผู้แพ้-ผู้ชนะ อาทิ สงครามโลกครั้งที่ ๒ ฝ่ายพันธมิตรซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเป็นฝ่ายชนะ ส่วนเยอรมนีและญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ สงครามเวียดนาม เวียดนามเหนือเป็นฝ่ายชนะ ส่วนเวียดนามใต้และสหรัฐ-อเมริกาเป็นผู้พ่ายแพ้ สงครามต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกก็เช่นเดียวกันจบลงอย่างมีผู้แพ้-ผู้ชนะ

แต่เมื่อเข้าต่อสู้กับความตาย ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดเอาชนะความตายได้ ไม่ว่าผู้นั้นจะมีกำลังทหารที่แข็งกล้ามีอาวุธยุทโธปกรณ์ล้ำสมัย หรือมีความเชี่ยวชาญในกลยุทธการต่อสู้สักเพียงใด เขาย่อมพ่ายแพ้ต่อความตายไปทุกครั้ง

ผู้ชนะที่ไม่เคยแพ้ และจะไม่แพ้ตลอดกาลก็คือความตาย

"ภูเขาหินแท่งทึบ สูงใหญ่เทียมเมฆ กลิ้งมาจากสี่ทิศ บดขยี้เหล่าสัตว์ให้แหลกลาญเป็นผุยผง ไม่มีผู้ใดต้านทานได้ฉันใด ความตายก็เฉกเช่นเดียวกัน ไม่มีใครต้านทานได้ด้วยกำลังรบ กำลังเวทมนตร์ และกำลังทรัพย์สินเงินตรา"

ความตายจึงเป็นผู้เยี่ยมยุทธ์และไร้เทียมทานในทุกสนามรบ ย่ำยีล้างผลาญเหล่ามนุษย์และสัตว์โลกไม่ให้หลงเหลือ

๔. มีอำนาจสักเพียงใดก็ต้องตาย

บุคคลซึ่งโลกขนานนามว่า "มหาบุรุษ" หรือบุรุษยิ่งใหญ่ ผู้มีชีวิตที่เปี่ยมล้นไปด้วยมหานุภาพหลายประการ เช่น

อำนาจล้นฟ้าเหนือแผ่นดิน มีอำนาจเป็นที่น่าเกรงขามของเหล่าผู้คนและศัตรูคู่อริ ไม่มีใครจะต้านทานพระราชอำนาจได้ ต้องการสิ่งใดแล้วก็จะต้องได้สิ่งนั้น เช่น พระเจ้าอโศกมหาราช จอม

จักรพรรดิแห่งอินเดีย จักรพรรดินโปเลียน โบนาปาร์ต จอมจักรพรรดิแห่งยุโรป หรือเจงกีสข่าน จอมจักรพรรดิแห่งมองโกเลีย

ทรัพย์สินเงินตรามหาศาล มีสมบัติพัสถานประเมินค่ามิได้ มีอำนาจทางการเงินที่จะเสกสรรดลบันดาลสิ่งต่างๆ ได้ตามที่ตัวเองต้องการ อย่างจอห์น ร็อกกีเฟลเลอร์ แอนดรูว์ คาร์เนกี มหาเศรษฐีชาวอเมริกัน และมหาเศรษฐีโชติกะในสมัยพุทธกาล ซึ่งมีปราสาทแก้ว ๗ ชั้น กำแพงแก้วรอบปราสาท ๗ ชั้น มีขุมทองกว้างหลายโยชน์ในทิศทั้งสี่ของปราสาท และมีนางแก้วเป็นศรีภรรยา

อิทธิฤทธิ์ลึกล้ำน่ามหัศจรรย์ สามารถเสกสรรสรรพสิ่งได้ดั่งใจนึก ดลบันดาลสิ่งต่างๆ ได้ตามต้องการ เช่น พระมหาโมคคัลลานะ พระอัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธองค์ ท่านเป็นผู้ยอดเยี่ยมด้วยฤทธิ์ มีฤทธิ์เป็นสองรองเพียงแค่พระพุทธองค์เท่านั้น ครั้งหนึ่งถึงกับเคยเอาปลายเท้าสะกิดปราสาทท้าวสักกะเทวราชจนสั่นสะเทือน และยังกำหราบนันโทปนันทะ พญานาคราชผู้มีฤทธิ์ร้ายกาจมากที่สุด

ปัญญามาก-ไว-กว้างขวาง-ลึกซึ้ง มีความรู้ความฉลาดที่แหลมคม รู้ความจริงของชีวิต โลก และจักรวาลได้อย่างทะลุทะลวงเหนือคนธรรมดาสามัญ อย่างพระสารีบุตรเถระ พระอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธองค์ ซึ่งคัมภีร์วิสุทธิมรรคพรรณนาว่า *“สามารถคำนวณเม็ดฝนทุกหยดที่ตกตั้ง ๑ กัลป์ได้อย่างไม่ผิดพลาด”* แสดงให้เห็นถึงการมีความรู้ทางการคำนวณอย่างลึกซึ้งและพิสดาร และยังรวมถึงนักวิทยาศาสตร์ที่โลกยอมรับว่ามากไปด้วยปัญญา มีภูมิรู้และภูมิความคิดที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตและระบบการศึกษาของโลกปัจจุบัน เช่น แอลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ไอแซก นิวตัน หรือกาลิเลโอ เป็นต้น

อิทธิฤทธิ์และปัญญาที่เหนือมวลมนุษย์และเหล่าเทวดา อย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นพระอรหันตเจ้า ทรงเพียบพร้อมไปด้วยพระปัญญาญาณหยั่งรู้และข้อวัตรปฏิบัติทรงรู้แจ้งแทงทะลุโลกธาตุทั้งปวง ทรงเป็นพระบรมครูของทวยเทพและมนุษย์อย่างไม่มีใครทัดเทียม และทรงเพียบพร้อมไปด้วยพระบุญญาภินิหารทุกประการ คำสอนของพระองค์ยังคงเป็นอมตะตลอดกาล

บุคคลผู้เป็นมหาบุรุษเหล่านี้ ปัจจุบันก็เหลือเพียงแต่ชื่อเสียงเรียงนาม ส่วนตัวตนที่แท้จริงได้พินาศย่อยยับไปกับความตายเสียแล้ว ความยิ่งใหญ่ด้วยอำนาจวาสนา ทรัพย์สินเงินทอง อิทธิปาฏิหาริย์ และภูมิปัญญาอันมหัศจรรย์ลึกล้ำที่มหาบุรุษเหล่านี้มี กลับไม่มีคุณค่าและความหมายอะไรเลยเมื่อพบปะกับความตาย

๕. ความตายไม่เคยบอกให้รู้ล่วงหน้า

ความตายเป็นสิ่งที่คาดการณ์หรือพยากรณ์ไม่ได้ ไม่มีใครฟันธงได้ว่า

ตนจะตายในวันใด ตายในวัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยกลางคน วัยแก่ หรือ วัยแก่ชรา

ตนจะตายด้วยโรคชนิดใด ตายด้วยโรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคปอด โรคไต หรือโรคเอดส์

ตนจะตายในเวลาใด ตายในเวลาเช้า เวลาบ่าย เวลาเย็น หรือเวลาค่ำคืน

ตนจะตาย ณ ที่ใด ตายในเมือง ตายในชนบท หรือไปตายในต่างถิ่นแดนไกล และ

ตายแล้วจะเกิดเป็นอะไร ก็ไม่มีใครรู้ล่วงหน้า บางคนเกิดในภพภูมิที่ดีงาม เพราะทำบุญกุศลไว้มาก ส่วนบางคนไปเกิดในภพ

ภูมิที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน เพราะทำแต่ความชั่วช้าเลวทราม

ความตายจึงอาจเกิดขึ้นแก่มนุษย์ได้ทุกกาลเวลา ไม่เคยบอกมนุษย์ล่วงหน้าว่ามันจะเกิดขึ้นเมื่อไร ที่ไหน และอย่างไร

๖. ความตายติดตามชีวิตทุกขณะจิต

ว่าโดยเนื้อแท้แล้ว ความตายคือสิ่งที่ติดตามชีวิตอยู่ไม่เคยขาดแม้แต่วินาทีเดียว เสมือนกับเหรียญสองด้านที่ติดกันอยู่เสมอ หรือเสมือนกับเงาที่ติดตามตัวคนอยู่ร่ำไป

ฉะนั้น ชีวิตจึงเป็นสิ่งที่เปราะบาง สั้นนัก และแตกสลายไปอย่างฉับพลัน เหตุที่ทำให้ชีวิตต้องดับลงมีมากมายหลายประการ

หายใจเข้าแล้วไม่ออก หายใจออกแล้วไม่เข้า ก็ต้องตาย

อิริยาบถไม่สมดุล คือ ยืน-เดิน-นั่ง-นอนมากและนานเกินไป ชีวิตสั้นลงและตายได้

อุณหภูมิไม่สม่ำเสมอ หนาวจัด ร้อนจัด หรือบรรยากาศแปรปรวนอย่างรวดเร็วและฉับพลัน มนุษย์ก็ต้องเจ็บไข้ได้ป่วยเสียชีวิตได้

ธาตุดิน-น้ำ-ลม-ไฟในร่างกายไม่สมดุล ธาตุบางอย่างมากหรือน้อยเกินไปก็เป็นเหตุให้มนุษย์ตายได้อีกเช่นกัน เช่น ธาตุไฟในร่างกายน้อยไป อาหารที่มนุษย์รับประทานเข้าไปย่อยสลายไม่ทัน มนุษย์ก็อาจจะตายได้

ความตายที่ติดตามชีวิตทุกย่างก้าวจึงรายล้อมชีวิตมนุษย์อยู่ทุกทิศทาง ไม่เปิดช่องทางให้มนุษย์หนีรอดไปได้

๗. กายคือรังของโรค

ด้านหนึ่งร่างกายมนุษย์คือศูนย์แห่งพลังงาน ความสวยงามและความแข็งแกร่ง และอีกด้วยหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ ร่างกายนี้เป็นที่อยู่ของเชื้อโรคร้ายนานัปการ เช่น เชื้อไวรัส เชื้อแบคทีเรีย และเชื้อโรคต่างๆ เชื้อโรคเหล่านี้ล้วนเกิดและอาศัยอยู่ในร่างกายมนุษย์นี่เอง

หากมนุษย์ยังมีร่างกายที่แข็งแรง มีระบบภูมิต้านทานที่เข้มแข็งอยู่ เชื้อโรคต่างๆ ก็ยังก่อกำเริบไม่ได้ แต่เมื่อใดที่ระบบภูมิคุ้มกันโรคมนุษย์อ่อนแอลง ร่างกายก็จะไม่สามารถต้านทานกำลังเชื้อโรคต่างๆ ที่มีอยู่ในร่างกายได้ มนุษย์ก็จะเจ็บป่วยเป็นโรคร้ายสารพัดอย่าง อาทิ โรคมะเร็ง โรคเอดส์ หรือโรคไข้มาลาเรีย สุดท้ายมนุษย์ก็จะเสียชีวิตลงด้วยโรคเหล่านี้

บทเรียนทั้ง ๗ ที่พูดมาเบื้องต้น คือ แนวทางพิจารณาให้รู้เท่าทันความตาย การพิจารณาความตายดังกล่าวอยู่เสมอ เราจะเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่า ชีวิตคือการเปลี่ยนแปลง มีเกิดแล้วต้องมีตาย ไม่มีใครหนีพ้นความตายไปได้

ชีวิตมีความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา มนุษย์อาจตายลงด้วยเหตุต่างๆ นานาประการ และไม่มีใครรู้ล่วงหน้าว่าความตายจะเกิดขึ้นเมื่อไร ที่ไหนและอย่างไร

ความตายเกิดแก่มนุษย์ทุกคน ไม่มีความลำเอียง ผู้มีอำนาจสักเพียงใดก็ต้องตาย และไม่มีใครเอาชนะความตายไปได้ ความตายคือสิ่งที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เพราะกายนี้เป็นแหล่งเกิดและที่อยู่อาศัยของโรคสารพัดชนิด

เมื่อเราพิจารณาความจริงดังกล่าวอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า วันหนึ่งสติปัญญาของเราก็จะแก่กล้าและชัดเจนยิ่งขึ้น ตัวเราก็จะเข้าใจได้ด้วยตนเองว่า “เราต้องตายอย่างแน่นอน”

๔

"อยู่ก็ดี-ตายก็ดี"
๕ อานิสงส์การพิจารณาความตาย

"เราต้องตายอย่างแน่นอน" จะกลายเป็นจิตสำนึกที่ทรงพลังมหาศาล มีปาฏิหาริย์ในตัวมันเอง สามารถเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตได้ดีขึ้นกว่าเดิมได้ หากจิตสำนึกดังกล่าวเกิดขึ้นแก่ใคร มันก็จะสามารถเข้าไปเปลี่ยนแปลงวิถีความคิดและการกระทำของบุคคลผู้นั้นในทางดีงามและสร้างสรรค์ได้อย่างน่าอัศจรรย์

จิตสำนึกอันทรงพลังว่า "เราต้องตายอย่างแน่นอน" คืออานิสงส์ที่จะพึงเกิดแก่ตัวมนุษย์ดังนี้

๑. รู้จักอยู่อย่างเพียงพอ

เมื่อรู้ว่าตนเองต้องตายอย่างแน่นอน เอาอะไรไปไม่ได้ แม้กระทั่งร่างกายซึ่งเป็นสิ่งที่เรารักและหวงแหนมากที่สุดก็จะต้องทิ้งมันไป จึงไม่จำเป็นต้องพูดถึงสิ่งอื่นนอกกาย ไม่ว่าเราจะพยายามดิ้นรนแสวงหามันมาได้ด้วยความยากลำบากสักปานใด พอเราตายไปมันก็จะต้องกลายเป็นของคนอื่นทันที

เมื่อคิดได้อย่างนี้ มนุษย์ก็จะไม่ทะเยอทะยานเกินตัว เกิน

กำลังความรู้ความสามารถที่ตนมีและรายได้ที่ตนหามา ชีวิตก็จะอยู่อย่างเพียงพอ ไม่ก่อหนี้ยืมสินจนล้นพ้นตัว มีชีวิตที่เป็นอิสระ มีเวลาให้กับตัวเองในการคิดค้นหาความหมายชีวิตที่ลึกซึ้งเกินกว่าวัตถุเงินทองที่จับต้องได้

๒. รู้จักให้และเสียสละ

การตายดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่ที่การกระทำของตัวเราเอง หากเราทำดีไว้มาก ชีวิตในชาติใหม่ก็จะมีความสุข แต่หากเราทำแต่กรรมชั่ว เราก็จะต้องไปเกิดในภพภูมิที่ต่ำลง

เมื่อตระหนักรู้เช่นนี้ เราก็จะคิดแต่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำบุญทำกุศล สร้างสมแต่ความดีงามให้กับชีวิตตน ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวหวงแหนทรัพย์สมบัติที่หามาได้เพื่อตัวคนเดียว เพราะทรัพย์สินเงินทองที่อุตส่าห์หามาได้ด้วยความเหนื่อยยากและเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี ก็มิอาจช่วยชีวิตให้รอดพ้นจากความตายได้ สู้แบ่งจ่ายเงินทองบางส่วนสร้างประโยชน์สุขแก่เพื่อนมนุษย์ดีกว่า

ผลการรู้จักให้และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เพียงแต่เป็นการเตรียมพร้อมที่ดีเยี่ยมสำหรับรับมือกับความตายเท่านั้น แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดในชีวิตปัจจุบันคือ ตัวเองจะกลายเป็นที่รักใคร่ชอบพอของเพื่อนมนุษย์ ธุรกิจการงานที่ทำก็จะได้รับความร่วมมือจากคนอื่นได้ง่าย ความสำเร็จและความสุขก็จะเป็นสิ่งที่เขาได้รับในชีวิตนี้

๓. มีสิ่งเหนี่ยวรั้งไม่ให้ทำชั่ว

จิตสำนึกว่า "เราต้องตายแน่แท้" จะคอยเตือนใจมนุษย์อยู่เสมอ และเหนี่ยวรั้งไม่ให้เผลอตัวเผลอใจทำความชั่วช้าเลวทราม เพราะกรรมชั่วทุกอย่างที่เราทำ ไม่ว่าคนอื่นจะรู้หรือไม่ก็ตาม ย่อม

ติดตามตัวเราไปทุกย่างก้าวทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ไม่มีใครหนีกรรมชั่วที่ตัวเองทำไว้พ้น ไม่ว่าเขาจะมีอำนาจหรืออิทธิฤทธิ์มากขนาดไหน

"ผู้ทำกรรมชั่วไว้แล้วหนีไปในอากาศก็ดี หนีไปสู่ท่ามกลางมหาสมุทรก็ดี หรือหนีเข้าไปอยู่ในซอกภูเขาก็ดี เขาย่อมไม่อาจหนีพ้นจากกรรมชั่วได้ ผืนแผ่นดินใดที่เขาเข้าไปอยู่เพื่อหนีให้พ้นกรรมชั่ว ผืนแผ่นดินนั้นไม่มีอยู่เลย"

๔. จิตสงบพบสุขที่แท้จริง

จิตใจสงบนิ่งอย่างรวดเร็วและฉับพลัน ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจความโลภ ความโกรธ และความหลงเหมือนแต่ก่อน พลันที่จิตสงบรวมตัวลง ความอิ่มเอิบผ่องแผ้วและความสุขอันลุ่มลึก ซึ่งเป็นธรรมชาติที่มีอยู่แล้วในจิตใจมนุษย์ทุกคน ก็จะปรากฏตัวออกมาทันที

ตามปกติแล้ว ความอิ่มเอิบผ่องแผ้วและความสุขอันลุ่มลึกจะไม่เกิดขึ้นแก่ผู้มีจิตใจที่เต็มไปด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง แต่เมื่อใดก็ตามที่กิเลสเหล่านี้ถูกชำระล้างออกไปจากจิตใจ แม้จะเป็นชั่วเวลาเพียงเล็กน้อยก็ตาม ความเอิบอิ่มและความสุขดังกล่าวก็จะเกิดขึ้นในจิตใจมนุษย์ทันที

ทำไมความอิ่มเอิบและความสุขดังกล่าวจึงดีกว่าและวิเศษกว่าความสุขธรรมดา เพราะเมื่อมันเกิดขึ้นในจิตใจแค่เพียงครั้งเดียวเท่านั้น มันจะคงอยู่ในจิตได้ยาวนานและมั่นคงกว่าสุขธรรมดา บางครั้งอยู่นานเป็นเดือนหรือเป็นปี ส่วนความสุขธรรมดาซึ่งคนส่วนใหญ่ได้รับจากกิน-กาม-เกียรติ อย่างมากก็อยู่ไม่เกินชั่วโมง หลังจากนั้นมนุษย์ก็ต้องดิ้นรนแสวงหามันอีก แสวงหาเมื่อใดก็ย่อมเป็นทุกข์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อนั้น

๕. ได้ดวงตาเห็นธรรม

การเห็นความเปลี่ยนแปลงและไม่คงที่แน่นอนของชีวิต เห็นชีวิตถูกรายล้อมไปด้วยเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาบีบคั้น บีบรัด กัดเซาะให้ชีวิตต้องพินาศย่อยยับลงไปกับตาอย่างไม่มีใครหยุดยั้งมันได้ และเห็นชีวิตไม่มีค่าคงที่แน่นอนตายตัว ไม่มีใครควบคุมบังคับบัญชามันได้ ชีวิตไม่เป็นอย่างที่เราอยากให้เป็น แต่มันเป็นอย่างที่มันเป็นต่างหาก

การเห็นสิ่งที่ว่าดังกล่าวนั่นแหละคือ การได้ดวงตาเห็นธรรม

ผู้ที่ได้ดวงตาเห็นธรรมจะไม่มีความลุ่มหลงในชีวิตอีกต่อไป ไม่วิ่งไปตามอำนาจของความทะยานอยากและความยึดมั่นถือมั่นต่างๆ ซึ่งเป็นสาเหตุของทุกข์อีกต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้จิตใจก็จะเป็นอิสระปลอดโปร่ง เบิกบานเต็มที่ ไม่มีความทุกข์ทางจิตใจเกิดขึ้นอีก หากยังมีชีวิตอยู่ก็มีชีวิตที่เปี่ยมล้นไปด้วยสติปัญญาทำประโยชน์ยิ่งใหญ่ต่อโลกได้ หากจะตายก็ตายอย่างไม่เสียดายชีวิต เพราะเมื่อไม่มีมูลเหตุแห่งทุกข์เหลืออยู่ ชีวิตในภพหน้าก็ต้องมีความสุขเพียงถ่ายเดียว

อานิสงส์การพิจารณาความตายดังกล่าวจะทำให้ชีวิตมนุษย์ในโลกนี้ "อยู่ดี" คือ

มีชีวิตอยู่อย่างเพียงพอ ไม่ทะเยอทะยานเกินกำลังของตัวเอง มีชีวิตปลอดโปร่งเป็นอิสระ ไม่ถูกวัตถุนิยมผูกมัดจนกระทั่งดิ้นไม่หลุด ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น เป็นที่รักใคร่ชอบพอของเพื่อนมนุษย์ และรู้จักหักห้ามจิตใจตัวเองไม่ให้หลงทำความชั่ว เพราะเมื่อทำลงไปก็จะได้รับผลกรรมชั่วอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ครั้นถึงคราจะต้องตาย มนุษย์ก็จะ "ตายดี" คือ

มีความองอาจ กล้าหาญ มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส ไม่มีความหวาดกลัวและหวาดวิตกต่อความตายแต่อย่างใด เพราะรู้อยู่เสมอว่า "เราไม่ได้ทำความชั่ว ทำความเลว มีแต่ทำความดีมาตลอด การตายของบุคคลเช่นนี้จึงเป็นการตายไปพร้อมกับรอยยิ้ม ตายแล้วไปสู่สุคติโลกสวรรค์

"อยู่ก็ดี-ตายก็ดี" จึงเป็นผลดีของการพิจารณาความตายที่มนุษย์จะได้รับอย่างไม่ต้องสงสัย...

“...เมื่อชีวิตหนึ่งดับลง ชีวิตใหม่ก็เกิดขึ้นทันที หรือเมื่อจิตดวงหนึ่งดับลง จิตอีกดวงก็เกิดขึ้นอีก จิตที่เกิดใหม่จะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับลักษณะของจิตดวงเก่าที่ดับลง หรือชีวิตใหม่จะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับชีวิตเก่าที่มนุษย์เคยทำไว้ ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย จึงเป็นธรรมชาติที่เกิดแก่ผู้มีกิเลสทุกคน การตายและเกิด เป็นวัฏจักรไม่มีที่สิ้นสุด และไม่มีความแน่นอน...”

เกี่ยวกับผู้เขียน

ส.ชิโนรส นามปากกา พระมหาสุภา ชิโนรโส เกิดทางภาคอีสาน ทุ่มเทชีวิตวัยเยาว์ให้กับการศึกษาและปฏิบัติพุทธธรรมภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์จนจบเปรียญธรรม ๙ ประโยค (ขณะเป็นสามเณร) และปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานเขียน ส.ชิโนรส แม้ไม่โดดเด่นเกรียวกราวนัก แต่ก็เตะตาต้องใจมหาชนอยู่หลายเล่ม อาทิ อานาปานสติ ลึกแต่ไม่ลับ, บันทึกพระป่า ลับแต่ไม่ลึก, สติ: บริหารจัดการทุกข์, สมาธิ: กุญแจไขความสุข, ฉลาดคิด ชีวิตเป็นสุข ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อานาปานสติ ลึกแต่ไม่ลับ และ สมาธิ: กุญแจไขความสุข เป็นหนึ่งในหนังสือ Best Seller

เจ้าภาพในการจัดพิมพ์หนังสือ

คุณพ่อเรียง-คุณแม่อรุณ ทองรุ่ง

คุณปาริชาติ มอแรน และครอบครัว

บริษัท ชินคัมปานี จำกัด

บริษัท เชฟรอนสำรวจและผลิต จำกัด

พ่อหลวงแทน-แม่หลวงบัวจันทร์ ยะยอง

คุณสกุล-ศิริพร-ร.ต.กุลศิริ-สิตาพร-กษิดิศ ทองรุ่ง

คุณสวิตตา นาคะนคร และ ครอบครัว

คุณศญาภรณ์ บุญยารุณ

คุณสมใจ สุวรรณพันธ์

คุณสุรัสวดี คงเศรษฐกรชัย

คุณอินทรา พงษ์สง่างาน

คุณณัตฎ์ชัญญา วงศ์ศาตนันทน์

คุณรศินีน์ วงศ์ศาตนันทน์

คุณดวงพักตรา ไชยพงษ์และครอบครัว

คุณจิรสุดา ขุนทอง

คุณวาสนา ปิยะบวรนันท์ และครอบครัว

คุณเยาวลักษณ์ โหตรภวานนท์

คุณณัชปวีณ์ หอมกระจาย

คุณชนินทิตา วัชรมูล

คุณชลิดา เอกวิทยาเวชนุกูล

คุณวิมลวัลย์-นางเล็ก พิบูลย์เวช

คุณสร้อยฟ้า-น้ำฟ้า ตรีรัตนนุกูล

เจ้าภาพในการจัดพิมพ์หนังสือ

คุณพิมพิมล-สราวุธ จิรพิศาลกุล และครอบครัว

คุณพิทยา มีสมบูรณ์ และครอบครัว

พ.อ.อ.สุธรรม-ปราณี ศรีประเสริฐศิลป์ และครอบครัว

คุณญารดา สวัสดี และครอบครัว

คุณวรวีร์ ธุมชัย และครอบครัว

คุณโชคชัย-บุบผา-วลีทิพย์ นันทเอกพงศ์ และครอบครัว

คุณศิริวรรณ ย้อยสกุล และครอบครัว

คุณรจเลข กานต์โกศล และครอบครัว

คุณศิริพร สุขะปุณณพันธ์ และครอบครัว

คุณอารี-ชูศักดิ์ สุขปุณณพันธ์ และครอบครัว

คุณดุสิต สุขะปุณณพันธ์ และครอบครัว

คุณเรียม เพ็ชรแก้ว และครอบครัว

คุณจริน ปักษี

คุณเกศินี ผดุงอรรถ และครอบครัว

คุณพัณณรัชต์ นภาสวัสดิ์ และครอบครัว

คุณวิภาพรรณ์ มโนน้อม และครอบครัว

คุณธวิดา เมมใหม่ และครอบครัว

คุณน้ำผึ้ง กิจนะบำรุงศักดิ์ และครอบครัว

คุณศศิโฉทัย โรจนุตมะ

คุณทิพย์อาภรณ์ ยิ้มละมัย และครอบครัว

คุณช่อทิพย์ สัมฤทธิ์เจียรผล และครอบครัว

คุณสุวรี โอภาสานนท์ และครอบครัว

เจ้าภาพในการจัดพิมพ์หนังสือ

คุณชวกร โอภาสานนท์ และครอบครัว

คุณแม่สุนิษา ท้าวอนนท์

คุณยุพิน อินคำ

คุณกนกวรรณ ตระการจันทร์ และครอบครัว

คุณวัลย์วลี วัฒนวิบูลย์

คุณสุจิตรา พงษ์เจริญ และครอบครัว

คุณอุรา ปักษี

คุณจรวย ง่วนขั้น และครอบครัว

คุณวิรวรรณ ไพศาลนิธิกุล และครอบครัว

คุณรัศมิมาน สุรวินนท์ และครอบครัว

คุณกนกพร เล้ารัตนโกมุท และครอบครัว

คุณเบญจมา พงศ์ขจร และครอบครัว

คุณธิวา สุดใจ และครอบครัว

คุณชยารมย์ ศิวะกุล

คุณนพดล พรศิริ และครอบครัว

คุณปัญญา อินลา และครอบครัว

คุณณิชาภา จรัสไกรสร

คุณกิจจามณ เจริญร่าง

คุณสุกาญจน์-ธมน ชาญณรงค์

คุณกิตติ วิสุทธิรัตนกุล

คุณวชิราภรณ์ นาสวน และครอบครัว

คุณนันทพงศ์ ถาวิชัย และครอบครัว

เจ้าภาพในการจัดพิมพ์หนังสือ

คุณวาสนา ปิยะบวรนันท์ และครอบครัว

คุณพันมนตร์ ภักดีพันธุ์

คุณผุสดี อรุณมาศ

คุณกานต์กมล วงศ์วิลัย และครอบครัว

คุณภูวดล โกมลรัตนเสถียร และครอบครัว

คุณอนัญญา-วีระศักดิ์ มูลเพ็ญ

คุณจิตวดี เพ็งมาก

คุณกิตติ จันทร์ละมูล และครอบครัว

คุณดวงรัตน์ เกียรติกำจาย และครอบครัว

คุณยุทธนา ไพรวัน และครอบครัว

คุณปานเพชร-ประกิต ดอนม่วงไพร

คุณไพฑูรย์ ศรีโฮง

คุณปฏิญญา ปุระณะ และครอบครัว

คุณยินดี ฤดวิรุฬห์

คุณชีวรัตน์ กิจนภาธนพงศ์

คุณจินตรัตน์ สายอินทวงศ์ และครอบครัว

คุณฉัตรแก้ว ดีปัญญา

คุณพิมพ์วิสาข์ ปาณิกวงษ์

คุณพลพัต สาเลยยกานนท์ และ ครอบครัว

คุณไกรโชติ พรหมมิ และครอบครัว

คุณเสาวลักษณ์ อวยพร และครอบครัว

คุณสุจิตรา กิไพโรจน์ และครอบครัว

เจ้าภาพในการจัดพิมพ์หนังสือ

คุณณัฐณิชา ขำจร และครอบครัว

คุณประกายดาว แบ่งสันเทียะ

คุณนิวัฒน์-ทัศนี ภูพวก

ดช.ภาคภูมิ-ทวีเดช-ทวีรัชต์ ทองคำ

คุณรังสรรค์ อรัญมิตร

คุณนิตยา วงศ์วิชิต

คุณธนวัฒน์ ใจท้วม

คุณฤดี พิริยะพงษ์พันธ์ และครอบครัว

คุณปาริชาติ-ปรารถนา วิชาโห้ง

คุณธนวฤนท์ โมษิตสุข และครอบครัว

คุณนวลจันทร์ เตชะเสริมสุขกูล และครอบครัว

คุณภรณี กองอมรภิญโญ และครอบครัวช

คุณไพฑูรย์ -ภรสิริ มรกตจินดา

ทพญ. เสาวนิตย์ เพชรพลอยงาม

คุณวัชรพงศ์-นิตศรา-ปีทอง ทองรุ่ง

อานิสงส์ของการพิมพ์หนังสือธรรมะ เพื่อแจกเป็นธรรมทาน

1. ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการรักษาพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืน วัฒนาถาวร

2. ได้ชื่อว่าเป็นผู้บำเพ็ญทานบารมีที่ยอดเยี่ยม คือ ธรรมทานบารมี

3. ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

4. ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฏฐิ)

5. ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน

6. ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสันติภาพและสันติสุขแก่ชาวโลก

7. ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม

8. ได้ชื่อว่าเป็นผู้ส่งเสริมในการเลือกสรรสิ่งที่ดีให้แก่ผู้รับ (เป็นผู้ให้ที่ดี)

9. ได้ชื่อว่าเป็นผู้แสดงออกถึงน้ำใจอันดีงามของกัลยาณมิตร (เป็นมิตรที่ดี)

ท่านที่ได้บำเพ็ญธรรมทานบารมีดังกล่าวมาแล้ว ย่อมมีกำลังบุญเป็นเสบียงประสบแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรือง ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า และเป็นผู้ปราศจากทุกข์ โศก โรคภัยทั้งปวง

"ความตายเป็นเรื่องใกล้ตัว
และไม่ใช่เรื่องน่าสะพรึงกลัว"
"รู้ก่อนตาย และพร้อมรับมือความตาย"
ส. ชีนรส